

LEVENSSCHETS JOHANNES WILLEM SLAGER

EN

CHRISTUS DE WARE VRIJSTAD

De bevindelijke gangen die God met Zijn kinderen houdt,

**Toegelicht volgens het voorbeeld van de vlucht naar de vrijstad,
het verblijf in de voorstad en de vrijstad
en het weer Thuiskomen
bij de Drie-enige God.**

Met een beschrijving van het HEILIG AVONDMAAL

Door

J. W. SLAGER

**Lerend ouderling van de Oud Gereformeerde Gemeente
te Stavenisse**

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
3^e versie 2022**

INHOUD

LEVENSSCHETS JOHANNES WILLEM SLAGER

ENKELE BRIEVEN VAN (Ds.) J. W. SLAGER

BRIEF VAN EEN VRIEND. Blz. 30

VOORWOORD voorafgaand aan Christus de ware Vrijstad en het H. Avondmaal

CHRISTUS DE WARE VRIJSTAD. Blz. 38

HET HEILIG AVONDMAAL

**HET LEVEN VAN KALEB OVERDACHT ALS EEN VOLHARDER DES
GELOOFS**

AANTEKENINGEN UIT ONZE ZIEKENKAMER

**EEN VERKREGEN ERFENIS. ZIEKBED EN OVERLIJDEN VAN
Ds. J.W. Slager**

SAMENVATTINGEN VAN PREDIKATIES

VERSLAG VAN DE BEGRAFENIS

JOHANNES WILLEM SLAGER

Johannes Willem Slager, geboren 8 februari 1901 te Sint Maartensdijk. Op dertienjarige leeftijd verhuisde ik naar Stavenisse, geheel vervreemd van God en Goddelijke zaken, zonder enige godsdienst.

Op zestienjarige leeftijd werd ik krachtdadig in het hart gegrepen, en inwendig geroepen. [Vrijdag 26 januari 1917, klokslag elf uur, bij de hervormde kerk in Stavenisse.] Hoewel ik geen bekering wilde, werd ik overtuigd en kreeg ook overbuiging des harten, en werd uit de duisternis geroepen tot Gods wonderbaar licht.

Op zeventienjarige leeftijd werd mij na een zware weg van schuldgevoel en gramschap des Heeren, het zalig worden geheel onmogelijk en dat met deze woorden: *Wie zal een reine geven uit de onreine? niet een.* Daar bleef niets over, dan Gods recht te billijken en goed te keuren, ik had een eeuwige straf verdiend.

Drie dagen later werd de weg der zaligheid ontsloten door middel van een kind des Heeren, die ons ging vertellen dat niet één volkomen waar is, maar dat God eens een wonderwerk gedaan heeft. Dat er eens Eén geboren is uit een heilige maagd, Eén die zonder zonde was.

Door die onderwijzing braken de banden, en kreeg ik een ruime ontsluiting in en door het geloof in deze ene reine Heere Jezus. Toen kon ik nog zalig worden door Hem, die ene Naam onder de Hemel gegeven, en dat met behoud van Gods heilig recht en vlekkeloze deugden.

Op achttienjarige leeftijd werd alles weer weggesloten wat er was gebeurd, en kreeg ik te zien dat een bedekken van schuld geen vergeving was en dat verbreking der banden geen staatsoplossing was.

Op een zondagavond werd het onmogelijk, met deze woorden: *Met alle deze is Zijn toorn niet afgekeerd, maar Zijn hand is nog uitgestrekt.* Acht dagen hebben deze voelbare en onverklaarbare banden geduurd, totdat op een zondagavond het op een eind liep, en ik op een stil afgezonderd plaatsje kwam op zolder, en de vraag in mij kwam, of ik zou willen dat God afstand van Zijn heilig recht zou doen, om mij te behouden. Daar kreeg ik zo een liefde in mijn hart tot Gods heilig recht, dat ik het recht Gods toe mocht vallen en het liever kreeg dan mijn behoudenis. Ik dacht onder het toevallen van Gods heilig recht, dat ik zo wegzonk. Toen kwam er een Persoon tussenbeide, en ik hoorde klinken in mijn ziel: *Vader ik wil niet dat deze in het verderf nederdale, Ik heb verzoening gevonden.* Daarop week Gods gramschap en ongenoegen, viel mijn schuld weg, daalde er een vrede in mijn hart en riep ik uit: *O, God wat is dat.* En met kracht kwam in mijn hart: *En dit zal Mij zijn als de wateren Noachs, toen Ik zwoer dat de wateren Noachs niet meer over de aarde zouden gaan; alzo heb Ik gezworen, dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal.*

Daar zonk weg, eeuwige toorn verdiend, en nu te vernemen dat God nooit op mij zal toornen. Het was midden in de nacht, maar ik kon niet in huis blijven en liep naar mijn vriend, onze voorganger om hem dat nieuws mede te delen. Hij was er verblijd mee, en was mij daarna weer tot onderwijs.

Het was alles nieuw, en alles was Vrede. Ik kon mijn arbeid niet verrichten, maar heb tot dinsdagmiddag op bed moeten liggen, vanwege de liefde Gods.

Op 20 maart 1923 heb ik belijdenis afgelegd, nadat ik enige jaren op de catechisatie was geweest bij onze Voorganger. Kort daarop ben ik met anderen bevestigd door de Weleerw. Ds. Fraanje.

In het begin van 1928 ben ik in deze gemeente gekozen, met algemene stemmen op één na, tot Diaken, en bevestigd door Ds. J. Fraanje. In 1936 gekozen tot ouderling, en bevestigd door Ds. J. Fraanje.

In 1936 kreeg onze gemeente een nieuw kerkgebouw, daar het oude kerkgebouw veel te klein was geworden. Langs wonderlijke wegen is dat gebouw verkregen, en trots oorlogsdagen en watervloed staat het er nog en is het bewaard tot op heden.

In het jaar 1947, op 13 maart, behaagde het de Eeuwige Verbonds Jehovah mijn ziel op te lossen in een Enig, Drie-enig God, met geloofsbewustheid. In die nacht van 13 maart mocht ik in vier uren tijds, van 12 tot 4 uur, meer leren dan in de 28 jaren die achter lagen. Waarin wij gedagvaard werden voor de Rechter van hemel en aarde. Toen moest ik God ontmoeten zonder een Borg, en zonder genade *in bewustheid*.

O, dat zalig verloren gaan in de omhelzing van het heilig recht van Gods Majesteit. Verenigd met Gods recht, mijn leven verliezen, in de ondertekening van mijn eigen doodvonnis, waar niets overbleef dan met Gods recht verenigd (nog buiten de verzoening). Niets overgehouden dan schuld en, oordeel, en een onverklaarbare liefde; geen goede werken, geen zucht, geen traan, zelfs niet vanwege de waardigheid des geloofs. O, dat verloren gaan zonder reddingsmiddel in het oog, ook geen tollenaars gebed, geen gedachte over hemel of hel, maar het zuiver met God eens te zijn in het eeuwig heilig recht. O, dat wonder waar ik niet een Borg kon omhelzen, maar het heilig recht mocht omhelzen en daar afgesneden werd van alle verwachting.

Daar openbaarde zich de Heere Jezus, als een schuld overnemende en schulduitdelgende Borg en Voorspraak. Daar werd ik met God, de Rechter verzoend, door de dood des Zoons Gods. *Daar werd ik vrijgemaakt door de Zoon, op grond van Zijn vrijkoping, en werd één plant met Christus in de gelijkmaking Zijns doods, en daarna één plant in de gelijkmaking Zijner opstanding.*

Daarop werd ik door en met Hem de Vader voorgesteld als met een toegerekende, een geschonken, een aangenomen en toegeëigende gerechtigheid, een gerechtigheid die alleen redt van de dood.

De Rechter sprak mij daarop vrij. O, die Vrijpraak des Rechters: *Ik gedenk uwer zonden niet meer, maar werp ze achter Mijn rug in een zee van eeuwige vergetelheid.*

Daaruit vloede een vrede Gods die alle verstand te boven gaat. Een vrede met de wet, nu voldaan, verhoogd en verheerlijkt, nu ook het recht der wet vervuld was in mij. Een vrede met de consciëntie, geen veroordeling meer, geen zonden meer. Mijn schuld niet alleen uit Gods boek gedaan, maar ook uit mijn consciëntie. Een vrede met de engelen. Een vrede zelfs met de schepselen.

Daarna die verzegeling des Heiligen Geestes, Die kwam goedkeuren en verzegelen het werk des Zoons, als Vrijkoper, Vrijmaker en Verlosser op grond van bloed en gerechtigheid. Hij verzegelde de Vrijpraak des Vaders. Hij drukte het zegel van goedkeuring op en in mijn consciëntie.

Daarna mocht ik, de andere dag ontvangen het zalige voorrecht om niet alleen een Verzoend God te kennen in de hemel, maar ook een *Verzoend Vader*. Waar Immanuël, Die ons geëigend had met ziel en lichaam, voor tijd en eeuwigheid, ons als een lelieblank gewassen had door de kracht Zijns bloeds en mij geheel gekleed en versierd terug bracht bij Zijn Vader, Die mij aannam uit Zijn hand als Zijn kind. O, dat zalige kindschap, kind Gods uit kracht van eeuwige uitverkiezing, kind uit kracht van Wedergeboorte in een engere zin, kind uit kracht van aanneming, uit genade, om Christus' wil.

Daar was Christus verblijd dat Hij dat verloren schaap nu behouden thuis mocht brengen en aan de Vader geven. De Vader verblijd met het aannemen van Zijn kind:

Mijn Hefsibah. Het kind verblijdt dat het nu een plaats ontving in des Vaders armen en hart.

Daar ging ook God de Heilige Geest het kindschap verzegelen en getuigen met onze geest: *Abba Vader*. O, die heerlijke Naam des Vaders. Wat was het hier een verliezen in eeuwige verborgenheden, maar ook in de eenvoudigheid van Gods werken. Hoe elke Persoon Zijn eigen werk doet en bevestigt. Het was volkomen waar in ons hart:

*Laat ons alom Zijn lof ontvouwen:
In Hem verblijdt zich ons gemoed,
Omdat wij op Zijn Naam vertrouwen,
Die naam, zo heilig, groot en goed.
Goedertieren Vader, Milde Zegenader,
Stel Uw vriend'lijk hart,
Op Wiens gunst wij hopen,
Eeuwig voor ons open;
Weer steeds alle smart.*

Wat was dat een zalige oplossing, een eeuwige Vader, en ik eeuwig Zijn kind. Een erfgenaam en een mede-erfgenaam met Christus. Eerst een ziele-rust in de Borg. En nu ziele-rust in het hart des Vaders. Daarna kreeg ik nog een zalige Verbonds-rust waar ik met Christus en alle geschonken weldaden, ingeleid werd in dat eeuwige Verbond der genade, en een Bondgenoot werd gemaakt. Ik mocht daarna in de Oorsprong der zaligheid eindigen: *De Eeuwige God zij U tot een woning*. Ons leven met Christus verborgen in God.

Ik had graag heengegaan naar dat Vaderhuis daar boven, om in die volle gemeenschap te mogen leven.

Maar de Heere openbaarde mij daarna, dat ik nog wat moest strijden en in Gods kerk nog een werk moest gaan doen waar ik niet op had gerekend. Om onder vrienden en vijanden te gaan spreken, *dat God goed en recht is*.

Veel strijd is daaraan verbonden geweest, wat ik zal voorbijgaan.

In 1953, op 1 februari kwam die geweldige watervloed over ons land, waar ook van Stavenisse een groot gedeelte onder water kwam. Daarbij zijn 152 mensenlevens weggenomen en veel vee, en werd er grote schade aangericht. Onder de omgekomenen waren ruim 80 mensen uit onze kerk, ondermeer ook onze zielevriend en voorganger, L. J. Potappel en zijn huisgenoten, die aanwezig waren.

Ingevoegd: Op zondag 25 januari 1953 had ouderling Slager een preek uitgezocht over Simeon en Anna. Hij voelde zich echter gedrongen een biddagpreek te lezen van ds. B. Smytegelt over Psalm 119 vers 120: *Het haar mijns vleses is te berge gerezen en ik heb gevreesd voor Uw oordelen*.

Aan het eind van de dienst deelde hij de gemeente mee niet te weten waarom en waartoe hij deze preek moest lezen, maar wel voelde hij dat er iets vreselijk stond te gebeuren. Op de kerkgangers maakte dit alles diepe indruk. Velen zaten die zondagavond voor het laatst in de kerk, in de nacht van 30 januari op 1 februari 1953 kwamen 153 inwoners van het dorp om het leven door de watersnoodramp.

Op dinsdag 10 februari werd het lichaam van Potappel gevonden en vier dagen later op sobere wijze ter aarde besteld in een massagraf in Bergen op Zoom. De latere predikant L. Gebraad sprak over de woorden uit Psalm 116 vers 15: "Kostelijk is in de ogen des Heeren de dood Zijner gunstgenoten".

Toen enkele maanden later het land op Tholen weer drooggevalen was, is Potappel met vele medeslachtoffers in Stavenisse herbegraven. Het is bekend dat hij in zijn diensttijd de schijnbaar profetische woorden geschreven heeft: "Al zou ik ook zelf in de oordelen moeten omkomen, dan zou ik nog Gode niets ongerijmds toeschrijven". Op hem zijn de woorden van de psalmist van toepassing: "Let op de vrome, en zie naar de oprechte; want het einde van die man zal vrede zijn".

In dat rampjaar stond ik alleen als ouderling, en was heel wonderlijk in het midden der wateren bewaard gebleven met mijn gade.

Door de omstandigheden moest ik in 1953, op 27 mei, beginnen met een rouwdienst te houden in ons kerkgebouw, wat weer zover hersteld was na de watervloed. In een stampvolle kerk mocht ik spreken uit Psalm 93: *De Heere regeert, enz. De rivieren verheffen o Heere, de rivieren verheffen haar bruisen; de rivieren verheffen hare aanstoting. Doch de Heere in de hoogte is geweldiger dan het bruisen van grote wateren, dan de geweldige baren der zee.*

Vanaf het jaar 1953 ben ik Lerend-Ouderling geweest in deze gemeente, terwijl ook andere gemeenten bediend zijn.

Na vele en zware beproevingen, ben ik bevestigd op 23 februari 1962 als Herder en Leraar, door Ds. Joh. van der Poel, over Mattheus 28: 19-20.

Aan de handoplegging namen deel: Ds. Toes, die sprak: *Indien iemand spreekt, die spreke als de woorden Gods; indien iemand dient, die diene als uit kracht die God verleent*, 1 Petr. 4: 11a;

Ds. du Marchie van Voorthuysen, die sprak: *Predik het Woord, houd aan tijdiglijk, ontijdiglijk, wederleg, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid en leer*, 2 Tim. 4: 2;

Ds. Mieras, die sprak: *Zijt getrouw tot de dood, en Ik zal U geven de kroon des levens*, Openb. 2: 10b.

Waarna de bevestiger Ds. van der Poel sprak: *Mijn God vervulle naar Zijn rijkdom al Uw nooddrift, in heerlijkheid, door Christus Jezus*. Fillipp. 4: 19.

Hierna werd de bevestigde Leraar staande toegezongen Psalm 134 vers 3.

*U zal de Heer', die eeuwig leeft,
Die hemel en aard gemaakt heeft,
Uit Sion met groot overvloed
Zegenen met allerlei goed.*

Des avonds werd de intrede gedaan in een stampvol kerkgebouw over Prediker 11: 6, daarop zijn verschillende toespraken gevolgd, eerst van Ds. B. Toes, daarna van Ds. Mieras,

daarna Ds. du Marchie van Voorthuysen,

daarna van Burgemeester Sluymers uit Stavenisse en

daarna van diaken L. Eerland,

welke na zijn toespraak de gemeente verzocht staande hun leraar toe te zingen uit de 121e Psalm het 2e en het 4e vers:

*God zal niet laten uwen voet
Struikelen, want altijd
Waakt Hij en u bevrijdt.
Hij slaapt niet, die Israël hoedt.
Maar waakt aan alle zijden,
En sluimt tot gene tijden.*

*God behoedt u voortaan van kwaad;
Hij zal uw ziel voorwaar
Behoeden voor gevaar;
En als gij uit- of ook ingaat,
Zal Hij u steeds bevrijden
En met gaven verblijden.*

Daarna kwam er weer een wondervolle verandering. Ik ontving een beroep uit de **gemeente Rijssen**, welk beroep mij veel arbeid gaf. Na vele worstelingen en gebeden werd ik overwonnen om mijn oude gemeente te verlaten, en een nieuwe gemeente te aanvaarden.

Eerst dacht ik, dat gaat net als bij het beroep uit Doorn. Maar de Heere bepaalde mij bij Lucas 4: 42 en 43, alwaar ons Levens Hoofd ging vertrekken en de schare achterliet. Hij zegt in deze tekst: *Ik blijf niet bij u, want Ik heb nog andere steden het Evangelie te brengen, waarheen God mij gezonden heeft.*

Ik zeide: *Heere, moet ik dan van hier weg gaan, en naar een plaats waar ik in het geheel geen levensbanden heb, dan alleen de kerkeraad?* Wat was dat voor mij een vreemde weg. Deze, mij zo vreemd voorkomende weg moest ik ingaan, daar de Heere mij bepaalde bij Jes. 28: 21: *Zijn werk zal vreemd, zijn daad zal vreemd zijn.*

Ik zeide "Heere, moet ik dan heen? 64 jaar oud en dan gaan naar een grote gemeente?"

De Heere zeide tegen mij, dat ook Hij, onze Koning, in Zijn ambtsbediening één keer is verhuisd. Hij bepaalde mij bij Matth. 4: 13: *En Nazareth verlaten hebbende is Hij komen wonen te Kapérnaüm, gelegen aan de zee, enz.*

Toen Jezus 30 jaar oud was is Hij verhuisd van Nazareth naar Kapérnaüm.

Het heeft nachtbraken gekost. Ik had er geen zin in om te gaan verhuizen. Maar de Heere werd mij te sterk en kwam mij, te bepalen bij Marcus 6: 45: *Hij dwong Zijn discipelen om in het schip te gaan, en over te varen.* En de Heere ging niet mee. Weer zo'n kromme en vreemde weg voor ons. En de wind was hen tegen; en eer zij aan de overkant waren, was de Heere bij hen.

Ik werd dus gedwongen over te gaan naar Rijssen, daar bleef niets over dan Zijn koninklijk bevel op te volgen,

Daar het mij zo'n vreemde weg scheen, werd ik nog bepaald bij Exodus 4. Daar werd Mozes geroepen en gezonden om naar Egypte te gaan, dus van de Heere daartoe gezonden. En tegelijk op weg, daar komt God hem tegen en wil hem doden.

Dan gelijkt het toch wel *buiten de weg* te zijn. Maar Zippora nam en besneed haar zonen, want die had Mozes niet besneden. En nu gezonden tot een besneden volk met onbesneden kinderen, dat is niet mogelijk; en de Heere week van hem ten goede. Vanwege de besnijdenis riep Zippora uit "Bloedbruidegom".

Daar ik toch gaan moest, zeide ik: Heere God, zei ik, zal ik dit volk verlaten? Hoe zal dat gaan met hen? De Heere bepaalde mij bij Deut. 31, bij Mozes, die het volk alleen moest laten.

Op 11 augustus 1965 hebben wij dan afscheid moeten nemen van onze oude gemeente, met deze woorden uit Handelingen 2: 27. *Want ik heb niets achtergehouden, dat ik u niet zou verkondigd hebben de raad Gods.* Daarop volgden de toespraken van Ds. Toes, van Ds. Joh. van der Poel, van Ds. L. Gebraad en Ouderling L. Eerland, Wij hebben in de gemeente Stavenisse sinds het jaar 1953, 1832 predicates mogen uitspreken, 54 lidmaten bevestigd,

47 kinderen gedoopt.

In deze gemeente heb ik in mijn kerkelijke arbeid bijna 300 begrafenis bijgewoond en geleid.

Daar is dus in deze gemeente in al die jaren door vele ambtsdragers en leraars gezaaid en gearbeid. In het licht der eeuwigheid zal het allemaal gezien worden, waartoe en waarom al die Goddelijke arbeid is besteed geworden.

Ook heeft hier Ds. B. Toes gesproken en 66 kinderen gedoopt, alsmede bediening van het H. A. gehouden. Ds. B. Toes geb. 27 januari 1892, pred. te Usselmonde (vgg) 14 juli 1929, te Kinderdijk vanaf 1945.

Ds. Joh. van der Poel, heeft ook alhier gesproken en 46 kinderen gedoopt en bediening van het H. A. gehouden. Ds. Joh. van der Poel geb. 26 april 1909.

Oud Gereformeerde Gemeente te Stavenisse

De Oud Gereformeerde Gemeente te Stavenisse is niet ontstaan door afval van de leer onzer Hervormers maar integendeel, door aankleven van de oude beproefde waarheid.

Toen in het jaar 1795 de breuk gemaakt werd door het invoeren van een verderfelijke staatkunde, werden kerk en school, ja de gehele maatschappij verdorven. Daar was in ons Vaderland een volk opgestaan, dat het huis van Oranje moede was, en begeerde als patriotten vrijheid, gelijkheid en broederschap, en begeerde de Franse Napoleon. Daardoor moest onze eenvoudige en zachtzinnige Prins Willem V vluchten naar Engeland.

Maar wat viel dat het volk tegen. In plaats van hun wens te ontvangen, kwamen zij onder de druk van die geweldige Napoleon, die van de kerken paardenstallen maakte. Vele grondwetten werden veranderd, ook de huwelijks-grondwet. Bij Napoleon stond het zwaard vóór het geloof.

Toen het volk zag dat ze teleurgesteld uitkwamen met hun begeerten, hebben zij de zoon van Prins Willem V uitgeroepen tot Koning Willem I. In het jaar 1811 aanvaardde hij het bewind. Onder zijn beleid is ons Vaderland in het jaar 1813 bevrijd aan het Franse juk.

In plaats van toen weder te keren tot de leer onzer Hervormers bleef men de treurvolle wet van het jaar 1806 omtrent, het onderwijs, aanvaarden. Daarop volgde in 1816 de inrichting van het Hervormd kerkgenootschap, onder toezicht van een door de Koning benoemde commissie, waardoor een onbijbelse Kerkorde tot stand kwam.

De acte van de Dordtse Synode, gehouden in de jaren 1818 en 1619, werd verworpen en er moest voortaan gehandeld worden naar de nieuw opgerichte Haagse Synode. Toen werden de godshuizen onder de *staatsgebouwen* gerekend en moest er gehandeld worden in de Eredienst naar de nieuwe Synode en niet meer naar de oude Synode van 1618-19.

Weldra moesten het onderwijs en de leerstelsels in de Hervormde kerk ingericht worden volgens de aangestelde commissie, onder toezicht en goedkeuring van Koning Willem I. Dit was ongeoorloofd, daar in de kerk alleen Koning Jezus maar bevelen en regeringen mag geven. De ware liefhebbers van de oude beproefde waarheid der Hervormers, waren zeer bedroefd, ziende niet alleen verval, maar een totale afval. Daardoor is onze Kerkstaat verloren gegaan en het Nationale Verbond verbroken. Er bleef nog wel wat van Gods kerk over, maar de Herkstaat in Nederland ging onder. Vele van de rechtzinnigen konden zich niet verenigen met deze handelwijze en moesten met diep

leedwezen zien, dat er in de godshuizen mensen gingen heersen zonder de vreze des Heeren.

Wie hee kunnen vermoeden toen Zijne Majesteit Koning Willem I zwoer, dat aan alle godsdienstige gezindheden in het Koninkrijk der Nederlanden gelijke bescherming zou verleend worden, er weinige jaren later godsdienstige bijeenkomsten met zwaard en bajonet uit elkander zouden gedreven worden, en het bloed van rustige burgers zou stromen.

Van een zijde, waarvan men dit niet het minste verwacht had, n.l. *van de zijde van de kerk, ging de vervolging in.*

De Synode van 1835 was het, die de regering ophitste en een schrijven richtte tot zijne Excellentie de Minister van Justitie, aandringende op handhaving van art. 291 tot 294 van het strafwetboek van het koninkrijk der Nederlanden, welke alzo luiden:

Artikel 291.

Generlei genootschap (of gezelschap) van meer dan twintig personen met oogmerk om dagelijks of op zekere bepaalde dagen bijeen te komen, ten einde zich met voorwerpen van godsdienst, letterkunde, staatkunde of andere zaken bezig te houden, za! opgericht mogen worden, dan met toestemming van de hoge regering en onder zodanige voorwaarden als het openbaar gezag zalgoedvinden het gezelschap op te leggen. Onder het getal van personen bij dit artikel uitgedrukt, zullen niet begrepen zijn, die hun woonstede hebben in het huis waar het gezelschap bijeenkomt

Artikel 292:

Alle genootschap van bovengemelde aard, dat zonder daartoe verleende toestemming mocht opgericht zijn, of na dezelve bekomen te hebben, die daarbij opgelegde voorwaarden verbroken zal hebben, zal ontbonden worden.

De hoofden, bestuurders of bewindvoerders van dat gezelschap zullen bovendien met een geldboete van zestien tot tweehonderd franken gestraft worden.

Artikel 293:

In geval in deze bijeenkomsten, bij wijze van redevoering, vermaning, aanroeping of gebed, in welke taal ook of bij wijze van voorlezing, ophanging, uitgave of verspreiding van enigerhande geschriften, enige opzetting tot misdaden of wanbedrijven geschied zal zijn, zal de straf in een geldboete van honderd tot driehonderd franken en drie maanden tot twee jaren gevangenisstraf bestaan. Ten aanzien der hoofden, bestuurders en bewindvoerders dezer gezelschappen; onverminderd zwaardere straffen, die bij de wet gesteld zouden mogen zijn tegen degenen, die persoonlijk schuldig mogen bevonden worden aan de opzetting, welke personen in generlei geval met een minder straf gestraft zullen mogen worden, dan die aan de hoofden, bestuurders of bewindvoerders worden opgelegd.

Artikel 294:

Al wie zonder vergunning van het gezag der nunicipaliteit, het gebruik van zijn huis of vertrek in het geheel of ten dele vergunt, of toegestaan zal hebben ter bijeenkomst der leden van een gezelschap, zelfs dat de toestemming der hoge regering heeft, tot enige godsdienstoefening, zal gestraft worden met een geldboete van zestien tot tweehonderd franken.

Vele getrouwe belijders van de oude beproefde Hervormde leer der waarheid konden zich niet onderwerpen aan die menselijke inzettingen over de godsdienst. Dat was het gevolg niet van de Fransen, maar van hun eigen volk werden zij verdrukt vervolgd; beboet en in de gevangenis geworpen.

Ook op het eiland Tholen, dus ook in Stavenisse konden de ware vromen niet mee met de nieuwe Haagse Synode van 1816, doch ze zijn niet weggelopen uit de kerkgebouwen, maar er uitgezet er uitgejaagd!

Tot hun leedwezen konden zij niet meer eenparig opgaan in des Heeren huis, nadat onze staat die gebouwen genomen en tot staatskerken gemaakt had, als erfgoed onzer vaders.

Zo is daarna uit kracht van nood en behoefte, het volk begonnen in de huizen te vergaderen rondom het overjarig koren onzer vaders; geweld en geldboete konden zulks niet verhinderen.

Daarna is er in ons land *vrijheid van godsdienst* gekomen, wat een zeer betreurenswaardige zaak was. De staat ging alle godsdiensten erkennen en beschermen, dus was er geen wederkering tot de leer en het leven van onze voorvaders.

De aanleidende oorzaak tot de vrijheid van godsdienst, was middel en list van de duivel. Er zaten drie getrouwe leraars elk afzonderlijk in de gevangenis voor de waarheid. Nu werden die leraars bij elkander gezet om te zien of zij door moedeloosheid in verwarring mochten geraken. De beroving van hun goederen en de zware geldboetes niet meer met blijdschap des geloofs kunnende aanschouwen, besloten zij met elkander, de hulp van de staat in te roepen, (het Gouvernement) om onder de naam van Christelijk Afgescheidenen, met afstand van alle rechten en goederen der kerk Vrijheid van Godsdienst te bekomen.

Helaas, helaas, zij verbeidden Gods raad niet.

De staat gaf in 1834 gehoor aan dat smeekgebed, en in korte tijd werden er gemeenten gesticht, kerken gebouwd, leraars bevestigd, duizenden vloeiden toe en vielen in de strik.

Evenwel werd er door sommigen opgemerkt, dat in een weg van vlees tot zijn arm te stellen, de Geest des Heeren ging wijken. Toen begon men zich te helpen met de letter der waarheid en zag men **de breuk van het Nationale Verbond steeds groter worden. Tot op heden ligt die schuld in onze staat nog onverzoend en die breuk onhersteld.**

Onder het oordeel der verharding liggende zijn daaruit de vele kerkgroepen in ons land ontstaan, en zouden wij wel moeten uitroepen: *Wee onzer, dat wij zo gezondigd hebben*, en met de oude kerk betuigen: *Uw wederpartijders hebben in het midden van Uwe vergaderplaatsen gebruld, zij hebben hun tekenen tot tekenen gesteld, zij, hebben Uw heilighdommen in het vuur gezet, ter aarde toe hebben zij de woning Uws Naams ontheiligd. Ons heilig en heerlijk huis, waarin onze vaders U loofden, is met vuur verbrand, en al onze gewenste dingen zijn tot woestheid geworden.*

In deze gemeenten is tussen het jaar 1860 en 1870 een lerend Ouderling geweest; zijn naam was Marinus Luyk. Hij heeft de ge meenten door de bediening des Woords mogen stichten. Eens moest hij op een Kerstmis [=Kerst dag] zevenmaal preken en kon geen woord vinden. Dat bracht hem in de banden. Zijn vrouw, die ook een gekende des Heeren was en nog de hoge leeftijd van honderd jaar en enige maanden heeft mogen bereiken, kwam met haar man in de banden.

Op een nacht was hij uit bed gegaan naar de schuur, en bleef nogal lang weg. Eindelijk kwam hij binnen, opgeruimd van geest. Zijn vrouw vroeg hem: *Man is het veranderd?* Hij zei: Ja vrouw: **Raad.**

Zij dacht uit het antwoord dat hij raad had gekregen, maar hij was bepaald bij Jesaja 9, enkel het woord: **Raad.** Daar heeft hij zevenmaal uit en over mogen spreken en de

laatste of zevende maal zei hij: Ik moet maar ophouden, want de olie blijft nog lopen. Wel een bewijs dus dat de Heere hem wilde gebruiken voor de gemeenten.

Hij is overleden op zondagmiddag de 31e januari 1869.

Door een vriend van hem is er nog een gedicht over hem maakt, hetwelk wij hier laten volgen.

*Ach wat een nare dag
in onze levensdagen,
Daar wij een ware vriend
Naar 't graf zien henen dragen.
Die ons zeer waardig was
In 's Heeren dienst en werk,
Tot troost van 's Heeren volk,
Tot stichting van Gods kerk.*

*Moest hij een pad betreen
Een weg niet om te gronden,
Hij ging maar moedig voort
Om 't heilwoord aan te konden.
De ware kinderen Gods
Tè wijzen op hun deel,
En op des zondaars hart
Te drukken wel zoveel.*

*Wierd soms zijn rug doorploegd
Door lastertong in 't spreken.
Hij nam het geduldig aan
Wou nooit aan 't kwaad zich wreken
Hij wierp zijn zaak altijd weer
Voor 's Heeren voeten neer.
En zei: een dienstknecht is
Niet beter dan zijn Heer.*

*Wierd in gemeenteraad
Een zaak hem voorgedragen:
Die niet was naar Gods Woord
Of naar Zijn welbehagen.
Dan opend' hij zijn mond
Zij zwegen als een steen,
En gingen dan verbaasd
De een na de ander heer*

*Hoe wist hij Godes wet
Ook helder te ontvouwen
En hoe de zondaar moest;
Zijn heil op Jezus bouwen.
En d' Evangelie-leer
Dat aangename zoet,*

*Gelovig zoeken te omarmen
En rust bij Jezus zoeken.
In Wien de Vader is verzoend
De zondaar wordt behouden. Enz.*

Brieven van J. W. Slager

Overgenomen uit: *Uw gangen zo vol roem en eer*. J. P. Neven. Den Hertog, Houten.
2007

Het eerste briefje van J.W. Slager aan Betje Duijzer dateert uit de oorlogsjaren. Juist was Betje afgereisd naar Stavenisse om kennis te maken met de ouderlingen Leendert Johannes Potappel en Johannes Willem Slager. Slager woonde op Molenpad 199 en dreef, daar een handel in brandstoffen. Potappel woonde dicht bij hem, op Molenpad 197.

Johannes Willem Slager kwam op 8 februari 1901 in Sint Maartensdijk ter wereld. Sinds zijn dertiende jaar woonde hij in Stavenisse. Zijn ouders voedden hem niet bij de Bijbel op, maar door Goddelijk ingrijpen ging dat al op jeugdige leeftijd veranderen. Hij schreef hier later zelf over: 'Op zeventienjarige leeftijd werd mij na een zware weg van schuldgevoel en gramschap des Heeren, het zalig worden geheel onmogelijk en dat met deze woorden: *Wie zal een onreine geven uit een reine? Niet één*. Daar bleef niets over dan Gods recht te billijken en goed te keuren, ik had een eeuwige straf verdiend. Drie dagen later werd de weg der zaligheid ontsloten door middel van een kind des Heeren. Die ons ging vertellen dat niet één volkomen waar is, maar dat God eens een wonderwerk gedaan heeft. Dat er eens Eén geboren is uit een heilige maagd. Eén die zonder zonde was. Door die onderwijzing braken de banden, en kreeg ik een ruime ontsluiting in en door het geloof in deze ene reine Heere Jezus. Toen kon ik nog zalig worden door Hem, die éne Naam onder de hemel gegeven, en dat met behoud van Gods heilig recht en vlekkeloze deugden.'

Op zijn achttiende levensjaar mocht Slager Gods recht toevallen. Hij dacht dat hij onder het toevallen van Gods recht zou wegzinken. 'Toen kwam er een Persoon tussenbeide, en ik hoorde klinken in mijn ziel: *Vader, ik wil niet dat deze in het verderf nederdale, Ik heb verzoening gevonden*. Daarop week Gods gramschap en ongenoegen, viel mijn schuld weg, daalde er een vrede in mijn hart en riep ik uit: O, God wat is dat? En met kracht kwam in mijn hart: *En dit zal Mij zijn als de wateren Noachs, toen Ik zwoer dat de wateren Noachs niet meer over de aarde zouden gaan; also heb Ik gezworen, dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal*.' Toen dit midden in de nacht gebeurde, liep hij naar zijn vriend, ouderling Potappel. Deze gaf hem nader onderwijs in de weg van zalig worden.

Op 20 maart 1923 legde Slager belijdenis des geloofs af, nadat hij enige jaren catechisatielessen gevolgd had bij zijn zielenvriend Potappel. Hem had de Heere de persoon van Slager op zijn hart gebonden. Potappel was sinds 1906 ouderling van de Vrije Oud Gereformeerde Gemeente van Stavenisse. In deze gemeente ging met enige regelmaat ds. J. Fraanje uit Barneveld voor. Deze predikant was het die Slager in 1928 bevestigde tot diaken en in 1936 in het ambt van ouderling.

In maart 1944 volgde de evacuatie van de bewoners van het eiland Tholen. Potappel en Slager reisden af naar de Veluwe. Zij verbleven in de gemeente van hun vriend ds. Fraanje. Vandaar dat ook de eerste brief van Slager aan Betje Duijzer in Barneveld geschreven is. Het verblijf duurde tot mei 1945.

Vooraf in het voorjaar van 1947 werd Slager in geestelijk opzicht rijk gezegend en mocht hij van de Heere nadere weldaden ontvangen. Hij werd gedagvaard voor de God als Rechter, waarna God de Vader hem vrijspak van schuld en straf. Dit werd verzegeld door de Heilige Geest. 'Eerst een zielerust in de Borg en nu een zielerust in het hart des

Vaders. Daarna kreeg ik nog een zalige verbondsrust, waar ik met Christus en alle geschonken weldaden ingeleid werd in dat eeuwige verbond der genade en een bondgenoot werd gemaakt. Ik mocht daarna in de oorsprong der zaligheid eindigen: De eeuwige God zij u een woning. Ons leven met Christus, verborgen in God.'

In een briefje aan Betje Duijzer, geschreven in 1952, mocht Slager getuigen dat hij in Christus, het verheerlijkte Verbondshoofd, verkoren mocht zijn, zonder zijn toedoen. Ook gaf hij Betje te kennen dat hij in Hem bewaard was voor een eindeloze afval.

Een bijzonder moment was de ramp van 1 februari 1953. Slager las de zondag ervoor, door Godswege daartoe gedrongen, een preek van Bernardus Smytegelt. Eigenlijk was hij voornemens een andere preek te lezen.

De preek van Smytegelt handelde over Psalm 119 vers 120. Hierin staat iets te lezen over het feit dat een totale verwoesting dreigt: dat God de dijken zou doorbreken. In de nacht van 1 februari gebeurde dit daadwerkelijk: het water brak door de dijken heen en verwoestte Stavenisse. Er kwamen in dit dorp 154 mensen om het leven, van wie er 80 behoorden tot de Oud Gereformeerde Gemeente. Ook Slagers zielenvriend Potappel kwam om. Van hem mocht Slager zeggen dat hij met één golfslag inging in de veilige haven der eeuwigheid.

Slager vertrok van Stavenisse naar Scherpenisse, waar hij met zijn ouders bij C.M. Kleppe verbleef.

Acht dagen na de ramp schreef Slager aan Betje: 'Geliefde vriendin. De Heere is met Zijn rechtvaardige oordelen doorgetrokken en heeft door middel van de grote watervloed zeer veel verwoest. Ook is Stavenisse veel vernield. Veel mensen verdronken en huizen weggeslagen. Ook is broeder Leen en zijn gehele huisgezin omgekomen in de watervloed. Alle huizen zijn daar weggespoeld. Onze is gedeeltelijk blijven staan. Ik en de vrouw zijn nog gespaard. Zeer wonderlijk. Zo is onze lieve broeder Potappel onverwacht thuis. Dat zal toch wel meegevallen hebben, ineens verlost van al de zonden en hare gevolgen.'

Drie dagen later schreef Slager nog een briefje:

'Ach Betje, broer Leen is bij zijn Eeuwige Bloedsbruidegom. Ik ben er nogal eens jaloers op. Hij is ons ver vooruit. Evenwel wij hopen ook eens daar een plaats te mogen krijgen bij zijn Eeuwige Bloedsbruidegom.'

Ook schreef hij dat Potappel en zijn huisgenoten nog niet gevonden waren. Een persbericht van 18 februari meldde de identificatie van Potappel, zijn zwager en zus. Enkele dagen later schreef Slager aan Betje dat hij Potappel begraven heeft te Bergen op Zoom: 'Wij hebben nog rouwdienst gehouden met enige kinderen Gods. Hij is van de kerk begraven.'

Ook een vriendin van Betje, **Trien Bastiaanse** uit Stavenisse - maar tijdelijk woonachtig in Gouda - stond stil bij deze begrafenis. Zij schreef Betje op 25 februari:

'En u weet misschien, de vorige week is Potappel, Sien en Marie zaterdag begraven. Joh. Slager, ds. Gebraad, David Hage en Arie Gunter van St. Annaland waren op de begrafenis.

Ben zondag op Tholen geweest en maandag bij Gebraad. Hij zei: Ze spotten dat Potappel geen begrafenis zou krijgen. Daar had hij last van. Maar hij kreeg, *dat enige Godvruchtige mannen Stefanus ten grave brachten*. Het is er stichtelijk aan toegegaan. En Slager en zijn vrouw zijn bij zijn vader en moeder in Scherpenisse.'

Ook staat Trien Bastiaanse stil bij het besef van de naderende oordelen Gods dat bij beide ouderlingen leefde: 'Wat een toestand, hè Betje, hebben wij doorgemaakt. De Heere is gekomen met Zijn oordelen, wat zijn Potappel en Slager de laatste weken

bezwaard geweest en gezegd dat ze vrezende waren dat de Heere zou komen, en dagelijks te verwachten was. Maar dat dit zou komen hebben ze niet verwacht. En dan die Leen er in omgekomen naar het lichaam. Maar zijn ziel was op de Sabbat al boven, daar hij zo veel jaren naar uitgezien heeft.'

Slager moest die weken na de ramp dikwijls de begrafenis en leiden van zijn verdronken gemeenteleden.

Trien Bastiaanse schreef op 20 maart 1953 daarover aan Betje: 'Ik ben een woensdag weer naar Bergen op Zoom geweest op de begrafenis van mijn nichtje haar schoonvader. Nu heb ik er al vier keer geweest, drie keer voor mijn eigen familie. J. Slager doet die begrafenis en leiden. Dat is ook heel wat voor hem, zo veel van zijn dorpsgenoten te moeten begraven. Het mag dan nog stichtelijk gaan. Nog een voorrecht zo nog een begrafenis te mogen hebben.'

Voorganger en predikant

Slager bleef in Scherpenisse tot eind oktober 1953, toen de schade aan zijn huis verholpen was. De kerk werd op 27 mei tijdens een rouwdienst opnieuw in gebruik genomen. Bij die gelegenheid sprak hij over Psalm 93: 'De rivieren verheffen, o HEERE, de rivieren verheffen haar bruisen.' Sindsdien ging hij als oefenaar voor in zijn gemeente. In juni 1953 schreef Trien Bastiaanse aan Betje over het voorgaan van Slager: 'Het is al enige weken dat ik thuis mag zijn. En nu hebben wij drie keer kerk gehad. En 's woensdags daarvoor hebben wij een rouwdienst gehad. Dat heeft Slager zelf gedaan, hij wist zelf hoe alles toegegaan was. Er was een kerk vol mensen, van alle kanten, ook nogal van het volk. Het was een droevig aandenken, zo veel mensen verdronken, die haar plaatsje niet meer in kunnen nemen. Ook uit onze familie, het wordt nu nog beter gevoeld nu ze thuis zijn. En dan onze lieve vriend en voorganger Potappel. O Betje, wat is het leeg op Stavenisse nu hij weg is. Slager komt zaterdagavond laat tot maandagavond. En dan gaan ze weer naar haar moeder. Want ze zijn nog niet eens met haar huis bezig om op te knappen. Want er is zo veel te doen, eer je een beurt krijgt.'

Slager ging iedere zondag twee keer voor, behalve in de eigen gemeente na verloop van tijd ook buiten Stavenisse. 's Middags las hij uit een catechismusverklaring van een oudvader. In de rampnacht waren veel van zijn boeken weggespoeld en vele aangetast door het water. Toch geloofde hij dat de Heere van hem afwist, en iedere zondag beide keren zou helpen.

De brief van Trien geeft ook informatie waarover Slager de eerste keren sprak:

'Joh. heeft nu vier keer gesproken over Noach, daar kon je toch naar luisteren hoor. Gisteren over het verbond. Gelukkig, die in dat verbond zijn overgegaan. Want dat Noachitische verbond vloeiende uit het genadeverbond.'

De laatste bewaard gebleven brief aan Betje dateert van 11 november 1953, toen Slager Betjes verjaardag herdacht en schreef over zijn preek gehouden uit Jesaja 12.

Nadat Slager de catechismusverklaring van Justus Vermeer uitgelezen had, ging hij ertoe over om zelf in de middagdiensten de Catechismus te gaan behandelen.

In oktober 1954 werd Slager gehoord door de Commissie van Onderzoek van de Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Op 13 oktober besloot men eenparig hem preekconsent te verlenen. Stavenisse bleef nog enige tijd een vrije gemeente, maar op 30 januari 1962 besloot de ledenvergadering tot aansluiting en tot het beroepen van Slager als predikant. Na aanvaarding door de classis bevestigde ds. Joh. van der Poel op 23 februari Johannes Willem Slager tot predikant. Aan de handoplegging namen naast

de bevestiger ds. B. Toes, ds. E. du Marchie van Voorthuijsen en ds. M.A. Mieras deel. Diezelfde dag preekte hij 's avonds intrede uit Prediker 11 vers 6. Drieënhalft jaar mocht hij in Stavenisse werkzaam zijn als predikant, waarna ds. Slager vertrok naar Rijssen. Bij zijn afscheid op 11 augustus 1965 sprak ds. Slager over de woorden uit Handelingen 20 vers 27: 'Want ik heb niet achtergehouden, dat ik u niet zou verkondigd hebben al de raad Gods.'

RD 29-5-1975

Woensdagmiddag werd ds. J. W. Slager bevestigd als predikant van Oud-Gereformeerde gemeente in Nederland te Werkendam. De bevestiger ds. J. van de Poel deed dit met de woorden van Lukas 24 vers 47: En in Zijn Naam gepredikt worden de bekering en vergeving der zonden, enz.

In het overvolle kerkgebouw van de Ger. Gemeenten waren vele hoorders bijeen voor de intrede. Onder hen waren predikanten en vele kerkeraadsleden uit het hele land en een groot aantal personen uit Rijssen, waar ds. Slager bijna 10 jaar heeft gestaan. Als tekst had ds. Slager gekozen, psalm 40 vers 10 tot 12, hij sprak van "de boodschap des Heils" verdeeld in de punten: Wie de boodschap preekt; het troostvol vertrouwen en een ootmoedige bede om weldadigheid en trouw.

De boodschap van de gerechtigheid in de grote gemeente geldt door alle eeuwen heen. Het is noodzakelijk dat Christus' gerechtigheid ons geboodschap wordt door een knecht die ook kind is. In de voorgangers moet men vertrouwen stellen, als zijn leven in overeenstemming is met zijn leer.

Behalve roeping door de gemeente, moet er ook een roeping Gods zijn, aldus ds. Slager. De Koning der kerk heeft hem Werkendam aangewezen dan is men geen wegloper of overloper. Ds. Slager beloofde ook in Werkendam de waarheid te zullen brengen en vroeg de gemeente de waarheid te aanvaarden.

Bij zijn dankwoord aan de bevestiger betrok hij ook de kerkeraad van de Geref. Gemeente, die hun kerkgebouw hadden willen afstaan. Hij hoopte dat er een blijvende band zou groeien want er is maar één kerk en één Hoofd, aldus de predikant. Hierna volgden nog enkele toespraken. Ouderling De Heer sprak de nieuwe predikant toe naar aanleiding van psalm 20 en verzocht de gemeente staande, het eerste vers van Psalm 20 de nieuwe predikant toe te zingen.

In 1975 werd Werkendam zijn laatste gemeente. Ds. Slager overleed daar op 4 januari 1982 op bijna 81-jarige leeftijd.

Zijn familie plaatste een advertentie uit naam van: D. Slager-Kleppe. Fam. Slager. Fam. Kleppe. Allen te Werkendam. Op vrijdag 8 januari vond de begrafenis plaats te Werkendam.

Onderstaande brieven zijn overgenomen uit: **Een weduwe in Israël**, door H. Koopman, Uitgave Brevier, Kampen 2021. Levensbeschrijving van Maria de Lange, Geersdijk

... Toen ds. Slager aansluiting zocht bij de Oud Geref. Gemeenten om daar predikant te worden hadden een aantal oprechte vrienden bezwaren omdat hij volgens hen het oude Ledeboeriaanse kerkelijk standpunt verliet.

Maria had haar bedenkingen over het uit preken gaan van Slager ook al eerder kenbaar gemaakt, zo blijkt uit de brieven aan Trien Bastiaanse en Johannes Veldhuijzen uit Bodegraven.

Aan de laatste schreef Maria in een brief van 16 juli 1962 dat ze een paar daagjes bij Trien Bastiaanse op Stavenisse was geweest. Ze schrijft:

"Wat is het dan op Stavenisse ook droevig gesteld nu Johannes Slager dominee geworden is. O waar is toch de tijd toen ik bijna 30 jaar geleden op Stavenisse kwam en Potappel en andere van Gods volk er nog waren. Wat zijn we toch kwijt. Moet toch ook mijn daagjes zo in de eenzaamheid door leven. Ik kan toch met alles niet mee. O dan zou ik over mijn hart heen moeten gaan om daar nog heen te gaan, die weg naar Stavenisse is dan ook voor mij gesloten. Och mocht dan weleens met Groenewegen nastamelen: bleef Jezus niet de eeuwige Vriend, hoe kwam een worm door Achors wegen."

Ook Krijn van Gorsel was het niet eens met het kerkelijke standpunt van Slager. Hoe nauw de band ook was tussen Slager en Krijn van Gorsel, er kwam verwijdering. Een tijd lang meed hij de kerkelijke samenkomsten te Stavenisse; zat hij voortijds in de kerkenraadsbank, nu nam hij midden in de kerk plaats. Dat blijkt wel uit de brief die Maria elke week ná het overlijden van haar zoon Marinus schreef aan J.W. Slager, die kort daarvoor dominee was geworden te Stavenisse. Marinus stierf eind december 1962. Ook Maria was het niet eens met ds. Slager.

In een brief van 13 december 1962 beschreef Maria haar bedenkingen over het verlaten van het oude, Ledeboeriaanse standpunt en zijn roeping tot predikant.

Hierop heeft Slager in een brief als volgt gereageerd.

Stavenisse, 18 december 1962

Geachte vriendin,

Wij wilden uit liefdesbetrekking even terugkomen op uw brief van 13 december. U schreef dat u geen geloof had voor onze ambtelijke bediening, maar u meldde niet op welke grondslag uw geloof steunt, nademaal u nimmer aan mij als uw vriend gevraagd heeft op welke grond ik dat werk moest aanvaarden, en nu leert de waarheid Maria, dat wij niemand onverhoord mogen oordelen, dus is deze uwe handelwijze tegenover een zielevriend niet Schriftuurlijk. Zou u nu een Goddelijke openbaring hebben gekregen, dat ik dat zwaar opgelegde ambt niet mag bedienen, zou zulks mij een raadsel zijn, nademaal ik het getuigenis des Heiligen Geestes in mij draag om dat grote zware verantwoordelijke werk te moeten doen. Daarbij heb ik van vele van Gods kinderen in ons wegzinkend vaderland vernomen dat ze in hun leven het goedkeurend getuigenis des Heiligen Geestes mochten ontwaren. Zelfs zijn

er al twee van hen, die beide een opgeloste zielestaat kenden, in een Drie-enige Verbondsgod, al thuis gehaald, die beide hebben betuigd onder onze bediening een Goddelijke goedkeuring te hebben ontvangen.

U kunt wel begrijpen dat het een sterkte voor ons hart is, om van ware kin deren van God, die getuigenissen waar te nemen. Daar zijn er ook die door gaan voor het volk, die het veroordelen uit kracht van verkeerde jaloezie, maar dat kan Gods werk niet veranderen. Dus vriendin, ik kan er zelf ook niets aan veranderen, dat de Koning der koningen mij geroepen heeft, om zo een gewichtvol werk te doen. Het doet ons menige zucht uitstorten, om met kostelijke zielen om te gaan. O wee onzer, als wij niet getrouw zijn, want heeft de Heere gezegd: Ik zal het bloed der zielen van uw hand eisen.

Het is mij dan ook nog tot sterkte, dat degene die mede lastdragen nog voor ons bidden. De bekendmaking mochten wij ontvangen na onze bevestiging. Met alle biddende en smeking biddende te allen tijd in den Geest, en tot hetzelfde wakende met alle gedurigheid en smeking voor al de heiligen. En voor mij opdat mij het woord gegeven worde in de opening mijns monds met vrijmoedigheid, om de verborgenheid des evangelies bekend te maken.

Nu wil ik u verder mededelen, dat ik weleens gesloft heb om te schrijven, maar niet gevloeid uit liefdeloosheid. Sions Koning mocht u en ons maar veel onderwijzen uit Zijn heiligdom. Ontvangt de hartelijke groeten van mijn vrouw en van mij, uw liefhebbende vriend, J.W. Slager.

Wat ik insluit is een liefdegift.

Maria kon de gedachtegang van ds. Slager niet overnemen en dit was ook de reden dat ze steeds minder in Stavenisse kwam. De contacten met ds. J.W. Slager werden ook minder. Maria kwam bijna niet meer in Stavenisse. Niettemin bleef er een betrekking tussen hen beiden, zoals we zien in **onderstaande brief van Slager aan Maria op 25 mei 1963**. Slager woonde toen nog te Stavenisse.

Geliefde vriendin,

Door Gods Alwijze en voor ons onbegrijpelijke beschikking, mogen wij nog leven in Mesech, waarvan de Heere gesproken heeft, dat wij door vele verdrukkingen moeten ingaan in het koninkrijk Gods. Hoeveel ballast wij nodig hebben om deze wereldzee over te varen, weet alleen de Heere. Menigmaal heb ik het weleens willen weten, maar wij zijn blind in 's Heeren wegen. Hij alleen weet wat elk van node heeft. Wij wilden even uit betrekking tot u schrijven, daar wij elkander weinig ontmoeten op aarde. Hoe gaat het met u uit en uitwendig? Zou u uw legering nog kunnen verklaren? Of hebt u naamloze gevoelens die u niet noemen kan?

Wij mochten gisteren driemaal spreken niet betrekking over de hemelvaart van Christus, Die vooruitgegaan is om voor Zijn Kerk een plaats te bereiden uit Hebr. 7:24-25 en Ps. 68:19 en

Hand. 1:9. Het was onze ziele tot sterkte, dat Hij, onze oudste Broeder, ons vertegenwoordigd voor het aangezicht des Vaders.

O vriendin, Hij draagt Zijn Kerk op Zijn Hogepriesterlijk hart en schouders. Ze zijn nooit uit Zijn oog, uit Zijn liefde, uit Zijn voorbede, uit Zijn hart. Hij weet niet alleen van hun noden, als een Alwetend God, maar Hij voelt ook alle onze noden als Hoofd. Hij heeft gaven mede genomen, om uit te delen onder de mensen. Hij heeft een volle zee van verdiensten op en binnen gebracht voor Gods troon. Hij is Uitdelers Zijner gaven door de bediening des Heiligen Geestes naar Gods welbehagen. Hij deelt mede leven, licht, kracht, wijsheid en sterkte, ook gerechtigheid, heiligheid, vergeving der

zonden, wassing, reiniging, ja al wat nodig is. Hij maakt plaats in ons voor elke gave. Hij, het nu verheerlijkte Hoofd is vol vreugde en blijdschap. De Koning is in God verblijd. De Vader heeft Hem verhoogd en gekroond en verheerlijkt boven alle creaturen.

O, vriendin, wat zou het Sions kinderen betamen deze Koning te prijzen en te loven. Wat heeft Hij dan veel te weinig waarde. Wat moet dan dien Gezegenen des Vaders, veel buiten zijn, omdat andere dingen het hart innemen en Hij wil Zijn liefde mededelen, maar niet met een ander delen. Hij is een jaloers God, en zal Zijn eer aan geen ander geven, noch Zijn lof aan gesneden beelden.

Wij mochten 14 dagen geleden nog enige bediening ontvangen uit Zijn hemels heiligdom, hetwelk in dadelijke vrucht mocht openbaar komen uit deze waarheid: Weest in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten in alles door bidden en smeking, met dankzegging bekend worden bij God. En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uwe harten en uwe zinnen bewaren in Christus Jezus. Hij is een Waarmaker van Zijn eigen Woord, en wij kunnen en mogen op Hem vertrouwen. Daar valt op aarde met en onder de mensen veel tegen, maar Hij die Levensgod valt nooit tegen. Hij is een ware toevlucht voor een amechtig en krachteloos volk.

De Heere heeft ook nog wat onderwijs gegeven uit Jesaja 59:21 en uit Matth. 18:23-34. Wie is een Leraar gelijk Hij? Mocht de Koning Zijner duur- gekochte Kerk u schenken de vervulling van het gebed des apostel Petrus: De God nu des vredes, die den groten Herder der schapen door het bloed des eeuwigen testaments uit den doden heeft wedergebracht, namelijk onzen Heere Jezus Christus, Die volmake u in allen goed werk, opdat gij Zijn wille moogt doen, werkende in u, hetgeen voor Hem welbehagelijk is, door Jezus Christus, denwelken zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid. Amen.

Ontvangt de hartelijke groeten van mijn vrouw, ook van de oude moeder. Doet uw kinders onze groeten en als u ze ontmoet, diegene die Sions breuken wensen te bewenen. Wat ik insluit is voor u als een liefdegaaf.

Onze hartelijke groeten in alles Gode bevolen, uw liefhebbende vriend, J.W. Slager.
Laat ook eens wat horen van u!

Voor zover we weten heeft Maria niet gereageerd op de bovenstaande brief die gericht was aan haar. Ds. J.W. Slager nam afscheid van Stavenisse op 11 augustus 1965, nadat hij een beroep aannam naar Rijssen. In Rijssen werd Slager bevestigd tot predikant op 18 augustus 1965 door ds. J. van der Poel. In 1975 ging hij naar zijn laatste gemeente Werkendam waar hij in 1982 overleed.

In een brief van 12 oktober 1965 vraagt Trien Bastiaanse aan Maria wanneer ze weer een keer naar Stavenisse komt. Trien Bastiaanse was verwonderd dat Krijn van Gorsel weer in de kerk in Stavenisse kwam. Krijn zocht daar de oude bekenden regelmatig op. Onlangs was hij bij Trien Bastiaanse en Liene Oudesluys geweest. Tijdens een kerkdienst in Stavenisse waar ds. J. van der Poel voorging, was ook de kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente in Nederland van Sint-Annaland en van de Vrije Oud Gereformeerde Gemeente van Sint-Maartensdijk aanwezig, zo schreef Trien aan Maria. Ds. Van der Poel had tot de vacante gemeente van Stavenisse gezegd: 'Stavenisse, ga maar roepen, en dan kan je daarna beroepen'.

'Maar', zo schreef Trien, 'de kerkenraad doet niets. Ds. Slager heeft gezegd: met 2 jaar kan je mij weer beroepen'.

Trien vertelde dat ze ds. J. Pannekoek had beluisterd in Sint-Annaland. Hij had zo hartelijk gesproken. Ze was er de zondag over geweest. Tot zover publicatie van Koopman.

De tegenwerking tegen de roeping van Slager heeft hem ongetwijfeld veel pijn gedaan. Gelukkig goot de barmhartige Samaritaan olie in zijn wonden, zoals uit zijn brieven blijkt.

Zijn beste vriend Leen Potappel verzette zich tegen Slagers roeping, tot hij verdronk in de rampnacht 1953.

De verdenking lag niet in 't minste tegen het verlaten van het oude kerkelijke standpunt zoals dat in die gemeente leefde. Maar de listige slang werkte er ook onder. Met de woorden van Potappel verspreidde men argwaan tegen Slager in de vriendenkring. En dat bleef daar natuurlijk niet bij. Het werkte ook door naar de Geref. Gemeenten in Ned. Ds. Slager zou niet zuiver zijn in de leer van de rechtvaardigmaking, in het aanbod van genade, enz. Tijdens ds. Slager zijn ambtelijke dienst in Werkendam vertrok P. Zuidijk met anderen en zocht toenadering bij de Ger. Gemeente in Ned. Alle predikanten waren er nog niet zo blij mee. Ds. Slager klaagde zijn verdriet aan de Troon. Men roemde op predikanten die in ds. Slagers schaduw nog niet konden staan. Piet Zuidijk had niet veel voorspoed. De gemeente viel uit elkaar na zijn overlijden 1986. Een klein overblijfsel bestaat nog.

Er waren ook mensen die zeiden dat, als Ds. Slager op zichzelf had blijven staan, hij de breuk tussen de Heere en Zijn kerk recht had blijven gevoelen en inleven.

Enkele van God kinderen in Zeeland waren erg bedroefd dat Ds. Slager zó behandeld werd. Die zich geestelijk met hem verenigd gevoelden hadden het standpunt dat, iemand die recht in de breuk geplaatst wordt, door een aantal mensen in alle kerken gewantrouwd en miskend wordt. En juist dán voelt hij de breuk tussen de Heere en onderling des te meer en zit wenend op de puinhopen van Nederlands Sion. Zoals Slager schreef: diegene die Sions breuken wensen te bewenen.

De ervaring leert ook, als men eerlijk omgaat met mensen die een mening hebben dat ze op zichzelf moeten blijven staan, hetzij persoonlijk of als plaatselijke kerk, en men wijst hen op een stervend leven aan alles wat buiten Christus ligt, dan komen ze in verzet. Paulus zegt, dat wij moeten sterven door de wet aan de wet, om Gode te leven. Dat geldt ook onze persoonlijke visie op alle levensterreinen. Roept de Heere iemand tot een bepaald standpunt in de kerk of persoonlijk leven, dan geldt dit de persoon zelf, en/of die bij hem behoren. Maar een persoonlijke roeping, inzicht of visie vanuit de Schrift dwangmatig op anderen leggen, is tegen de Schrift. Koning Jezus is de enige universele Wetgever in Naam van Zijn Vader, door de Heilige Geest.

Enkele brieven van (Ds.) J. W. Slager

Barneveld, 10 mei 1944

Geliefde vriendin,

Door Gods goedheid mogen wij allen nog leven en wonen in deze huilende wildernis. Daar wij uw brief hebben ontvangen, zullen wij ook eerst eens even wat terug laten horen. De dag waarop wij elkander voor het eerst hebben mogen ontmoeten die zullen wij niet meer vergeten. De Heere wilde banden leggen die boven de natuur zijn, banden die dood en graf niet meer kunnen verbreken. Het heeft bij ons ook een bevredigde nagedachtenis gegeven, wij hebben het nog mogen erkennen, vriendin, als een verkwikking in de woestijn. Het is nog een vrucht uit de voorbede van Christus, die getuigt: Vader, Ik wil dat ze één zijn, gelijk als Wij één zijn.

Dat u nog schreef dat u alles niet heeft medegedeeld, dat kunnen wij geloven. Wij hebben ook nog veel niet u medegedeeld. Wij hopen elkander nog wel eens meer te mogen ontmoeten op aarde.

U nodigde ons uit ten uwe huize. Nu, uit de betrekking die er ligt zouden wij het wel eens gaarne willen doen, maar het is nogal een grote reis, vooral voor Potappel. Wij zullen dan nog wel eens zien hoe de Heere onze gangen bestuurd. Als de Heere nog spaart dan hoopt a.s. zaterdag Jans Staat tot maandag te komen. Het leven zoekt leven.

Verder de hartelijke groeten van Potappel en De Haan en vrouw, ook van vader.

Doet allen die Sion beminnen onze hartelijke groeten en zijt dan zo hartelijk gegroet van mij, uw onwaardige vriend J.W. Slager.

Als u wilt komen zijt u welkom.

Scherpenisse, 2 september 1952

Geliefde vriendin,

In Hem dat verheerlijkt Verbondshoofd zijn wij verkoren (zonder ons toedoen), maar ook worden wij in Hem bewaard voor een eindeloze afval. In die geestelijke band des levens zouden wij u gauw een paar regels willen toezenden, daar u wel eens zult hebben uitgezien.

Voor het lichamelijke mogen wij allen nogal wel zijn. Wat het inwendige betreft wisselend. Wij hebben sinds u geweest bent nog wat onderwijs mogen ontvangen van dat lieve Wezen over het onderscheid of men vruchten des Geestes krijgt tot levensonderhoud, die eten wij op. Of vruchten die wij mogen dragen voor een ander, ja, zelfs weg mogen leggen voor onze Liefste. *De Dudaïm geeft hare reuk. En aan onze deuren zijn allerlei edele vruchten. Nieuwe en oude. Die heb ik voor u weggelegd, o mijn Liefste.* Dat is een lief werk, vriendin, om nieuwe genade bij de oude te ontvangen, niet uit de oude maar uit onze Liefste. En dan Hem weer te mogen onthalen op Zijn eigen werk. Hem alleen eren en verheerlijken.

Ook ben ik bepaald bij hetgeen die bruid zoekt in dat uitgaan met Hem in het vrije veld, in gemeenschap met Immanuël te vernachten in de dorpen, in de gemeenschap met de kerk, maar dan uit te gaan naar de wijnbergen. Het was te doen om het eerste bloeiende leven in de kerk te ontmoeten, te zien of de wijnstok bloeit, de jonge druifkens haar opendoen, de granaatappelbomen uitbotten. Daar dan Hem onze uitnemende liefde te geven.

Ach Betje, wat is mij hier het droevige oordeel van onvruchtbaarheid der kerk in deze tijd opengevallen. Waar vindt men nog jonge opengaande levens, die druifjes waar nog

wel geen wijn in zit en die ook nog niet rijp zijn voor de perskuip, maar waar levensverwachting wordt gevonden. Is het nu niet waar dat het zichtbare der kerk zich openbaart als sodomswijnstokken, druiventrossen van Gomorra, vlees en nog eens vlees. Mochten wij meer Hem door onze innige zielsmart geven. De Heere kent ook in dezen onze zielsgevoelens.

Broeder Leen mocht nog wat onderwijs ontvangen van de Heere hoe dat op een zondagmorgen inwendig alles op de been was. Niet om het land te beroeren, maar om hem te prijzen. Het was alles hem eren en prijzen. Maar het bedrog werd ontdekt door deze woorden: *Elkeen der menigte roept zijn weldadigheid uit, maar wie zal een recht trouwe man vinden?* O, die Man van Gods raad, die Man van Gods medegezel, die Man Spruite, die Man van smarten. Die Man van Gods oordeel, wie zal die vinden? O, Zijn ambtsbediening was in dat uitroepen niet aanwezig.

Zo is er ook zeer veel godsdienst in deze dagen. Die roemen willen met een nederige gedaante in woorden, maar met een vol, hoogmoedig hart. Die de dierbare Heere Jezus met de mond noemen, maar Hem Zijn ambten ontzeggen. Ach, dat ons hoofd water waren, om in dezen te mogen bewenen die ontzaggelijke breuke.

Nu, geliefde vriendin, iets over de laatste tijd een klein brokje meegedeeld. Ontvangt de hartelijke groeten van Potappel en familie. Ook van mijn vrouw en haar moeder. Doet Piet en vrouw onzer aller groeten. Ook alle vrienden en bekenden.

De Heere zij u verder goed en nabij en Hij bringe nog eens spoedig in dat beloofde land.

Mijn hartelijke groeten,
uw zielsvriend J.W. Slager.

Stavenisse, 10 november 1952

Geliefde vriendin,

Door Gods alwijze beschikking mogen wij allen nog leven in dit Mesech der ellende. Nog uitwonende van de Heere buiten het eeuwige Vaderland der heerlijkheid.

Daar u morgen de dag hoopt te herdenken dat u in ongerechtigheid geboren zijt, willen wij u hartelijk ook namens broeder Leen en familie en mijn vrouw en moeder feliciteren met het minder worden uwer jaren. Alweer een jaar minder meer te zondigen en af te dwalen van dat lieve Wezen. Ach vriendin, de Heere mocht u bedeling des verbonds schenken om nog eens bij vernieuwing bij uw tweeërlei afkomst bepaald te mogen worden. Een leven uit God geboren dat nooit kan zondigen en een leven dat anders niet kan en wil als zondigen tegen de Heere. Daarom zou uw laatste dag de beste zijn in dit leven, want daar alleen wordt de oude mens totaal vernietigd en zal hij ophouden te bestaan. En dan zal het voor onze personen een volkomen verlossing wezen. Gezaligd als zondaar, waar dan in dat nieuwe Jeruzalem die zwarte zondaars- naam voor eeuwig is uitgedaan.

O vriendin, wat zal het toch waar zijn: *uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid.*

Daarom wensen wij u toe in het klimmen uwer jaren dat de Heere uw Verbondsontfermer maar gedurig u mag leiden en u nog eens bevindelijk doe overgaan uit Adam in Christus om nog eens tot die vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods gebracht te mogen worden hier in en door het geloof te omhelzen dien dierbare Immanuël des Vaders als Gunsteling en Lieveeling, en zo nog eens te mogen delen in die dadelijke verzoening met God de Vader op grond van de eeuwige Borggerechtigheid van Christus in de glans van volmaakte rechtsverheerlijking aller deugden Gods. Om dan nog eens na ontkleding gekleed te mogen worden met die gerechtigheid, om na volkomen

staatsvrijmaking uwer banden door die schuldovernemende Borg en Middelaar die volzalige vrijspraak des Vaders (als Richter) te mogen ontvangen en in die zoete Borggerechtigheid te mogen rusten als in een bloedvoldoeningswerk van die Vrededorst. Om dan niet alleen vergeving, maar ook wassing uwer zonden en smetten te mogen ontvangen.

O vriendin, dan werd de gevangenis voor eeuwig voor u gesloten en zou u dan mogen staan in die vrijheid waarmede Christus u had vrijgemaakt. Nu ligt het voor u in de belofte en wel eens in de begeerte. Maar dan werd het een alles vervullend werk om dan Gode vruchten te mogen dragen. Immanuël staat achter het heilig recht te wachten (ook op u) om genadig te zijn en Zichzelf in volle Borggemeenschap te willen schenken. Ruilhandel bestaat hier niet.

Nu geliefde vriendin, een klein briefje voor uw verjaardag. De Allerhoogste mocht zelf alle begeertes vervullen om Zijns groten Naams wille.

Wij willen ook Piet en gezin en verder uw kinders hartelijk feliciteren met deze herdenking. Ze mochten voor- en voorbereid worden voor die grote Godsontmoeting die aanstaande is.

Ontvangt de hartelijke groeten van Potappel en familie. Ook van mijn vrouw. Moeder is wel wat beter als dat ze geweest is. De Heere is goed voor haar, ze blijft uitziende naar Zijn komst.

Nu, de hartelijke groeten van ons allen aan Piet en gezin en uwe kinders, ook de vrienden.

Zijt u allen hartelijk gegroet van uw zienvriend J.W. Slager.

Stavenisse, 13 januari 1953

Geliefde vriendin in Mesech,

Even wilden wij wat tegen u spreken op een stuk papier. Voor het uitwendige mogen wij allen door Gods vrijmachtige bedeling nog gezond zijn. Ook mag het met de oude moeder nogal gaan, hoewel haar hart versleten is. Wat ons inwendig leven aangaat, ach, nu en dan valt er nog eens een druppel levenswater uit die volle fontein op een droog stuk aarde. De laatste weken nog wat troostrijk onderwijs mogen ontvangen uit Gods Woord aangaande de menswording van de Heere Jezus, onze oudste Broeder.

Hij is als onze Trooster om ons te kunnen troosten nedergedaald in de volheid des tijds, en dat onder het hart van de moedermaagd in Nazareth, in dat plaatsje vol gruwelen en zonden. De godsdienst zonder God begint negen maanden te laat te zingen. Die hebben het maar over een Jezus van Bethlehem. Maar wij als uitverkorenen zijn in zonden ontvangen en daarna in ongerechtigheid geboren, en daarom is onze dierbare Immanuël nedergedaald daar waar de Kerk lag. Want Hij moest bij Zijn Kerk komen om ze te troosten en op te halen uit een afgrond van rampzaligheden. Maar al kwam dat Heilige in Nazareth, Hij werd niet besmet. Maar o geliefden, Hij is in Bethlehem (Broodhuis) geopenbaard als Sions geboren Koning. Hij gaat weer terug naar Nazareth, (ook na Zijn dertigste levensjaar). Daar werd Hij door de Vader voorgesteld als het rantsoenerende Lam Gods (meer dan vijf sikkelen). Maar weer terug ook als kind naar Nazareth. Ook na Zijn vlucht naar Egypte.

Wederom gaat Hij in Nazareth wonen. In het plaatsje waarvan er gevraagd werd: kan er uit Nazareth iets goeds zijn vanwege de goddeloosheid en verderf. Maar ja, daar moest wat goeds komen uit dat Nazareth.

Hij ging op naar Jeruzalem en daar was de Kerk hem een keer kwijt voor drie dagen in de stand van hun leven. Naar een Joods Paasfeest als het ware Paaslam maar weer naar Nazareth terug. O vriendin, dat besmette Nazareth kan dat heilige Kind niet besmetten.

Is het nu niet een eeuwig wonder dat er nu in ons iets rein en onbesmet bewaard wordt, iets wat niet kan zondigen en toch te midden van het zondebederf te wonen?

Ook persoonlijk wordt die heilige Heere Jezus in ons ontvangen uit en door het zaad van het Woord. Door Gods lieve Geest. Ook moet Hij in ons als een geboren Koning gekend worden en dan door het geloof in onze harten wonen. En toch wordt Hij door al de inwonende en overblijvende verdorvenheden nooit besmet, noch verontreinigd en daarom ook het nieuwe leven niet. O vriendin, wat is de kennis aan en van Nazareth nodig en nuttig, maar ook aan dat goeds daaruit geopenbaard.

Broeder Leen heeft ook nog wat mogen hebben uit die woorden: *De ingezetenen van dorre plaatsen zullen voor Zijn aangezichte knielen en Zijn vijanden zullen het stof lekken.* Ook uit die woorden dat *de goedertierenheid en trouw u niet verlaten. Bindt ze aan uw hals, schrijf ze op de tafel uws harten.* Ook nog wat werkzaam met de geestelijke familie uit het oosten die gekomen zijn om Sions Koning te aanbidden.

Ziet, geliefde vriendin, een paar regels geschreven. Wij waren toch nog blij u even een handdruk te hebben mogen geven.

Ontvangt de hartelijke groeten van Potappel en familie. Ook van Dingena en haar moeder. Doet Piet en vrouw onzer allerhartelijke groeten. Voorts alle de vrienden en bekenden. De Heere zegene u uit het heiligdom en schenke u Anna's deel in uw geloofsarmen.

Ontvang mijn hartelijke groeten, uw zielenvriend

J.W. Slager.

Dag hoor.

J.W. Slager bevond zich na de watersnood bij C.M. Kleppe, Westkerke 448 in Scherpenisse.

Scherpenisse, 9 februari 1953

Geliefde vriendin,

De Heere is met Zijn rechtvaardige oordelen doorgetrokken en heeft door middel van de grote watervloed zeer veel verwoest. Ook is Stavenisse veel vernield. Veel mensen verdronken en huizen weggeslagen. Ook is broeder Leen en zijn gehele huisgezin omgekomen in de vloed. Alle huizen zijn daar weggespoeld. Het onze is gedeeltelijk blijven staan. Ik en de vrouw zijn gespaard, zeer wonderlijk. Zo is onze lieve broeder onverwachts thuis. Dat zal toch wel meegevallen zijn, ineens verlost van al de zonden en haar gevolgen. Maar voor die arme andere mensen zal het wat geweest zijn, zo de eeuwigheid in en dan onverzoend. Ja, geliefde vriendin, u zult Leen op aarde niet meer zien, alleen boven verwacht hij ons. Het is voor ons een smartelijk verlies. Onze banden lagen zeer nauw en teder. Wat zijn Gods wegen toch wonderlijk.

Men gelooft dat er op Stavenisse wel 300 mensen verdronken zijn. Nu zijn wij bij onze ouders in Scherpenisse, die hebben geen water gehad.

Met moeder mag het nogal gaan. Het was ons van vroeger nog groot dat wij een goed mogen hebben dat nooit kan vergaan. Onze aardse goederen zijn zo ineens weggeslagen, maar dat goed blijft eeuwig, ook onze erfenis in de hemelen. Dingena mocht geloven dat ze ook een woning zal ontvangen in dat huis des Vaders volgens Zijn toezegging.

Geliefde vriendin, de Heere is recht en goed. Hij kan niet anders als Zijn deugden handhaven. Hij is de Heere. Wij dachten u dat even mede te delen in welke drukwegen wij nu verkeren. Hebben jullie ook nog water gehad? Wij hopen ook spoedig eens iets van u te mogen vernemen.

Ontvangt de hartelijke groeten van moeder en familie. Ook van mijn vrouw. Doet Piet en de vrouw onze hartelijke groeten. De eeuwige God zij u en ons tot een woning.

Mijn hartelijke groeten, uw zielenvriend

J.W. Slager.

Scherpenisse *in* februari 1953

Geliefde vriendin met de uwen,

Vandaag uw pakje ontvangen met inhoud en de voorzienigheid Gods is hierin weer bewezen, want juist waren we om dat verlegen wat u ons toezond. Daar ons huisraad, ook mijn lieve oudvaders, verloren zijn gegaan. Nevens de Heere dank voor uw betoonde liefde.

Voorts zitten wij hier maar af te wachten hoe verder de weg zal wezen op alle terreinen. Met ogenblikken mogen wij nog wel eens iets ondervinden van die Vaderlijke liefde Gods. Die is wonderlijk en troostvol.

Ach Betje, broer Leen is nu bij zijn eeuwige Bloedbruidegom. Ik ben er nogal eens jaloers op. Hij is ons vooruit. Evenwel, wij hopen ook eens daar een plaatsje te mogen krijgen in dat Vaderhuis.

Dingena mocht verleden week ook eens even geloven nu ze geen huis en goed meer heeft dat ze ook eens een woning zal ontvangen in dat huis des Vaders alwaar vele woningen zijn. Christus' toezegging.

Ach vriendin, u staat ook op de drempel van het huis om heen te gaan. De Overste Leidsman der zaligheid zal ook u en ons eens daar brengen alwaar geen storm of watervloed ons meer zal beschadigen. En dat in het voorbijgaan van zoveel miljoenen mensen die verloren gaan door eigen schuld. En waarin God toch ook eeuwig zal verheerlijkt worden. O, Betje en Piet en vrouw, wat zal dat een oneindig onderscheid wezen: een vat ter Zijner eer of een vat des toom Gods. O die eeuwige soevereiniteit Gods.

Vandaag hadden ze broer Leen en huisgenoten nog niet gevonden. Ook hier gaat de voorzienigheid Gods over. Wij zijn zo blind in Gods alwijze wegen.

Ontvangt de hartelijke groeten van moeder en familie. Het gaat nogal met haar. Ze weet ook wel van deze schokkende gebeurtenissen. Ook de hartelijke groeten van Dingena. Doet Piet en vrouw en Scherpenzeel onzer aller hartelijke groeten. De Heere zij met u en ons en geve samen bij Hem te mogen schuilen.

Dag vriendin, mijn hartelijke groeten.

Uw onwaardige zielsvriend J.W. Slager.

Scherpenisse, 25 februari 1953

Geliefde vriendin,

In de verdrukking uw briefje ontvangen. Ik was juist vandaag weer eens op Stavenisse geweest. Zeer veel vernield. Ook weer zes lijken gevonden die wij nog herkend hebben. Gods daden zijn daar te aanschouwen. Wij hebben al veel mensen helpen begraven in Bergen op Zoom. Daar ligt ook broer Leen en zijn zuster en zwager en Marie. Wij hebben nog rouwdienst gehouden met enige kinderen Gods. Hij is van de Kerk begraven. De begrippen der mensen - waarom Leen zo is weggenomen - zullen nooit Gods doel begrijpen in dezen. Hij kan in dezen nog wel op zijn Koning gelijken ook in zijn sterven en heengaan.

Wij zitten nu zondag bij moeder thuis de oudvaders te lezen zolang wij nog verstrooid zijn en wij hier moeten blijven. Wij mogen wel recht jaloers zijn op broeder Leen, die heeft nu zijn wens verkregen naar Zijn eeuwig raadsbesluit.

Voorts geliefde vriendin, de deur voor nieuwe ellende is nu geopend en nog staat er veel te gebeuren. De Heere is uit Zijn plaats uitgegaan om de ongerechtigheid te bezoeken en zal niet wederkeren, totdat Hij daargesteld zal hebben de gedachten Zijns harten. Mochten de weinige slapende Jona's nog eens wakker gemaakt worden in deze storm, maar wij vrezen en vrezen. Het is een verzegeld oordeel.

Voorts, geliefde vriendin, gaan wij eindigen. Wij hopen dat u met deze weinige letters tevreden zult wezen. Het zit niet in hoeveelheid maar in de echtheid der zaak.

Ontvangt de hartelijke groeten van Dingena en haar moeder. Doet Piet en vrouw onze hartelijke groeten en voorts alle vrienden en bekenden. De Heere zij met de uwen en onzen goed en geve ons een uitzien naar Zijn komst. Nog vele groeten, uw heilzame vriend in Hem ons Hoofd.

Uw J.W. Slager.

Scherpenisse, 2 maart 1953

Geliefde vriendin,

In het midden van Gode-verheerlijkende oordelen mogen wij nog leven. Wij mochten uw aangetekende brief in welstand ontvangen. In ons verheerlijkte Verbondshoofd onze dank.

Voorts, geliefde vriendin, is mijn leven zeer druk. Ik moet bijna alle dagen mensen begraven, soms zes tegelijk. Dan weer vier, dan weer drie. Nu, morgen moet ik naar St. Maartensdijk. Woensdag naar Bergen op Zoom. Dan weer eens naar St. Annaland. Dus zo is het zeer druk, zijnde een ongekenne weg voor ons.

Voorts mag het nogal gaan met ons. De Heere ondersteunt ons ook wel eens met verkwikking des harten. Met Dingena mag het ook nogal gaan. De Heere geeft nog kracht naar kruis. Met moeder gaat het ook nogal. Ze zou wel eens gaarne heen willen gaan, maar ze moet ook Gods raad uitdienen.

Zondags zitten wij maar thuis rond de oudvaders, die lichtende fakkels in donkere dagen. Wat de toekomst aangaat, die ligt voor ons zeer donker. De Heere heeft ons onlangs nog onderwezen uit Openbaring 14 enz. De Heere vervult maar Zijn eigen Woord. En dat alles tot Gods eer en heerlijkheid. Wij hebben de meeste adem des levens als wij dat lieve Wezen gelijk mogen geven ook in al Zijn rechtvaardige oordelen waarin Gods liefde uitstraalt. Ziet, geliefde vriendin, een kort woord.

Ontvangt de hartelijke groeten van de vrouw en van moeder en familie. Doet Piet en vrouw en verdere vrienden en bekenden onze hartelijke groeten.

Uw liefhebbende zielsvriend J.W. Slager.

Scherpenisse, 18 maart 1953

Geliefde vriendin,

In de verdrukking mochten wij uw brief met inhoud ontvangen en een bewijs van liefdebanden doet in de verdrukking nog troost geven. De ware liefde vloeit voort uit ons verheerlijkt Hoofd. Die zalfolie op Zijn hoofd uitgegoten doortrekt niet alleen baard maar ook de zoom Zijner klederen en die geur doet de stank der zonde verdwijnen. Het is een wierookgeur die niet is na te maken, maar die het hart verblijdt.

Wij gaan meest alle dagen nog mensen begraven op verschillende plaatsen. Daar zijn nu uit ons dorp 131 mensen geborgen. Daar moeten er nog ruim zo gevonden worden. 0,

die arme zielen voor een eindeloze eeuwigheid. En zovele onbereid. Dat weegt wel eens zwaar op ons hart. Daar zijn zeer veel mensen bij uit onze kerk. Dat hoge Wezen heeft opmerkzaam gesproken en gehandeld.

Onze lieve broer Leen ziet deze ellende niet meer, die is nu voor eeuwig bij zijn Bloedbruidegom en zijn eeuwige Vader in de volle gemeenschap des Heiligen Geestes. En bij dat oude volk zijn er vrienden die daar niet oud zullen wezen, want daar is alles nieuw en allen even oud en vaardig en vrolijk in volle verzadiging. Menigmaal is onze ziel jaloers op hem. Wij zitten nog in de strijd en nog met vele gevaren en bezwaren wat de toekomst betreft. Niet de toekomst der eeuwigheid, maar de toekomst des tijds, daar ligt wat de eeuwigheid aangaat een hoop die niet zal beschaamd uitkomen, omdat Hij onze Hoop is geworden.

Het doet ons wel eens tot troost zijn dat onze verdrukking maar een verdrukking is van 10 dagen en daar zijn er al enige van voorbij. Ach geliefde vriendin, ik zou zo zeggen, houd maar moed. Uw strijdperk zal ook eens eindigen. Uw Goël leeft en Die zal alles in orde maken, want Die is heengegaan om plaats te bereiden in dat huis des Vaders.

Ontvangt de hartelijke groeten van Dingena en moeder en familie.

Doet Piet en vrouw en verder alle vrienden onze hartelijke groeten en zijt u hartelijk gegroet van mij, uw zielsvriend

J.W. Slager.

Scherpenisse, 30 april 1953

Geliefde vriendin,

Door Gods alwijze beschikking mogen wij allen nog leven. Ook mag de vrouw nog gezond zijn en de oude moeder gaat steeds nog vooruit. Voorts zijn wij altijd nog hier van huis. Ons eigen huis is nog niet hersteld en de kerk is ook nog niet klaar. Dat duurt nog een enkele week.

Van de vrienden missen wij veel aan broeder Leen, daar wij altijd samen in- en uitgingen. Hij in 't Vaderhuis en wij nog in Mesech, dat tranendal. Wij moeten nog wat strijden en op rotsen ploegen, waar wij steeds moed voor moeten krijgen. Wij hebben nog een plaatsje in de woestijn gekregen, ons van God bereid, een plaats waar de slang niet komen kan in de kloof der steenrots, bedekt met Gods hand. Dat is alleen maar een veilige plaats, ook een verborgen plaats omdat het buiten het gezicht is van de slang, die listige verleider volgens Openbaring 12.

Voorts geliefde vriendin, is de Heere goed voor ons. De Eerstgeborene des huizes zorgt voor ons als oudste Broeder. Die de zorg van het gehele huisgezin draagt en ook uitvoert. Het is ons genoeg dat wij maar één Meester hebben. Die kan al onze raadselen en hartsgeheimen verklaren en openbaren. Voor Hem is niets te wonderlijk, voor Hem kunnen wij niet te dwaas, onkundig, blind en onwetend zijn. Als Opperste Wijsheid bezit Hij alles, maar wil ook alles alleen maar uitvoeren, kunnende geen mededinger verdragen.

Voorts moeten wij maar afwachten wat de Heere doen zal. Daar is nog wat werk op aarde voor ons. Onze loopbaan is nog niet beëindigd. Maar onze wens is dat wij maar veel mogen zien op onze overste Leidsman en Voleinder des geloofs, Die de moede kracht geeft en zelfs lammeren de roef doet uitdelen.

Verder de hartelijke groeten van de vrouw en moeder en familie. Doet ook Piet en vrouw onzer aller hartelijke groeten en voorts alle vrienden, ook Scherpenzeel.

Zijt u dan allen hartelijk gegroet, uw zielsvriend in verdrukking,

J.W. Slager.

Stavenisse, 11 november 1953

Geliefde vriendin,

Door Gods alwijze beschikking mogen wij nog leven in dit tranendal. Wordende nog onderhouden door en uit verbondstrouw.

Daar u, vriendin, weer uw geboortedag hoopt te herdenken, komen wij met onze hartelijke felicitatie ook namens mijn vrouw. Die eeuwige Verbonds Jehovah Die u vanaf uw jeugd heeft onderhouden tot op heden in uw ouderdom, Die geve nog meer en meer Zijn dierbare kennis en oplossing in die volzalige gunst en gemeenschap Gods om nog water te scheppen uit de fonteynen des heils.

Wij mochten er zondagavond nog een woord over spreken in de gemeente uit Jesaja 12. *Ik dank u, HEERE! dat Gij toornig op mij, geweest zijt, maar Uw toom is afgekeerd, en Gij troost mij. Ziet, God is mijn heil, ik zal vertrouwen en niet vrezen; De Heere HEERE is mijn Sterkte en Psalm, en Hij is mij tot heil geworden. En gijlieden zult water scheppen met vreugde uit de fonteynen des heils.* Dat is een dankstof van een vrijgemaakt mens in en door Christus. Het is een onderscheid, vriendin, of het dorre land bewaterd wordt uit een fontein, of dat hij zelf water mag scheppen uit die fontein des levens Christus, Die bij de Vader is, uit de fontein des Vaders als uit de eeuwige Vaderlijke liefde. Ook uit de fontein des Heiligen Geestes als uit die volle rivier. *Opdat deze onze gemeenschap zij met de Vader en met Zijn Zoon Jezus Christus en ook die troostvolle gemeenschap des Heiligen Geestes.* Zo weet dan dat lieve Wezen het leven nog te verkwikken in Mesech.

Wij zitten nu drie weken weer in onze herstelde woning. Zeer veel missen wij onze broer Leen in het samenleven, vooral ambtelijk. Hij is in de volmaakte rust.

Met moeder mag het nogal gaan. De hartelijke groeten van haar, ook van mijn vrouw. Doet Piet en vrouw onze hartelijke groeten en voorts alle vrienden. Laat ook weer eens iets van u horen.

Zijt dan allen hartelijkst gegroet, uw onwaardige zielevriend

J.W. Slager.

BRIEF VAN EEN VRIEND

Hartelijk geliefde leraar en broeder,

In de Geliefde, Die ons tevoren zo uitnemend heeft liefgehad dat Hij zich vrijwillig heeft overgegeven aan de vervloekte en afschuwelijke kruisdood waar Zijn heilig lichaam werd gefolterd; maar nog veel meer zijn edele, rechtvaardige, smetteloze ziel met gruwelijk godslasteringen vervuld werd door de boze geesten in de lucht die rondom Hem zweefden, ja zo het scheen een toegang hadden tot Zijn edele ziel, zoals ook gebleken is bij Zijn verzoeken in de woestijn.

Indien Hij ons zo heeft liefgehad om zulk een dure prijs te betalen wat zullen wij Hem wedervergelden? In alle opzichten totaal en ten enenmale onbekwaam tot enig geestelijk goed uit en van onszelf, maar genegen tot alle kwaad. Hem vergelding geven? Als wij die moeten zoeken dan zullen we ze moeten zoeken waar ze alleen te vinden is, in de gift der vergelding die Zijn Vader Hem heeft toegebracht en gegeven. Zoals de Vader Hem met zulk een onuitsprekelijke heerlijkheid begiftigd heeft na de Hemelvaart. Alle engelen verwonderen zich en zijn opgetogen van vreugde en blijdschap toen de Zoon als God-mens en God in de hemelse heerlijkheid binnenkwam. En wat zal de lof geweest zijn van de verlosteschaar voor de troon? Ik kan het niet uitspreken want geen mens kan het uitspreken. Het zal beleefd en ondervonden moeten worden met een verheerlijkt ziel en lichaam dan zal het pas uitgesproken kunnen worden door de mens. Maar allen die nu in de hemel zijn hebben er al een groot begin van wat het volmaakte mét ziel en lichaam zijn zal.

Denkt u ook niet dat de zeer beminde broeder en vriend Leen Potappel Zijn Borg zal verheerlijken en groot maken? En welke lof, welke prijs, welk eer en aanbidding zal hij met de gehele verlosteschaar toebrengen aan de Vader in Wie en door Wie de eeuwige bron van de liefde voortgevloeid is door Christus en de kracht van de Geest in mensenzielen? Ja mensenzielen zoals wij zijn. Dat vergroot het oneindige wonder nog in alle mogelijke opzichten. En dan het werk van God de Heilige Geest dat hij inwoning wilt nemen in het hart van een zondaar, daar ontbreken ook woorden voor. En dat Hij daarin wil blijven wonen ondanks hun schande, zonde en ongerechtigheid, dat Hij toch niet helemaal lijkt, ook dat is onbegrijpelijk.

U voelt wel geliefde broeder, dat ik woorden tekort kom en schijnbaar zo kom te overdrijven. Maar er is geen overdrijving mogelijk om de heerlijkheid des Heeren uit te roepen met lofzang en psalmen. Alleen omdat wij in een lichaam der zonde en des doods wonen en wandelen, om die reden zou de veelheid van woorden aan het eeuwig wonder tekort doen.

Nadat we elkaar ontmoet hebben bij T. en ik uw preek gehoord had te K. over de offerande van Izak en de tussentreding van de Borg en Middelaar en de heerlijke belofte van de Vader aan Izak als het zaad uit wie het beloofde Zaad komen zal om de gerechtigheid te bevredigen, de losprijs te betalen; - heb ik nog dikwijls het wonder mogen overdenken en te meer nu ik uw boekje in handen kreeg van *de vlucht naar de vrijstad door de doodslager*.

De eerste gangen na de roepende weldaad in de weg van overtuiging waren bij mij evenals bij u zeer diepgaand. Diepgaander dan wij meestal kunnen openbaren. En zo was ook de eerste in heenwijzing naar de Vrijstad in Christus. Dat was zo'n onuitsprekelijke weldaad dat wij het in die tijd niet konden verwoorden en ook niet konden bevatten. De toevlucht mochten we beginnen te nemen tot Hem Die in het

evangelie geopenbaard is. En daaruit vloeiden die innige zielsworstelingen om Hem en tot Hem. Ja ook die zoete tijden van verkering en verlovingstijd in een geestelijke zin.

Jezus is het alleen, waar mijn hart gaat heen.

Naar die levens vorst, mijn ziel gedurig dorst.

Ja, dorst naar de Levende God. En dat nog meer toen we mochten zien en ontsloten werd uit de Schrift dat de Vader in Hem volkomen bevredigd is. In de eerste overtuiging kwam het mij voor dat ik God beledigd had, ja God de Vader gekwetst. Anderen konden wel bekeerd worden al hadden ze Jezus gekruisigd maar ik had God gekwetst; in die kwetsuur kon nooit meer goed komen. En wordt er dan geen middel ontsloten in Christus die de kwetsuren en beledigingen van de eeuwige Majesteit Gods heeft gedragen, we zouden de eeuwige zowel als de tijdelijke dood sterven. Maar de openbaring van de Zoon van God die bij mij trapsgewijze beleefd en ondervonden wordt, heeft ook zijn vaste punten. U hebt dat aangewezen in de toevluchtnemende daad, en de dagvaarding voor het gerechtshof in de landpaal van de vrijstad. Ik meen dat opgemerkt te hebben in later jaren en ontmoeting met anderen van Gods kinderen.

Deze gangen die onderscheidenlijk ervaren worden, maar in mijn omstandigheden was het zodanig dat de Christus der Schriften steeds meer begon te schitteren en te blinken in al Zijn waardigheid en heerlijkheid, in Wie de Vader volkomen voldaan en bevredigd is. Trapsgewijze werden ook mijn zielswerkzaamheden getrokken tot de liefde van de Vader door Christus.

En daar heb ik lang in geleefd soms met ver af te wijken van het rechte pad, zoals Asaf beschrijft: *mijn voeten waren bijkans uitgeweken van het rechte pad*. De Heere beliefde mij te herstellen in de vorige aankleving en binding aan de Genadetroon. Maar toen moest een nadere daad plaatsvinden en dat is door de diepte gegaan. De eerste roepende weldaad ging door de diepte van lichaamslijden, familie-lijden en geestelijk lijden, maar die tweede diepte geen door persoonlijke lijden, ambtelijk lijden, vrienden-lijden en meer andere diepten die niet betamelijk zijn om te noemen.

In die weg beliefde te Heere mij eens te brengen tot het diep inzicht op een lijdende Borg en Middelaar; en met name de uitroep: *Mijn God, Mijn God waarom hebt Gij Mij verlaten? Verre zijnde van de woorden mijns brullens? Ik roep des daags maar Gij antwoordt niet. En des nachts maar ik vind geen gehoor*. O, die verruiming die ik toen gewaarwerd! Zalige tijd in diepe drukweg!

In deze weg enkele jaren verkeerd hebbende beliefde de Heere mij te verkwikken en te verlossen vanuit de Schrift met kostbare en dierbare beloften te midden van de menigvuldige verdrukkingen. En dat bracht mij tenslotte tot het Jubeljaar jaar van het welbehagen des Heeren. Daarin mocht ik ondervinden dat de dood van de hogepriester de doodslager weer hersteld in zijn vorige bezitten. Dan worden de raadsels opgelost, dan wordt het verbond de Genade niet alleen ingewilligd maar verzegeld van des Heeren kant. Daar wordt het gemeste kalf geslacht en daar wordt de ring aan de vinger gedaan door de Geest. Als dat niet groot is? Wat is het dan wel? Daar wordt het: *Hij kusse mij met de kussingen Zijnsmonds*; niet in de eerste plaats ziende op de Middelaar zoals voorheen maar de Vaderlijke kus te mogen ondervinden in de middellijke weg.

Het extra-ordinaire u waar u over schrijft is mij als zodanig vreemd. Maar dezelfde gang dezelfde gewaarwording al is het in een kleinere mate en in een zwakkere ondervinding; evenwel de Heere zette er het stempel op en verkwikte mijn ziel met die woorden: *In Dewelke, nadat gij geloofd hebt, zijt verzegeld met de Heilige Geest der belofte, als een Onderpand van de toekomstige erve der heiligen in het licht*.

En zoals u schreef, we worden daar geen goed-bekeerd mens maar een zondaar, die wel in Christus heilig, rein, vlekkeloos en volmaakt is. Dat wordt de troost en dat blijft de troost omdat wij nietige stervelingen zijn en een zwak geloof blijven omdragen, dat met duizenden verdorvenheden wordt besmet; en wat zo klein blijkt te zijn in het licht van de Geest van God, dat we soms bijna niet over Goddelijke zaken durven spreken. Van Gods kant gezien is het zo gróót, zó groot dat we er niet over kunnen spreken al willen we het nog zo graag. En om daar gebracht te mogen worden is een grote gift, om dan niet opnieuw hoogmoedig te worden, met de ontvangen weldaden en vanwege de geringheid in de uitleving ervan niet al te moedeloos. Hebbende hoop op God dat Hij al Zijn Verbondsbeloften op aarde zal vervullen in de bekering van het oude volk van de Joden en een nieuwe geestelijk leven zal werken, wat de Heere beloofd heeft te geven aan Zijn verdwaalde Kerk hier op aarde.

Nogmaals wil ik u hartelijk dank zij voor dit kostelijk geschrift en hoewel in een kleine mate mogen we toch zeggen dezelfde ondervinding te ervaren in onze harten. En mogen zo uitzien naar dag der verlossing waarin God alles zal zijn en in allen. Dat geve de Heere om Zijn Naams wil.

De Heere zij en blijve met u, in de tijd en in de zalige eeuwigheid waarin ge u voor eeuwig in God-Drieënig zult verlustigen, ja nog méér in de zalige Opstanding van de rechtvaardigen.

Uw toegenegen vriend.

TOELICHTING

Op 11 april 1914 vestigde zich het gezin van Anthonie Slager en zijn vrouw Adriana Janse te Stavenisse vanuit de gemeente Sint Maartensdijk. Het was een gezin met zes kinderen, waarvan de op één na jongste, Johannes Willem, geboren werd op 8 februari 1901. Hoewel hij nog maar 13 jaar oud was toen hij Sint Maartensdijk verliet, had hij door zijn ongebonden leven de politie reeds handen vol werk gegeven. In Stavenisse ging hij op dezelfde voet verder. Kerkgaan deden zijn ouders enkel als er gedoopt moest worden. Een Bijbel hadden ze niet in huis. Johannes leefde als een woudezel waarvan één voorbeeld volgt

Op Stavenisse had zich in 1914 wagenmaker C. Bil gevestigd, ook afkomstig van Sint Maartensdijk. Op een keer was op de wagenmakerswerkplaats een jongen uit Sint Maartensdijk, samen met Johannes Slager. Die jongen was kennelijk nogal opschepperig en dat kon Johannes niet hebben. Er ontstond hevige ruzie waarbij hij met zijn zakmes die jongen in zijn rug stak. De politie kwam er aan te pas. Natuurlijk was dit geval zo in het hele dorp bekend. Johannes stond daarna als vechtersbaas en messentrekker bekend!

Maar de Heere sprak: *tot hiertoe en niet verder!* Johannes' zuster had een boekje van John Bunyan: *Eens Christens Reize naar de Eeuwigheid*. Ze zei tegen haar broer: *'Johannes, dit is zo'n mooi boekje, dat moet je ook eens lezen.'* Hij voelde er niet veel voor, maar begon toch te lezen en het behaagde de Heere om dit middel aan zijn ziel te heiligen. Op een vrijdagmorgen om 11 uur in het laatst van januari 1917, velde de Heere neer, achter de Nederlands Hervormde kerk.

Maar zijn verdorven natuur was niet genegen om anders te gaan leven. Drie maanden lang heeft hij zich met hand en tand verzet en er tegen gevochten. Toen brak het moment aan, dat hij in het Veerhuis, naar men beweert, had hij teveel gedronken, zijn schoen uittrok en daarmee op de biljarttafel sloeg, terwijl hij riep: *'Ik wil niet bekeerd worden, ik wil niet bekeerd worden.'* Maar toen was het voorgoed afgelopen. Hij werd door de Heere voor de tweede keer stilgezet, met deze woorden: *'En nu zondaar spreek Ik u in gerechtigheid om uw schulden aan.'*

Spoedig werd dit in het dorp bekend. Het was nu in plaats goddeloos leven, wenen en treuren over zijn zonde. Toen hij zo in die overtuiging liep, kwam Leen Potappel eens bij een vrouw op de Voorstraat. Die vrouw zei tegen Potappel: *'Heb je het al gehoord, dat die jongen van Slager het zo moeilijk heeft?'* Toen antwoordde Potappel: *'O, die messentrekker. Het zal wel weer een morgenwolk of een vroegkomende dauw zijn, die henen gaat!'* Die vrouw was toen over dat antwoord teleurgesteld! Potappel ging naar huis maar onderweg ging de Heere hem verklaren, dat die jongen *een uitverkoren vat* was. Dertig jaar heeft hij die woorden in zijn hart bewaard, voordat hij ze openbaarde. Leen moest terug naar die vrouw.

Johannes, in zijn ongeluk lopend, kreeg betrekking op Gods volk. Voorheen wist hij niet dat er op aarde een ander volk was. Ja, hij wist op zijn 16^e jaar niet, wie de eerste mensen op aarde waren geweest. Gods volk zag hij nu als heiligen zonder zonde en hij gevoelde zich zo goddeloos, met schuld beladen. Tenslotte is hij toch naar Leen Potappel gegaan, na drie maanden worstelen. Hij stotterde in die tijd erg en was vreselijk zenuwachtig. Hij dacht dat zo'n Godzalig man als Potappel niets met hem te

maken wilde hebben. Maar tot zijn grote verwondering ontving Potappel hem vriendelijk.

Op een andere keer kwam Johannes weer bij Potappel en zei dat er voor hem nooit genade zal zijn, dat het voor eeuwig verloren is en dat hij afscheid van Potappel kwam nemen. Potappel vroeg hem, hoe hij dat wist?

Toen zei Johannes: *'omdat ik gelezen heb: Wie zal een reine geven uit de onreine? Niet één. (Job 14:4) En daarom is het voor eeuwig verloren.'*

Daarna verklaarde Potappel dat dit een eeuwige waarheid was. Het is nooit meer mogelijk, dat uit een verdorven mens iets goeds voortkomt. Maar dat er nu Eén geweest is, Die voortgekomen is uit de maagd Maria, eveneens een gevallen mens, Die nochtans een Reine is geweest.

En het beliefte de Heere, om die woorden te zegenen, waardoor Johannes *een ruime ontsluiting kreeg in en door het geloof in deze ene, reine Heere Jezus*, zoals Slager het later zelf uitdrukte.

Hij vervolgt:

"Op 18 jarige leeftijd kreeg ik te zien dat een bedekte schuld geen vergeven schuld was. Daarna mocht ik Gods heilig recht toevallen en kwam de Persoon des Middelaars tussenbeide. In het jaar 1947 behaagde het de eeuwige Verbonds-Jehovah in het omhelzen van het heilig recht van Gods Majesteit, mijn ziel op te lossen in een Drie-enig God met geloofsbewustheid."

Slager was van 1928 tot 1937 diaken te Stavenisse, daarna ouderling. In 1953 bevestigde ds. J. van der Poel hem tot lerend-ouderling en in 1962 tot predikant te Stavenisse. In 1965 werd ds. Slager predikant in de Oud Gereformeerde Gemeente te Rijssen. 10 jaar later werd hij predikant te Werkendam, waar hij 4 januari 1982 overleed.

De verhandeling over *de Vrijstad*, geeft een voortreffend overzicht van de bevindelijke gang die ds. J. W. Slager zélf heeft doormaakt. Tevens toont het hoe de standen in het geestelijk leven, in de kringen waar hij en Leen Potappel leefden, besproken werden en welk taalgebruik men gebruikte. Sommige uitdrukkingen behoorden wel toegelicht te worden, omdat ze nu zelden meer gebruikt worden of aan welke nu een andere invulling worden gegeven. Maar een ernstige lezer kan de bedoeling van de schrijver wel vinden, temeer als men de Heere om licht en lering mag smeken.

Dominee Slager was conservatief was in zijn opvattingen over alledaagse dingen. Ja ook in het kerkelijk leven. Zo weigerde hij evenals andere ambtsdragers in Tholen, huwelijken kerkelijk te bevestigen als het bruidspaar niet kon getuigen van bekering en geloof. In Rijssen gaf dat oorzaak dat enkelen de gemeente verlieten, met alle gevolgen van dien.

Gelukkig was hij zuiver Evangelisch in zijn prediking. Uittreksel uit een preek over Zacharia 11:14:

... De waarheid die zegt ervan, opmerkelijk: *'en ik heb die schapen geweid.'* Alweer de spraak van de Goede Herder: *'Ik heb die schapen geweid.'* Geen valse herder, geen valse regent, maar een dierbare Herder, die lieflijk omgaat. Weet je waarom?

Het evangelie, mijn vrienden, uit de mond van de Heere Jezus en een gezonden apostel, het evangelie moet je lieflijk voorstellen. Niet schrikwekkend. Het evangelie moet lieflijk voorgesteld worden in haar inhoud, om zondaren te lokken.

De meesten komen met de donder van de Wet, de bliksemstralen van Sinaï. 'En die bliksemstraal zullen je doden', zeggen ze. Die spreken meer schrikwekkend dan aantrekkelijk. Maar een evangelie prediking, dat durf ik wel zeggen, die leer is uit Zijn mond gegaan, die liefelijk is in Zijn aanbidding. In hij heeft zo ruim gesproken in Zijn evangelie: 'Komt allen tot mij, die vermoeid en belast zijt, Ik zal u rust geven. Dat komt uit Zijn dierbare mond, van die dierbare Herder. Dat mocht de profeet allemaal zien, eeuwen van tevoren, dat Hij zo in Zijn openbaring zal zijn, tegenover die valse Farizeeën en hogepriesters en schriftgeleerden die er in die dagen in die plaatsen de macht zouden hebben. En vandaar heeft hij gesproken: 'Want Ik heb die schapen geweid.'

CHRISTUS DE WARE VRIJSTAD

VOORWOORD

Wonderlijk bewaard in de ontzaglijke rampnacht van 1 Februari 1953, moesten we enige maanden buiten de gemeente verkeren. Vele medereizigers waren omgekomen in de watervloed en enkelen waren langs die weg heengegaan, naar Gods vrijmachtig welbehagen, tot de eeuwige rust, die er overblijft voor het volk van God.

In overdenking van de verwoesting en het lot van de vele omgekomenen, is de **Vrijstad** bijzonder voor ons hart en leven ontsloten. Onze gedachten hebben we toen opgetekend en deze aantekeningen zijn sinds die tijd blijven liggen. Maar omdat wij, onder het volk verkeren, moeten bemerken, dat men omtrent deze zaken zo in onwetendheid verkeert, werden wij aangedreven om deze overdenkingen onder het volk te brengen, onder biddend opzien naar Boven en met enige aanwijzing uit Gods Woord.

De overdenkingen over het **Heilig Avondmaal** zijn geschreven naar aanleiding van besprekingen met onze catechisanten over het heilig Nacht- en Avondmaal onzes Heeren Jezus Christus.

Dat deze arbeid met Gods onmisbare zegen bekroond worde tot heil, nut en winst der zielen, tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk en tot verheerlijking van Zijn driemaal Heilige Naam, is de wens en bede van de schrijver.

Stavenisse

J. W. S.

CHRISTUS DE WARE VRIJSTAD

Inleiding

Wij lezen in Gods heilig en dierbaar Woord, hoe en langs welke weg wij moeten en kunnen zalig worden, om uit een afgrond van onpeilbare rampzaligheden te worden opgehaald, hetwelk niet door engelen- of mensenkracht kan geschieden, maar alleen door een almachtig en vrijmachtig Opperwezen.

Dat eeuwig, soeverein Goddelijk Opperwezen is nooit werkeloos geweest, maar eeuwig werkzaam in, van en door Zichzelf.

In Zijn eeuwige, voor ons onbegrijpelijke voorkennis, bezat Hij volmaakte schepselliefde. Die schepsels waren niet voorgekend als zondaars, maar als eerstelingen Zijner schepselen, volgens Jac. 1:18, *"Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaard door het woord der waarheid, opdat wij zouden zijn als eerstelingen Zijner schepselen."*

Zo waren zij ook niet geliefd als zondaars; daar is in God geen 'zondaarsliefde', maar een volmaakte 'schempselliefde', zijnde voorwerpen van Gods eeuwige, soevereine liefde: "Ik heb u lief gehad met een eeuwige liefde." Zoals ze daar als voorwerpen van Gods eeuwige liefde waren, zijn ze nooit gesteld tot toorn, maar tot verkrijging der zaligheid door onze Heere Jezus Christus.

De bewegende oorzaak van deze eeuwige liefde lag in God Zelf, tot de personen, die toen nog niet in aanwezig waren, maar wel voorgekend en geliefd. In hen lag geen oorzaak: "Want als de kinderen nog niet geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast bleve, niet uit de werken, maar uit den roepende," Romeinen 9:11. Ook was God niet bewogen door het voorzien van onze rampzalige gevallen staat. O nee, want de schepselen, die door dat eeuwig, Goddelijke Bestaan voorgekend en geliefd waren, kwamen niet voor als *gevallen* schepselen, want uit die eeuwige voorkennis en liefde konden zij niet vallen. Maar zij waren en bleven ook, de voorwerpen van Zijn eeuwige soevereine liefde.

Maar wat was er nog meer voorgekend dan schepselen? Wel, er was ook een Lam voorgekend. "Voorgekend van voor de grondlegging der wereld", volgens 1 Petrus 1:20, "Dewelke wel voorgekend is geweest voor de grondlegging der wereld, maar geopenbaard is in deze laatste tijden om uwentwil."

God de Vader bezit in hetzelfde Wezen een Eigen gegenereerde Zoon, volgens Psalm 2:7. Nooit is die eeuwige Vader zonder een Zoon geweest en die Zoon zonder de Vader. Zoals Hij des Vaders gegenereerde Schootzoon was, is Hij niet voorgekend, maar die eeuwige Zoon des Vaders is voorgekend om het *Lam* Gods te zijn, zijnde de geliefde des Vaders, volgens Spreuken 8:30. Des Vaders Voedsterling: "Toen was Ik een voedsterling bij Hem en Ik was dagelijks Zijn vermaken, te aller tijd voor Zijn aangezicht spelende."

Nu was dat Lam Gods niet alleen voorgekend en geliefd, maar ook verkoren, zijnde de eerste Vrucht van des Vaders soevereine verkiezende liefde. Waartoe voorgekend? O, om des Vaders Knecht, Borg en Middelaar te zijn en des Vaders Gezant, zodat Zijn knechtschap gegrond is op Zijn eeuwig Zoonschap.

Hij is ook uitverkoren om een Hoofd te zijn, Jesaja 42:1, "Ziet Mijn knecht, Dien Ik ondersteun, Mijn uitverkorene, in Dewelke Mijn ziel een welbehagen heeft." En in Hem als Hoofd, zijn al de voorgekende en geliefde schepselen verkoren, zodat ze als schepselen verkoren zijn in Christus tot eeuwige zaligheid. Niet uit kracht van

voorgezien geloof en goede werken, maar door een vrije soevereine daad van verkiezing naar Gods vrijmachtig welbehagen.

Dat eeuwige Goddelijk Wezen voorzag in Zijn voorwetenschap dat Hij in de tijd schepselen zou scheppen, goed en oprecht, naar Zijn evenbeeld en dat die gerekend zouden worden in een verbondshoofd Adam. Maar dat de mens vrij- en moedwillig zou zondigen en uit die heerlijke rechtschappen staat zou vallen in een afgrond van rampzaligheden. Oók die schepselen die voorgekend geliefd en verkoren waren, zouden in Adam wegstorten, alhoewel ze van eeuwigheid al waren verkoren en gerekend in Christus, het Hoofd van het Genadeverbond.

Er is in de stilte der nooit begonnen eeuwigheid tussen de drie Goddelijke Personen raad gehouden, genaamd: de Raad des Vredes. Die eeuwige raadhouding ging over de eeuwige staat van de mensen, hoe en langs welke weg hen te brengen tot de eeuwige zaligheid, met verheerlijking van de eeuwige volmaakte Deugden Gods. Zach. 6:13, "En de Raad des Vredes zal tussen die beiden wezen." En Spreuken 8:14, "Raad en Wezen zijn Mijne."

Hoe kan God sommigen van het gevallen mensdom tot de zaligheid voorbeschikken, daar Hij met de zondaar geen gemeenschap kan hebben?

A. Hellenbroek leert ons: Om dat betamelijk met Zijn heiligheid en rechtvaardigheid te kunnen doen, is Christus van eeuwigheid met zijn Borgtocht tussenbeide gekomen, welke onderhandeling oneigenlijk genaamd wordt: *Verbond der verlossing of de Raad des Vredes*.

Nu kwamen in Gods voorwetenschap de voorwerpen van Zijn eeuwige Liefde voor als in de tijd aanschouwd, in Adam gevallen en even rampzalig als al de anderen. Nu kan dat Heilige, vlekkeloze Wezen aan gevallen mensen Zijn eeuwige Liefde niet uitlaten, zonder krenking van Zijn volmaakheden. Hoe nu? Dat leert ons het volgende:

Wat verstaat gij door de Raad des Vredes?

Hellenbroek leert ons: De wil des Vaders van eeuwigheid om de uitverkorenen door Christus' lijden te verlossen, en den wil des Zoons, Zichzelf tot een Borg te stellen voor de uitverkorenen.

In welk opzicht kwam de Vader daarin voor?

Als een vrijmachtige Heere, die met Zijn Zoon handelt over de Borgtocht voor de uitverkorenen, welke Hij niet gehouden was toe te laten.

Hoe kwam de Zoon daarin voor?

Als Borg en Middelaar, die Zichzelf gaat verbinden, om voor de schulden der uitverkorenen te betalen. En God de Heilige Geest, als de volmaakte Derde Getuige, die de verworvene goederen aan mensen toe zal passen.

Van het Genadeverbond, hetwelk van eeuwigheid is tussen de Goddelijke Personen, is Christus Borg, Hebr. 7:22, "Van een zoveel beter Verbond is Jezus Borg geworden."

Wat is het Genadeverbond?

Hellenbroek leert: Het Genadeverbond is die weg, langs welke God door Christus het eigendom wordt van de zondaar, en hij het eigendom van God. Jer. 31:33, "Maar dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal, spreekt de Heere: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn."

Nu werden die uitverkorenen ook mede kinderen des toorns, gelijk al de anderen: "En wij waren van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen." Maar let wel, *zij werden nooit voorwerpen van Gods toorn*, 1 Thess. 5:9, "Want God heeft ons niet gesteld tot toorn, maar tot verkrijging der zaligheid, door onzen Heere Jezus Christus." "Zij bleven *voorwerpen* van Zijn eeuwige Liefde en zouden *in de tijd* worden de *onderwerpen* van Zijn opzoekende Liefde, *onderwerpen* van Zijn verlossende Liefde, om straks te zijn, *voorwerpen* Zijner verheerlijkte Liefde. Daar alle uitverkorenen in Christus ten eeuwigen leven verkoren, absoluut zalig zullen worden, worden ze persoonlijk, onderwerpeijk in de tijd zalig; en dat langs een Gode verheerlijkende weg en wijze, waarin al Gods Volmaakte deugden worden verheerlijkt en de Drie-enige, volzalige Verbondsgod al de eer en lof en dank zal ontvangen.

Bezien we nu de opzoekende liefde in de tijd. Omdat over de bekering van de gevallen mens zo uiteenlopend en verschillend gesproken wordt, is een onderscheidend uiteenzetting van de wegen Gods zo nodig en nuttig. Velen van onze oude godzalige vaders hebben daarover gehandeld, elk naar zijn licht en bekwaamheid. En in aansluiting daarmee volgen wij hetzelfde levensspoor, om nooit een ander fundament te leggen, dan hetgeen gelegd is, namelijk Jezus Christus.

Er is in deze donkere tijd zoveel godsdienst opgekomen, die gelijkt op de sprinkhanen der Egyptenaren, die over alles heenspringen. Toch zijn er nog mensen, die zo niet kunnen springen, maar moeten *leren wandelen* op de weg. Zulken mogen wel eens op Gods tijd springen, maar gelijk een hert, en niet gelijk een sprinkhaan. Jes. 35:6, "Alsdan zal de kreupelen springen als een hert, en de tong des stommen zal juichen."

Tot de levendmaking zijn geen voorbereidsels. Al zou iemand vanaf zijn geheugen overtuiging gehad hebben en consciëntiewerkzaamheden, zijn dat nochtans geen voorbereidsels tot de levendmaking. De mens ligt volgens Ef. 2:1, dood in zonden en in misdaden, zijnde walgelijk en verfoeilijk en vijandig tegen God en Goddelijke dingen.

Nu komt er voor elk uitverkorene een ogenblik tijds, waarin door een Almachtige hand Gods wordt gegrepen, om de staat des doods overgezet te worden in een staat van leven. Een middenstaat is er niet: het is dood of leven.

De meesten weten de tijd van hun levendmaking niet, wel van hun verandering, maar ze kunnen dat voor geen levendmaking houden. Dat moet openbaar worden uit de vruchten en werkzaamheden. Daar zijn veel ontroeringen en beroeringen van consciëntie, die aangegrepen worden door dood en eeuwigheid, die wel leiden tot verandering van levenswandel, maar nooit tot verandering van levensstaat.

Letten wij nu eens op een man, die oudtijds vluchtte naar één van de Vrijsteden.

Deut. 19:5. ...*dewelke met zijn naaste in het bos zal zijn gegaan, om hout te houwen, en zijn hand met de bijl wordt aangedreven, om hout af te houwen, en het ijzer vliegt af van den steel en treft zijn naaste, dat hij sterve; die zal in een dezer steden vluchten.*

- *Vanwaar kwam deze man?*
- *Een vlucht, niet wetend waarheen.*
- *Een vlucht naar de Vrijstad.*
- *Een komen in de Vrijstad, namelijk in Christus, met geloofsbewustheid.*
- *Een heerlijk verblijf in de Vrijstad.*
- *Een weder thuiskomen.*

Vanwaar kwam deze man?

Is deze houthouwer geen beeld van *de mens*, van *nature werkzaam* in een ondoordringbaar, uitzichtloos, duister bos, rusteloos zijn afbrekend werk verrichtend? Hier ligt dus het begin, waar we eerst bij stil willen staan.

We zien dan de mens in zijn element. Zolang nu de voorzienigheid Gods niet tussenbeide komt, zodat de bijl van de steel vliegt, dan blijft de mens in zijn eigen werk. Nooit zal een mens van nature veranderen, tenzij Gods Majesteit in Zijn voorzienigheid daar tussenkomt, om hem van dat (zondig) werk te doen ophouden. Nooit zal men uit satans dienst en de zonde- en werelddienst uitgaan van nature, maar men zal alle dagen maar een vernielend werk doen met de *zondebijl*. Het is geen opbouwend werk, zoals het planten van een wijngaard, maar afbrekend werk, hout houwen en dat dag in, dag uit, jaar in, jaar uit. Nooit wordt de mens het in de zonde moede, maar hij zoekt zijn element in dat vernielend werk.

Maar zie! Daar komt Gods soevereine hand ertussen en daar vliegt de bijl van de steel en treft zijn naaste. De bijl treft niet hemzelf, want dan kon hij nooit meer vluchten. Maar nu komt door Gods bedeling de dood tussenbeide. Zijn naaste sterft.

Daar grijpt de dood van zijn naasten, - door zijn bijl verricht - hem aan. Nu staat het werk stil, het is niet meer mogelijk nog een stuk wild hout af te hakken. Dat werk kan geen doorgang meer vinden. Maar hij is als iemand, die ontwaakt uit zijn zondeslaap. De ruiter op het vale paard is nu zó kort bij, het grijpt hem aan. Waarheen?

Naar een Vrijstad? O nee, die is hem onbekend. Hier wordt het:

*"k Wou vluchten, maar kon nergens heen,
Zodat mijn dood voor handen scheen."*

Een vlucht, niet wetend waarheen.

Wat wordt dat een benauwde toestand, niet meer te kunnen blijven in zijn zondewerk. Er is geen mogelijkheid om de afgevlagen bijl weer aan de steel te krijgen, niet meer mogelijk op die plaats te blijven, waar een eeuwig onheil hem dreigt. Maar waarheen dan? Hij weet geen weg. In de zondedienst blijven kan hij niet meer; bij die eeuwige God te komen, door Wie de dood gezonden wordt, kan ook niet. Waarheen dan? Het

wordt hem van alle kanten benauwd. Rom. 7:9 "En zonder de wet, zo leefde ik eertijds, maar als het Gebod gekomen is, zoo is de zonde weder levendig geworden." De heilige wet was vóór de zondeval in Adams hart ingeschapen. Maar ná de zondeval komt de heilige wet bij een levend gemaakte zondaar achter de zonden aan, ná het bedrijven van de zonden, zodat de zonde levendig wordt door het gebod.

Zo komt dan de bloedwreker, de heilige wet aansnellen, die het voor de naaste opneemt en de schuldige als doodslager gaat vervolgen en veroordelen. *Een doodslager is hij!* Dat durft hij niet ontkennen; en die bloedwreker vervolgt alleen maar doodslagers. Hij krijgt kennis aan de vloek en eis van de wet. Het is als een donderslag op en in zijn ziel: "Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen."

De volmaakte eis is: *God lief te hebben boven alles en zijn naaste als zichzelf.* Die eeuwige Wetgever handhaaft Zijn eeuwige Wil, geopenbaard in Zijn heilige wet. Waarheen dan? O, hij weet geen weg en geen uitkomst. Zal de bloedwreker hem grijpen en in zijn macht sluiten, het is voor eeuwig met hem gedaan. Hij gaat iets zien van Gods Richtelijke Majesteit in deze. O, wat wordt het hem een wonder, dat hij zelfs nog niet in de macht des doods is gegrepen en zo weggevoerd naar de eeuwige gevangenis. Het getuigenis komt in zijn ziel, dat geen doodslagers het koninkrijk Gods zullen beërven. 1 Kor. 6:10, "Dwaalt niet, noch hoereerders, noch afgodendienaars, noch overspelers, noch ontuchtigen, noch die bij mannen liggen, noch dieven, noch gierigaards, noch dronkaards, geen lasteraars, geen rovers zullen het koninkrijk Gods beërven."

God de Heilige Geest opent meer en meer de heilige wet voor hem. Hij heeft niet tegen één, maar tegen ál de geboden Gods zwaar gezondigd. Nu wordt hij met enige *schuldbekendmaking* (wel te onderscheiden van dadelijk schuldenaar) geplaatst tegenover een heilig en rechtvaardig God, voor Wien hij niet bestaan kan. En toch ontwaart hij een verborgen en soms voelbare betrekking op dat onbekend Wezen.

Hij wordt overtuigd door Gods Geest, dat het zeer betamelijk is, dat God Zijn heilig recht handhaaft, Joh. 16:8-11, "En Die gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van zonde en van gerechtigheid en van oordeel. Van zonde, omdat zij in Mij niet geloven. En van gerechtigheid, omdat Ik tot Mijn Vader heenga en gij zult Mij niet meer zien. En van oordeel, omdat de overste dezer wereld geoordeeld is." Hij kan de schuldige geenszins onschuldig houden, vanwege Zijn vlekkeloze heiligheid. Hij kan ook nooit gemeenschap maken met een onrein zondaar.

Hij wordt door die getuigenissen klaarlijk overtuigd, dat hij waardig is om voor eeuwig buiten Gods Koninkrijk gesloten te worden. Openbaringen 22:15, "Maar buiten zullen zijn de honden en de tovenaars en de hoereerders en de doodslagers en de afgodendienaars en een iegelijk die de leugen lief heeft en doet."

Hij krijgt een toestemming in zijn hart, dat die eeuwige God geen onrecht kàn doen. Hij krijgt een bittere, gevoelige droefheid in zijn ziel over zijn zonden. Zoveel tijd te hebben verwaarloosd met zijn houthouwen! Dat hij naar de hel zou moeten, dat is rechtvaardig, maar o, God eeuwig te zullen moeten missen, dat is de grootste smart! Dat lieve Wezen is beledigd door zijn moewillige zonden. In dat billijken van Gods heilig recht ligt dan enige ademtocht.

En hij gaat vragen, evenals de Heidelbergse Catechismus in Zondag 5 vraag 12: *"Aangezien wij dan, naar het rechtvaardig oordeel Gods, tijdelijke en eeuwige straffen verdiend hebben, is er enig middel, waardoor wij deze straf ontgaan mochten en wederom tot genade komen?"*

Antwoord: *God wil, dat aan Zijn gerechtigheid genoeg geschiede, daarom moeten wij derzelve òf door onszelf òf door een ander volkomen betalen."*

Is hier het antwoord: er is een Vrijstad, er is een Heere Jezus? O nee, daar is geen plaats voor. Waaróm zal later blijken, als hij geheel ontkleed is en eigen kracht is vergaan.

O, waarheen dan? Er moet betaald worden. Alles wordt op alles gezet om de rekening maar effen te krijgen. Levensverbetering, tranen, gebeden, lezen, schuldbelijdenissen, kerkgaan. "O Heere wees lankmoedig over mij, ik zal U alles betalen." Maar wat is de uitwerking? Met alle deze maken wij de schuld nog dagelijks meerder, zoals Zondag 5 vr. 13 zegt: *"Maar kunnen wij door onszelven betalen?"*

Antwoord: *"In generlei wijze. Maar wij maken ook de schuld nog dagelijks meerder."*

Hij wordt in al zijn uitvluchten gedurig afgesneden, want er valt steeds het getuigenis: er moet voldaan worden aan Gods heilig recht. Hij wordt geplaatst met openstaande schuld tegenover een vlekkeloos heilig Godsbestaan. Het wordt in zijn gezicht onmogelijk. Versta wel, in het gezicht.

Nu krijgt hij door middel van het eeuwig Evangeliewoord, door de Heilige Geest, een aanwijzing van een Naam, geopenbaard onder de Hemel, waardoor hij nog zalig zou kunnen worden, met behoud van alle Gods volmaaktheden.

Een vlucht naar de Vrijstad

Er is een *aanwijzing van de Persoon Christus* door God de Heilige Geest, maar dit moet onderscheiden worden van een *Persoonsopenbaring*. De herders in Lukas 2 kregen een heerlijk getuigenis van de Christus door de engelendienst. Maar die engelen brachten het Kind niet bij hen in Efratha's velden, maar maakten alleen bekend dat Hij geboren was. Hier wordt dus een weg aangewezen naar een Vrijstad. Wel te onderscheiden van de Vrijstad zelf. Het is voor hem als een ademtocht. Zou er dan nog voor zo'n verdoemenswaardig schepsel mogelijkheid zijn om behouden te worden? Hij krijgt een andere vlucht in zijn leven.

Dit getuigenis door de Heilige Geest van de Persoon Christus is onderscheiden van een *Persoonsopenbaring* van Christus zelf. Maar door een getuigenis van de Heilige Geest van Hem, krijgt een ziel een betrekking op Hem. En door die aanwijzing kan zij in haar waarneming een bedekking krijgen van haar zonden die voor haar aangezicht staan.

Is hij dan hier een *Godzoekend* mens? Nee, verre daar vandaan! Hij vlucht om *zijns levens wil*. Hij zoekt behoudenis. Hij wordt gewaar, dat een bloedwreker hem op de hielen zit. Als hij gegrepen wordt op deze vlucht, dan is hij een kind des doods. Die bloedwreker vervolgt hem op zijn voetspoor, hebbend twee zwaarden in zijn hand: *vloek en eis*. Want met een aanwijzing van een weg naar een Vrijstad, is de vloek en eis niet voldaan.

Nu wordt het een vluchten op een mogelijkheid aan tot behoud. Maar daar liggen soms kruiswegen met die weg verbonden. O wat wordt het dan een verlegen staan. Zou het wel de goede weg zijn? Welke zijde van de kruispunten moet ik nu inslaan? Hij wordt weer verlegen en radeloos. Zal ik wel ooit behouden worden? Zal ik wel ooit de bloedwreker kunnen ontvluchten? Waarheen? Terug is onmogelijk, dat is vast de dood en voorwaarts wordt ook zo moeilijk. Op een eerste aanwijzing van die weg kan hij het nu niet meer doen. Opgeven en tot rust komen is ook de dood. In veel zulke verlegenheden geraakt zo een ziel in zijn radeloosheid. Maar zie, daar wordt een teken aangewezen, zoveel als, een wegwijzer. Welke spreuk staat daar op? Houd maar moed?

"Geloof in de Heere Jezus en gij zult zalig worden?" "Hij, die in u een goed werk begonnen heeft, zal het wel voleindigen?" Staat er geen moedgevend Psalmversje op? O nee, maar het geschrift wordt hem zeer helder: het is: *Vlied! Vlied!*

Het is even tot troost, dat het de weg aanwijst naar een veilige plaats, maar tegelijk doet het meer klem bijzetten, om des te harder te gaan vluchten. Als een *Godzoekend* mens? O nee, maar zoekend naar *behoud*. Hij moet toch behouden worden, het gaat op een eeuwigheid aan. Dus wordt hij in zijn vlucht nog des te meer aangezet: "Behoud u om uws levenswil, Staat niet stil op deze vlakte!" O, denkt die ziel, dat is waar; ik gedenk aan dat getuigenis Gods: "Gedenkt aan de vrouw van Lot," Lucas 17:32. Sodom uit, is Zoar nog niet binnen. Onderweg op haar vlucht uit Sodom, kwam ze nog om, eer zij Zoar binnen was.

Met een *aangewezen* Vrijstad is de ziel nog niet behouden. Wel ligt dit onderscheiden van de eerste toestand: *'k wou vluchten, maar kan nergens heen*. Dat er nu een weg is aangewezen naar een Vrijstad, geeft wel eens wat moed in het zoeken naar behoud, nog niet naar de Heere (alleen), maar toch moet ook deze vlucht weer tot een einde komen; en ook dat zal weer gaan langs een weg van onmogelijkheden in het gezicht. De vrees is doorgaans veel groter dan de hoop op behoud. De Wet vervolgt hem op het spoor van zijn voeten. En hoe wordt hij door de Wet vervolgd? Als een zoekende ziel? O nee, als een doodslager. De Wet, die het altijd voor God opneemt tegen de zonde, spreekt nog menigmaal zijn vloek over hem uit en blijft volmaakte gehoorzaamheid eisen. Zijn zonden blijven tegen hem getuigen. Gods heilig recht blijft voldoening eisen. Er wordt betaling gevorderd van hetgeen hij schuldig is; hebbende duizenden ponden schuld en niet één kwadrantpenning om te betalen. Gods heilige toorn weegt zwaar op zijn ziel, zodat hij zichzelf menigmaal ziet lopen als aan de rand van de eeuwige afgrond, in plaats van in een Vrijstad. Soms durft hij niet meer denken aan behoud, maar aan een verloren zaak, zodat hij menigmaal uitroept: *"O God verloren, voor eeuwig verloren!"* Al zijn zonden komen zo helder terug, in zijn aangezicht getuigende, zodat hij anders niet meer ziet als zonde en overtreding.

Daarbij krijgt hij onderwijs, dat het niet alleen dit kwaad is, dat roept om straf, maar *hij is in zonde ontvangen en geboren*. Psalm 51:6-7: "Tegen U, U alleen heb ik gezondigd en gedaan dat kwaad is in Uw ogen. Opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken en rein zijt in Uw richten." Hij krijgt hier nog geen *persoonlijke onderwerpelijke toerekening*. Ook wordt hij hier geen Adam voor God, maar hij krijgt onderwijs en wordt, overtuigd van de waarheid der zaak, dat hij eens goed en volmaakt voortgekomen is uit de handen Gods, zijn reine Volmaakte Schepper. Dat hij zichzelf een zondaar gemaakt heeft, vrij- en moedwillig. Hier wordt hij *nog niet teruggezet in het paradijs*, maar het is een onderwijzing door Gods lieve Geest, waarop de ziel een toestemming ontvangt, dat het de waarheid is, dat hij zo niet in Gods koninkrijk kan komen. De dood omringt en vervolgt hem, hij kan zo niet sterven of hij zal een vertoornd God ontmoeten. De mogelijkheid van behoud, die hij wel eens gehad heeft, gaat hem meer en meer ontvallen. Hij ziet zo'n grote afstand.

Hij wordt nu zo klaar overtuigd van de betamelijkheid der heilige Deugden Gods, dat hij geheel ten einde loopt. Hij wordt stadelijk ingewonnen en uitgewonnen, zodat hij liefde krijgt tot Gods volmaakt heilig recht, hetwelk hij uit liefde, die hij ontwaart, boven zijn eigen zaligheid lief krijgt en God toevalt in de hoogste betamelijkheid van Zijn vlekkeloze Deugden. Zodat hij niet zou willen, dat God afstand zou doen van Zijn heilig recht. Hij krijgt toe te stemmen, dat God volmaakt is in gerechtigheid. Hij kan

niet anders dan God gelijk geven. Hij durft niets meer inbrengen, maar denkt onder de toorn Gods weg te zinken en dan roept hij uit: *"Het is eeuwig rechtvaardig."*

Een gevonden toevlucht.

Joh. 6:37, "Al wat de Vader Mij geeft, zal tot Mij komen en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen." En vers 44: "Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader die Mij gezonden heeft hem trekke. Een iegelijk dan, die het van den Vader gehoord en geleerd heeft, die komt tot Mij." Maar nu, o wonder, in plaats dat hij nu wegstort in het eeuwig verderf, wordt daar de Tweede Persoon geopenbaard, Wiens genade overvloediger is dan de schuld. Daar verneemt hij het getuigenis: "Vader Ik wil niet, dat deze in het verderf nederdale, Ik heb verzoening gevonden." Of: "Die in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven." (Joh. 3:36) Of: "Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven." (Joh. 14:6) "Ik ben het Licht der wereld" enz. Zeer verschillend lopen die getuigenissen. Maar o, wat een verandering ondervindt hier de ziel! Hij voelt, dat de toorn Gods wijkt, de vloekende wet zwijgt stil. Zijn hemelhoge schuld valt weg van onder zijn oog, zijn consciëntie veroordeelt hem niet meer.

O, wat een wonder, roept hij uit, nu kan ik zalig worden, met behoud van al Gods deugden. Daar valt soms een woord: "Zoon of dochter, wees welgemoed, uw zonden zijn u vergeven!" Een ziel denkt en zegt dan: *Ik heb nu vrede met God, een vrede die alle verstand te boven gaat.* Maar hier ontbreekt hem licht. Later mag hij dat zien. Hier valt een gemoedsvrede, of standelijke vrede, het is of alles nieuw wordt. Zijn zondepak is weggefallen, want op een Persoonsaanwijzing volgt wel een *bedekking van zonden*, maar op een Persoonsopenbaring volgt een *wegvallen van schuld en zonden*.

Soms gaat een ziel hier al Psalm 32 zingen (over de vergeving van zonden) of Psalm 89. Nu, het wonder is ook groot. Hier valt een standsverwisseling, ook een gezichtsverwisseling, maar geen *staatsoplossing*. Maar dat moet hij later leren. Genesis 28:12: "En ziet een ladder was gesteld op de aarde, welker opperste aan de hemel raakte, en ziet, de engelen Gods klommen daar bij op en neder. En hij noemde de name derzelve plaats Bethel, daar toch de name dier stad te voren was Luz."

Er volgt nu een geheel andere werkzaamheid der ziel. Hij krijgt uitgangen naar de Tweede Persoon, de Heere Jezus, waarmee nu een *geloofsbetrekking* gevallen is. Nu vervolgt de Wet, de bloedwreker, hem niet meer. Waarom niet? Is het omdat hij nu in de Vrijstad gekomen is? O, dat denken veel mensen, maar let wel, hij is nog niet in de Vrijstad! Maar hier komt zo een ziel *binnen de landpalen der Vrijstad*. Want een vrijstad had een **voorstad** en dat van twee duizend ellen. Elke vrijstad lag zó afgetekend, dat rondom van oost en west, noord en zuid, een voorstad afgebakend lag van twee duizend ellen, zijnde de landpalen der vrijstad. Num. 35:5: "En gij zult meten van buiten der stad, aan den hoek tegen het oosten twee duizend ellen, en aan den hoek van het zuiden twee duizend ellen, en aan den hoek van het westen twee duizend ellen en aan den hoek van het noorden twee duizend ellen; dat de stad in het midden zij. Dit zullen zij hebben tot voorsteden van de steden."

Dat ziet hier op een werkzaamheid, waarbij de ziel thans als een toevluchtnemend mens mag zijn tot de Heere Jezus, als die ware Vrijstad. *Binnen die palen mag de bloedwreker niet komen.* Waarom niet? Wel, hier is de verdoemende kracht der Wet

gebroken, omdat Christus als het Einde der Wet is aanschouwd. Hier mag een toevluchtnemende ziel wat rusten van zijn vermoeiende vlucht voor de bloedwreker. Maar is een ziel dan nu niet in Christus? Wel nee, lieve mensen! Hoe zit dan een ziel daar in die voorstad? O, hij zit daar als op een *wachtplaats*. Hoe zal het nog met hem aflopen? Hij is wel veranderd van werkzaamheid. Die eerste benauwdheden komen niet meer zo terug, de weggevalen schuld komt ook niet terug. De Heere is Vrijmachtig in Zijn bedeling, hoe lang Hij een ziel in de uitlatende vruchtelijke bediening laat leven; sommigen een lange tijd, anderen daarentegen een kleine tijd.

Wanneer echter die levendige gevoeligheid wijkt van die *verklaring* en *openbaring*, komen de afvragers in de ziel. Ze gaan vragen: "Waar zijn uw zonden gebleven?" "O", zegt de ziel, "dat weet ik niet, die zijn weggevalen". Nu moet hij weer onderwezen worden, dat weggevalen schuld geen vergeven schuld is. Ze vragen ook: "Zijt gij met God verzoend?" O, daar moet de ziel weer gaan leren, dat wel het Rechterlijke Gods geweken is, maar hij is niet met de Rechter verzoend. Weer een vraag: "Is nu de Wet voldaan?" "O", "daar moet de ziel onderwijs ontvangen, dat een zwijgende Wet, nog geen verzoende, voldane en verheerlijkte Wet is. Hij heeft wel eens mogen blikken op die dierbare Heere Jezus, Die een eeuwige verzoening heeft teweeggebracht. Wel is het Woord der verzoening in hun hart gelegd; maar de wet is daardoor *in hem* nog niet vervuld, nl. het recht der Wet. Rom. 8:4, "Opdat het recht der Wet vervuld zou worden in ons, die niet naar het vlees wandelen, maar naar den Geest."

Maar hij heeft toch vrede gehad met God? O, nu moet hij door onderwijs gaan leren, dat de ware vrede met God alleen vloeit uit *de verzoening met God*. Een *standsvrede* is nog geen *staatsvrede*. De Heere Jezus is hem dierbaar, gepast en beminlijk voorgekomen, maar hij bezit Hem niet als zijn eigendomsrecht. Daar zijn wel zoete uitlatingen geweest van Hem en ook wel eens zoete inleidingen in Zijn dierbaar gezegend Borglijden, maar Hij is hem niet als schuldovernemende Borg geschonken. Hier wordt, naar mate dat openvalt, zijn gemis veel groter en smartelijker dan tevoren. Hier mist hij nu God de Vader en ook Christus als zijn Eigendom. Het is wel waar, dat de verdoemende kracht der Wet gebroken is, de zonden weggevalen zijn, maar hij staat nog vòòr de poort der Vrijstad, nog vòòr het Heilig Recht van God. Een *billijken en toevallen* van het Recht, is nog geen *omhelzen* van het Recht. Het Rechterlijke Gods moet onderscheiden worden van den Rechter Zelf, voor Wien hij nog nooit gedagvaard is geweest. O, nu moeten de oudsten der stad zich nog in de poort zetten. Het gericht moet nog zijn doorgang krijgen, in plaats van al in de Vrijstad, in Christus te verkeren.

O welke wonderlijke wegen houdt dat lieve Wezen hier met de ziel. Nu krijgt hij na een *Persoonsopenbaring*, *Persoonsverklaringen*. Wat wordt die dierbare Heere Jezus verklaard in Zijn Namen, Ambten, Naturen, Staten en Weldaden. O, die heerlijke Naam: Jezus (Zaligmaker), wat wordt die zoet en heerlijk voor de ziel! Zijn Naam is een olie, die uitgestort wordt, daarom hebben de maagden Hem lief. Die zoete Naam Christus, (Gezalfde) wat een geur gaat daarvan uit voor de ziel!

- Wat wordt hier de verklaring dierbaar van Zijne Ambten, zijnde een *Profeet* van God gezonden, Die ons de volle Raad Gods verklaart aangaande onze zaligheid. Die ons in onze onwetendheid onderwijst, dat er alleen bij Hem zaligheid te vinden is, bij Hem, de meerdere Profeet dan Mozes.
- Hoe dierbaar wordt Zijn *Priesterambt* verklaard voor de ziel! Hij doet als de ware Hogepriester drie dingen: offeren, bidden en zegenen. Daar moet voor de zonden een bloedig offer geleverd worden. Het bloed van een stier en bok kon niet voldoen,

maar Hij zou het ware Offer zijn, namelijk Zijn menselijke Natuur. Hij zou het ware Altaar zijn: Zijn Goddelijke Natuur. Hij zou de Offeraar en Priester zijn. Hij zou Zichzelf opofferen, niet *áán*, maar *vóór* Zijn Kerk, aan God de Vader en dat tot een Gode welbehaaglijke offerande.

- Hij wordt verklaard als de biddende *Hogepriester*, Die *gebeden* heeft *vóór* het kruis, dat wil zeggen *vóór* Zijn komst in het vlees, *aan* het kruis, toen Hij stierf op Golgotha, en *achter* het kruis, omdat Hij nu leeft om eeuwig voor Zijn volk te bidden. Johannes 17, het Hogepriesterlijk gebed, wordt zo dierbaar voor de ziel. Hij wordt ook verklaard als *zegenende* Hogepriester, zegenend vanaf het altaar en naar buiten komend, om de zegen te leggen op een wachtend volk, dat buiten staat. Hij zegende op aarde in Zijn omgang met Zijn Kerk; zegent Zijn Kerk vanaf de hemel der Heerlijkheid. En Hij had Zijn Kerk gezegend in het Oude Verbond, eer Hij was geopenbaard in het vlees.
- Hoe wordt Hij voorts ook verklaard in Zijn *koninklijk* ambt! Als Koning is Hij gezalfd door God de Vader, naar Psalm 2:6. Als Koning is Hij in de wereld gekomen naar Johannes 18:37. "Pilatus dan zeide tot Hem: Zijt Gij dan een Koning? Jezus antwoordde: Gij zegt, dat Ik een Koning ben. Hiertoe ben Ik geboren, en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen, opdat Ik der waarheid getuigenis geven zou. Een iegelijk, die uit de waarheid is, hoort Mijn stem. Als Koning regeert en beschermt Hij. Op Zijn kleed staat geschreven: *Koning der koningen en Heere der heren*. Als Koning heeft Hij een troon, een kroon en een scepter. Zo'n Koning willen zij nu dienen en vrezen, loven en prijzen.

* Wat wordt die Middelaar verder dierbaar verklaard in Zijn twee *naturen*, zijnde de Zoon van God, door de Vader gegenereerd, zijnde de Zoon des Mensen. Waarlijk heeft Hij vlees en bloed aangenomen, zijnde in alles de broederen gelijk, uitgenomen de zonde. Zo'n Middelaar van twee naturen wordt de ziel dan dierbaar en onmisbaar.

* Hij krijgt verklaring, dat die dierbare Heere Jezus twee *staten* heeft, een staat van vernedering en een staat van verhoging. Vijf trappen in de staat van Zijn vernedering: Zijn geboorte, Zijn lijden, Zijn sterven, Zijn begraven, Zijn nederdaling ter hel. En vier trappen in de staat van Zijn verhoging: opstanding, hemelvaart, zitten aan Gods rechterhand, wederkomst ten oordeel. Dit zijn de negen trappen van die ware Ladder Jacobs.

* Die dierbare Heere Jezus heeft ook *weldaden* verdiend, weldaden in dit leven en na dit leven. De weldaden in dit leven zijn: roeping, rechtvaardigmaking en heiligmaking. Ná dit leven: opstanding, laatste oordeel en eeuwig leven.

Wat gevoelt de ziel zich hier veilig en zalig! Geen wonder dat hij denkt hier in de Vrijstad, in Christus te mogen staan. In vrijheid, terwijl al zijn banden gebroken zijn. Maar hier moet een ziel weer leren, naarmate hij onderwijs des Heiligen Geestes ontvangt, dat hij wel vrijgemaakt is door *de waarheid*, maar niet vrijgemaakt door *de Zoon*; en zo'n ziel zou alleen waarlijk vrij zijn. Hij ontvangt onderwijs in de voorstad, dat in de poort nog eens de oudsten der stad zich moeten plaatsen, in welke 10 oudsten het Gericht zich aftekent. Nu moet het nog volgens die zitting uitgemaakt worden, of de doodslager in de Vrijstad zal gelaten worden, of dat hij uitgeleverd zal worden aan *de bloedwreker*, die niet binnen de palen van de Vrijstad komen mag, maar toch evenwel staat te wachten op de uitslag. Die Wet moet volmaakte genoegdoening ontvangen. Zo'n ziel kan niets af of toe doen, omtrent de tijd des gericht in de poort. Ook geen goed woord voor zich laten spreken, want het recht moet nog zijn loop ontvangen, en hoe zal

dan een doodslager durven rekenen op verhoging en vrije inlating binnen Christus, Die ware Vrijstad van behoud is?

Hier wordt een ziel onderwezen, middellijk en onmiddellijk, dat hij nooit gekomen is tot een Persoonsgemeenschap en omhelzing van Christus, die verheerlijkte Immanuël. Joh. 14:6: "Niemand komt tot den Vader dan door Mij." Hij wordt gewaar: *het is tussen God, de Eerste Persoon en zijn ziel niet effen*. Hij heeft wel een heerlijke blik mogen werpen op de verzoening, ja het woord der verzoening is wel in zijn hart gelegd, maar de *Persoonsverzoening met God de Vader* is niet doorgegaan. Wanneer het licht helder scheen en de heerlijke beloften werden gehoord, was de ziel vol vertrouwen, dat de Heere nog eens die zalige in- en doorgang zou geven door de Poort des levens. Het zou nu wel gaan van kracht tot kracht, van een weinig licht tot meerder licht. Na zoveel aanbiedingen en overgave van zijn persoon zou er wel eens een overneming volgen, want hij denkt, dat de overeenkomst moet gesloten worden in het volle licht van genieting en vertroosting, maar ach, wat wordt dat geheel anders in het beleven! Die eerste uitlatingen en liefdesbewijzen worden minder. Donkerheid overvalt de ziel. De Tweede Persoon gaat Zichzelf meer en meer terugtrekken. De gebedsverhoring wordt minder, de smart der scheiding wordt dieper. O, zal het nog wel eens ooit tot oplossing komen? O, zegt die ziel, *had ik nu Christus maar als mijn schuldovernemende Borg, dan durfde ik wel tot God gaan. Dan kon ik wel sterven in volle vrede*. Maar gedurig krijgt de ziel zichzelf terug na zijn overgave. Hij kan niet komen tot omhelzing van die heerlijke Persoon. Wanneer zal de poort nog eens opengaan? Wat moet een ziel thans gaan leren? Wel dit, dat hij een Borg nodig heeft, vanuit het heilig recht van God en hoe zal dat tot stand komen?

De geopenbaarde en verklaarde Tweede Persoon wordt nu voor een ziel een weggaande Persoon, volgens Zijn eigen profetisch woord, Joh. 16:7: "Doch Ik zeg u de waarheid, het is u nut dat Ik wegga, want indien Ik niet wegga, zo zal de Trooster tot u niet komen, maar indien Ik heenga, zo zal Ik Hem tot u zenden."

Wat wordt het dan meer een Persoonsgemis voor de ziel! Naarmate de Heere Jezus Zichzelf terugtrekt en de bewijzen van Zijn geschonken liefde worden weggenomen, *wordt zo'n ziel een overslag gewaar tot de Eerste Persoon*. Die afstand is niet weggenomen. Daar krijgt de ziel iets terug, wat hij niet had gedacht, namelijk zijn schuld. Die, bij sommige zielen, jaren geleden was weggevallen, waar hij naar had teruggezocht, in die tijd toen hij het onderwijs ontving, dat een weggevallen schuld geen vergeven schuld was. Maar nu krijgt hij die terug, op een ogenblik, waarin hij het niet zoekt. *Hij wordt in de dadelijkheid teruggezet in het Paradijs*, waar hij gestaan had in Adam, zijn verbondshoofd. Hier valt geen onderwijs gelijk weleer, maar een dadelijke toerekening van Adams zonde, welke hem richterlijk wordt toegerekend en die hij hier ook dadelijk overneemt. Zodat Adams verbondszonde de zijne wordt, door toerekening en overneming. Rom. 5:12: "Daarom gelijk door een mens de zonde in de wereld ingekomen is, en door de zonde de dood; en alzo de dood tot alle mensen doorgegaan is; in welken allen gezondigd hebben."

Hier wordt hij zelf Adam voor God. Na die overneming volgt de straf der zonde en dat is de dood: de ziel die zondigt moet sterven. Hier houdt hij niets over in zijn eerste verbondshoofd, dan de drievoudige dood. Rom. 6:23: "Want de bezoldiging der zonde is de dood, maar de genadegift Gods is het eeuwige leven, door Jezus Christus onzen Heere."

Zo wordt hij met die toegerekende en overgenomen schuld in de dadelijkheid geplaatst voor de Rechter van hemel en aarde, bij Wien die schuld openstaat. Daarbij komt de heilige Wet, met zijn volkomen vloek en eis, waar hij een overtreder van is en die hij in eeuwigheid niet kan voldoen.

Zijn eigen consciëntie, waarin die vierschaar zich heeft gespannen, veroordeelt hem. De Allervolmaaktste Getuige is Gods Alwetendheid, waarmede de heilige Wet en de consciëntie volmaakt mee getuigen, tegen die gedagvaarde zondaar.

Als in een ogenblik plaatst de duivel zich aan de zijde van de zondaar, om zijn recht op hem te laten gelden, als aan hem toegevalen. Maar het eerste wat er gebeurt, is dat de satan wordt weggezonden als door een bliksemslag: Zach. 3:2, "Doch de Heere zeide tot den satan: de Heere schelde u gij satan! Ja de Heere schelde u; Die Jeruzalem verkiest; is deze niet een vuurbrand uit het vuur gerukt?" De duivel wordt uit dat gericht weggejaagd en mag daar niet bij tegenwoordig wezen.

Daar staat hij stom voor de Rechter, die met Majesteit Zich hier openbaart. Daar staat hij met zijn erfschuld en dadelijke schuld tegenover de glans der majesteit van de Deugden Gods. Het Recht komt in volle openbaring tegenover hem en hier valt hij met zijn schuld en het rechtvaardig oordeel der straf, niet vóór God gelijk vroeger, maar hier komt de liefde tot Gods heilig recht tot volkomen omhelzing en valt en buigt hij ónder het heilig recht, waarin hij zelf zijn eigen doodvonnis mag ondertekenen.

Terwijl de Rechter hier zwijgt en geen vonnis uitspreekt, maar de zondaar vonnist zichzelf. Hij zegt niet gelijk sommigen wel eens uitdrukken: *werp mij maar in de hel! O nee, want dan zou de mens nog een wil of verzoek hebben.* Jes. 1:27, Sion zal door recht verlost worden ene haar wederkerenden door gerechtigheid." Hij krijgt de Rechter zó lief in zijn heilig recht, dat hij komt tot een omhelzing en niet denkt over dood of leven, verloren gaan of behoud, maar *hij wordt hier volmaakt Godgezind.* En kan hier zonder Jezus - want Die is hier niet - en zonder genade in gewaarwording - want hij staat hier als goddeloze en als een vijand - verloren gaan. Hij verliest zijn levensverwachting volkomen en gaat hier in volmaakte liefdesomhelzing van het heilig recht gewillig en zalig verloren. Hier zou een ziel eeuwig kunnen liggen, zijnde volkomen Godgezind. Hij verliest hier ook zijn leven en eindigt in de dood, ook als een zoekend mens, daar zijn zoeken is opgehouden. De ere Gods is het alleen wat hierboven staat. Hier weet de ziel niet hoelang dat duurt, want hij is de tijd kwijt.

Een komen in de Vrijstad, namelijk in Christus, met geloofsbewustheid.

Rom. 5:1: "Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus." Maar o, wat gebeurt hier? Terwijl hij zijn leven verliest, staat Hij, Die het volmaakte Leven is, te wachten. Jesaja 30:18: "En daarom zal de Heere wachten opdat Hij u genadig zij." Hier wordt de Heere Jezus geopenbaard en geschonken vanuit het heilig recht van God. Hier kan een ziel zich niet geven aan de Borg, maar wordt de ziel gegeven van de Vader aan de Borg. En de Heere Jezus neemt hier de ziel en schenkt Zichzelf weg aan zulk een ziel. O en daar kent hij de Heere Jezus en wordt geëigend met ziel en lichaam voor tijd en eeuwigheid. Ez. 16:8: "Als Ik nu bij u voorbij ging, zag Ik u, en ziet, uw tijd was de tijd der minne; zo breidde Ik Mijn vleugel over u uit en dekte uw naaktheid. Ja Ik zwoer u en kwam met u in een verbond, spreekt de HEERE Heere, en gij werd Mijne."

Hier wordt de ziel genomen en mag na eerst geëigend te zijn geworden, terug eigenen en komt tot een omhelzing van die heerlijke schuldovernemende Borg. Hier wordt het waar voor hem, dat het leven vlak achter de dood staat. *"Gij zijt de Mijne"*, spreekt de Heere Jezus. En dan zegt de ziel hier in die zalige omhelzing: *"en Gij de mijne."* Hoogl. 2:16: "Mijn Liefste is mijn en ik ben Zijn, Die weidt onder de leliën."

Daar neemt de Heere Jezus de ziel mee naar de stilte der nooit begonnen eeuwigheid, waar Hij hem in de overdracht als bondeling heeft gekregen van God de Vader volgens de eeuwigen Vrederaad en verkiezing. Joh. 17:6: "Zij waren Uwe en Gij hebt Mij dezelve gegeven; en zij hebben Uw woord bewaard." Daar moet de ziel vlak achter het recht Gods, één plant worden met de Heere Jezus in de gelijkmaking Zijns doods. Romeinen 6:5: "Want indien wij met Hem een plant geworden zijn in de gelijkmaking Zijns doods, zoo zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking Zijner opstanding." Hier is de ziel lijdelijk en heeft maar te volgen; de Heere Jezus komt met hem uit de eeuwigheid in de tijd. Hij zelf gaat in persoonlijke gemeenschap met de ziel door alles heen. Hij gaat naar Nazareth en naar Bethlehem en door al Zijn lijdensgangen vanaf Zijn krib tot aan het kruis, waar het handschrift, dat tegen hem was, aan het kruis genageld wordt. Het waren zijn zonden, die Hem al dat lijden hebben aangedaan. Hij overgeleverd om zijn zonden. Hier wordt hij gedoopt in de dood des Zoons Gods, toen Hij uitriep aan het vloekhout des kruises: "Het is volbracht! En het hoofd buigende gaf Hij de geest. Hier boog de Heere Jezus onder het Heilig Recht Zijns Vaders en werd afgesneden uit het land der levenden. Hier stierf de Levensvorst, met Zijn bruid in Zijn armen. En hier passeert voor de ziel een ogenblik van zwijgen en ligt ze in Zijn Liefdesarmen. Maar de Heere Jezus bleef niet aan het kruis, maar werd begraven. Rom. 6:4, "Wij zijn dan met Hem begraven door den doop in den dood, opdat gelijkewijs Christus uit de doden opgewekt is tot heerlijkheid des Vaders, also ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden." Daar daalt de Levensvorst neer in het graf, met de bruid in Zijn armen. Maar o, Hij is niet in het graf gebleven, maar weder heerlijk verrezen. Was Hij overgeleverd om onze zonden, Hij wordt ook opgewekt tot onze rechtvaardigmaking." Rom. 4:25. Zijn wij met Hem begraven, zo worden wij ook mede met Hem opgewekt tot een nieuw leven.

Daar komt de ziel in die heerlijke vrijheid, waarin Christus hem heeft vrijgemaakt, zijnde van alle staatsbanden verlost. Niet alleen is zijn schuld betaald op Golgotha, dat handschrift is weg, maar ook moest de schande begraven worden in het graf. Alle banden waarmee de Heere Jezus gebonden was geweest, bleven achter in het graf, zelfs

de zweetdoek afzonderlijk samengerold. Hier deelt de ziel in de heerlijke vrijheid, waarmede de Zoon hem heeft vrijgemaakt. Joh. 8:36: "Indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zo zult gij waarlijk vrij zijn." Nu zijn alle banden van zonden en schande weg en ligt hij in de zoete en zalige gemeenschap met een schuldovernemende Borg. Nu heeft de ziel kennis ontvangen aan een *betaalde* schuld op Golgotha, ook aan een *begraven* schuld in het graf.

Maar wat mist nu de ziel? Hier niets, maar later moet hij leren, dat hij nu nog vergeving zijner zonden mist, bij monde van de Vader uitgesproken. Vrijmaking is onderscheiden van vrijspreking. Wanneer nu de Heere doorgaat met dat heerlijk werk, dan gaat de Heere Jezus als een verheerlijkte opgestane Borg met de ziel in Zijn armen heen naar de Eerste Persoon, Die als Rechter is blijven wachten. En hier is de ziel lijdelijk werkzaam. Hij gaat niet met de Borg naar God toe, maar de Borg gaat met de ziel Zelf naar de Rechter. En hoe is hier de ziel? Naakt? O nee, hij is aangekleed. Van onder het Heilig Recht heeft de Heere Jezus hem opgeraapt, als geschonken van de Vader; maar geheel naakt, zonder een dekkleed, geheel vuil, walgelijk en verdoemelijk. Maar nu heeft Hij de ziel bekleed met de klederen des heils, de mantel der gerechtigheid heeft Hij hem omgehangen. Jesaja 61:10: "Ik ben zeer vrolijk in den Heere, mijn ziel verheugt zich in mijn God, want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan." Zo brengt Christus hem tot Zijn Vader en stelt hem de Vader voor als gedekt, gekleed, versierd en gewassen in Zijn bloed. Jesaja 43:25: "Ik, Ik ben het, die uwe overtredingen uitdelg, om Mijnentwil en Ik gedenk uwer zonden niet."

Daarop spreekt de Rechter de ziel vrij van al zijn schulden: Ik gedenk uwer zonden niet meer, maar werp ze achter Mijn rug in een zee van eeuwige vergetelheid. Daar wordt hem Richterlijk die gerechtigheid van Christus toegerekend, welke hij met een ledige blanke hand des geloofs mag aannemen en toe-eigenen, zodat schenking, toerekening, aannemen en toe-eigenen vier zaken zijn.

- Daar krijgt de ziel de volkomen verzoening met God, daar valt die vrede Gods, - die alle verstand te boven gaat - met de Rechter, Die nu voor eeuwig Zijn toorn heeft afgelegd. Rom. 5:10: "Want indien wij vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven." Een vrede, gegrond op een voldaan recht der deugden Gods. Uit die volmaakte voldoening vloeit die verzoening en vrede met God. Die vrede ontvangt en geniet de ziel in de Vredenvorst. Ef. 2:14: "Want Hij is onze Vrede."
- De Heilige Wet komt nu naar voren en zet zich als voldaan en verheerlijkt in beide delen door de Heere Jezus, Die heerlijke Wet vervuller. Nu is de Wet ontwapend van vloek en eis en heeft niets meer te eisen en de ziel is hier geen druppel water meer schuldig aan de Wet.
- De consciëntie is nu gereinigd en geniet een volkomen vrede met God en Zijn Heilige Wet.
- Hij krijgt niet alleen vrede met God, maar ook met al de heilige engelen. Die heerlijke troongeesten weten er van, dat zulk een heerlijke verlossing is geschied. O, wat een zoete gemeenschap met die reine hemelgeesten! Hij komt in vrede en gemeenschap met al de gezaligde uitverkorenen voor Gods troon, die mede kennis ontvangen van de zaliging van zijn ziel. Hebr. 12:22-24: "Maar gij zijt gekomen tot den berg Sion, en de stad des levendigen Gods, tot het hemels Jeruzalem en de vele duizenden der engelen. Tot de algemene vergadering en de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn; en tot God, den Rechter over

allen en de geesten der volmaakte rechtvaardigen. En tot den Middelaar des nieuwen Testaments, Jezus, en het bloed der besprenging, dat betere dingen spreekt dan Abel."

- Hij komt ook in gemeenschap met Gods Kerk op aarde. Psalm 34:4, "Maakt den Heere met mij groot en laat ons Zijnen Naam tezamen verhogen." Nu wordt het voor de ziel waarlijk een Vrederijk in de Vredevorst en zinkt hij weg in aanbidding en verwondering. Woorden ontbreken hier. Hier is het waar: 2 Kor. 5:17, "Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbij gegaan; ziet, het is alles nieuw geworden."

Hier mag de ziel dan heerlijk rusten in Christus, de Vrijstad in het volbrachte Middelaarswerk. Hier heeft Christus gerust, de Vader gerust en mag de ziel rusten in de boezem van Immanuël. Was de ziel vrijgemaakt door de Zoon, nu is hij ook vrijgesproken door de Rechter, met Wie hij nu voor eeuwig is verzoend.

Maar daar is nog een ander Persoon in de rechtzaal geweest en Die heeft nog niet gesproken. Wie is Dat? Wel, God de Heilige Geest, Die grote Griffier; en die moet het werk verzegelen. O, die arbeid der Personen Gods is zo eenvoudig, maar ook ordelijk; elk doet Zijn werk in de verlossing van de ziel. Daar gaat God de Heilige Geest het werk der vrijmaking van de Zoon van God goedkeuren en verzegelen: Gal. 5:1, "Staat dan in de vrijheid, met welke ons Christus vrijgemaakt heeft." Ook gaat de Heilige Geest het vrijsprekend werk des Vaders goedkeuren en verzegelen aan de ziel. "Ik verkondig u vrede en geef u een erfdeel onder de geheiligden." Daar komt ook de ziel in een zoete gemeenschap met God de Heilige Geest, Die gekend was als een Geest Gods, maar nu wordt gekend als een Geest van Christus. Kol. 3:15: "En de vrede Gods heerse in uw harten, tot welken gij ook geroepen zijt in één lichaam; en weest dankbaar."

Die eerste leiding van de Heilige Geest is hier ten einde, zijnde geweest een Leidsman tot Christus. "Maar nu zijt gij in Christus." Die eerste trekkende liefde des Vaders tot Christus is nu doorgetrokken in de overbrenging in Christus. Nu mag de ziel in de Vrijstad rondwandelen en de volkomen vrijheid beleven om zonder banden en vrees te leven.

Een heerlijk verblijf in de Vrijstad.

Rom. 8:1: "Zo en is er dan nu geen verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar den Geest." "Het oude is voorbij gegaan, ziet, het is alles nieuw geworden." Nu is het voor zo'n ziel een nieuwe hemel en aarde in welke gerechtigheid woont. Openb. 20:6: "Zalig en heilig is hij, die deel heeft in de eerste opstanding, over deze heeft de tweede dood geen macht; maar zij zullen Priesters Gode en Christus' zijn en zij zullen met Hem als koningen heersen, duizend jaren." "Die zal van de tweede dood niet beschadigd worden." "Zalig zijn hier de doden, die in den Heere sterven. Ja, van nu aan, zegt de Geest." Hier houdt eigen werk op en geloofswerken zullen volgen. Die zoete rust der ziel is dan in die heerlijke Borggerechtigheid van Christus, als in de kloze der Steenrots. Hoe zalig en veilig en heilig dat is, kan niet worden verklaard, dit is alleen maar vatbaar voor beleving. Nu mag hij vrij in alle straten van de Vrijstad rondgaan.

Evenwel mag hij toch nog niet buiten de palen der Vrijstad gaan, dus zijn vrijheid is nog beperkt. Hoe komt dat? Wel, hij mag nog niet wederkeren tot zijn huis en bezitting. *Hij mist nog een weder thuiskomen.* Er is nog wat meer te leren. De dood van de

Hogepriester *moet nader worden ingeleefd*. Num. 35:28: "Want hij zou in zijn Vrijstad gebleven zijn, tot den dood des hogepriesters, maar na de dood des hogepriesters zal de doodslager wederkeren tot het land zijner bezitting."

Dan leert hij in de dood van de Hogepriester verstaan het onderscheid tussen de lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid. Door lijdelijke arbeid onder en aan de Wet, heeft Christus betaald, daardoor wordt de mens ontslagen van schuld en straf. Maar door Zijn dadelijke gehoorzaamheid aan die volmaakte Wet, heeft Hij verdiend en daarom ontvangt de mens het recht ten eeuwigen leven, daar betaling en verdiensten twee onderscheiden zaken zijn.

Dus, onder die hogepriester, onder wie men wordt vrijgemaakt en vrijgesproken moet men blijven, totdat hij sterft en dan moet er een ander in zijn plaats opstaan, onder wie men mag uitgaan. In de dood van de hogepriester ligt de verzegeling der verlossing niet alleen, maar ook een terugbrengen in zijn vorige bezitting.

Hij was nu wel in de Vrijstad gebracht, om in Christus te staan en te wandelen en hij had nu een verzoend God in de hemel, evenwel had hij nog geen verzoend Vader. Nu mag het geheim van de verborgenheid van het kindschap nader opgelost worden. O, dat onuitsprekelijke wonder: kind, uit kracht van verkiezing, wegens wedergeboorte (in een engere zin), wegens aanneming uit genade om Christus' wil. En óók wegens het huwelijk met de Bloedbruidegom. Hier ligt hij weer voor rekening van de Heere Jezus, Die niet alleen het verlorene heeft gezocht, gevonden en gezaligd, maar ook het weggedrevene moet wederbrengen. Ezech. 34:16: "Het verlorene zal Ik zoeken en het weggedrevene zal Ik wederbrengen en het gebrokene zal Ik verbinden en het kranke zal Ik sterken." Het schaapje moet thuis gebracht worden bij Vader en dat kan het schaap zelf niet doen, dat moet de Herder doen, die dan het kind niet alleen zonder schuld en zonde, maar ook zonder vuilheid, geheel wit gewassen in Zijn Eigen bloed, de Vader overgeeft. Luc. 15:5-6: "En als hij het gevonden heeft, legt hij het op zijn schouderen, verblijd zijnde. En tehuis komen roept hij de vrienden en de geburen tezamen, zeggende tot haar: Weest blijde met mij, want ik heb mijn schaap gevonden, dat verloren was."

Dit in onderscheiding van het stuk van verlossing. Toen stelde Hij het verlost kind de Vader voor, maar gaf het niet over, maar hier geeft de Zone Gods het lieleblank gewassen over in de hand van de Vader. De Vader ontvangt het en neemt het aan en omhelst het als Zijn Hefzibah, "Mijn lust is aan haar," 2 Kon. 21:1. Daar ontsluit de Eeuwige Vader Zijn Liefdehart en laat Zijn Vaderlijke liefde en gunst uit aan het kind, dat hier nu een verzoend God en Vader krijgt. Het kind ontvangt hier de witte keursteen, met een naam daarop gegraveerd, die niemand kent, dan die hem ontvangt. Openb. 2:17: "Die overwint, Ik zal hem geven te eten van het manna dat verborgen is; en Ik zal hem geven een witte keursteen en op den keursteen een nieuwen naam geschreven, welken niemand en kent, dan die hem ontvangt."

De Heilige Geest, eerst gekend als een Geest Gods, daarna als een Geest van Christus, wordt hier gekend als een Geest des Vaders. Dezelfde Geest gaat dan getuigen met zijn geest, dat hij een kind Gods is. Rom. 8:15-16: "Want gij en hebt niet ontvangen den Geest der dienstbaarheid wederom tot vreze, maar gij hebt ontvangen den Geest der aanneming tot kinderen, door welken wij roepen: Abba, Vader! Dezelve Geest getuigt met onzen geest dat wij kinderen Gods zijn." O, dat diepe geheim, hier pas een kind Gods uit kracht van aanneming! Daar ontvangt hij als kind een plaats in het Liefdehart

des Vaders. O, die zoete Vadernaam, die dan het kind gaat uitspreken en aanroepen: *Abba, Vader! Eeuwige Vader!* "Ziet hoe grote liefde ons de Vader gegeven heeft, dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden." Wat wordt dat groot voor de ziel, een erfgenaam Gods en mede-erfgenaam van Christus. Rom. 8:17: "En indien wij kinderen zijn, zoo zijn wij ook erfgenamen, erfgenamen Gods, en mede erfgenamen van Christus."

Wat wordt die naam van Oudste Broeder dierbaar voor hem, zijnde van één Vader, waar Hij als de enig en eerstgeborene van de Vader, ook de enig en eerstgeborene is van de Kerk. O, dat wonderlijk familiegeheim, onuitsprekelijk is dat voor de ziel! Wat wordt die Eeuwige Vader dan een dierbare liefhebbend en liefde uitlatend Vader! Wat ligt dan die kinderlijke vrees teer in het hart. "Ik geloof in God den Vader," enz.

De Wet, die een voldane en verheerlijkte Wet geworden is voor zo'n ziel, komt dan terug als een liefdewet van het huis des Vaders, zijnde een heiligheid rondom heen. Ezech. 43:12: "Dit is de wet des huizes: Op de hoogte des bergs zal zijn ganse grens, rondom heen, een heiligheid der heiligheden zijn; ziet, dit is de wet des huizes." Hier wordt de Wet niet geopenbaard van Sinaï, maar uit Sion en 's Heeren Woord uit Jeruzalem, zijnde een volmaakte liefdewet, een koninklijke Wet der vrijheid. Hier zijn het zalige geboden, die niet zwaar zijn. Psalm 119:97: "Hoe lief heb ik Uw Wet, zij is mijn betrachting den gansen dag."

Wat is het zoet en goed, om zo in Christus, de Vrijstad te mogen wandelen in de liefde des Vaders, in de liefde des Zoons en in de liefde des Heiligen Geestes. Hier mag de ziel de Vader bidden in Zijn Naam. O, Christus had het hen gezegd, in het *wezen des geloofs*: "In dien dag zult gij den Vader bidden in Mijn Naam." Joh. 16:26: "In dien dag zult gij in Mijn Naam bidden; en ik zeg u niet, dat Ik den Vader voor u bidden zal."

Daarna krijgt hij weer onderwijs des Heiligen Geestes, dat het wel zoet is te mogen rusten in Christus, als de Rots der eeuwen, daarna te hebben mogen rusten in dat liefdehart des Vaders, maar nu is er nog een nadere zielenrust, nl. *een Verbondsrust*. Nu wordt het voor hem opengelegd, dat er wel eens een verbondsopenbaring, een verbondsverklaring is gevallen in en door het getuigenis van de Heilige Geest. Hij heeft dat verbond wel eens mogen inwilligen en toestemmen; ja, zichzelf daarin mogen aanbieden en overgeven, maar hij is nooit overgenomen geworden, hij is nooit een partij in dat verbond geworden. O, wat wordt dat hier voor de ziel een noodzakelijkheid, om zichzelf eens voor tijd en eeuwigheid kwijt te worden in dat zalige verbond, ja, in de Drie-enige God des verbonds! Hier kan de ziel, al is hij gerechtvaardigd in de vierschaar zijner consciëntie en al is hij zich bewust, een kind van God de Vader te zijn, toch zichzelf niet overbrengen in het verbond der genade. Maar hij ligt ook hier weer voor rekening van de Middelaar des verbonds. Jes. 55:3: "Want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden Davids."

De Eerste Persoon als Auteur des verbonds, komt met de voorwaarden en eisen en met de gehele inhoud van het verbond, hetwelk de Middelaar des Verbonds heeft aanvaard. In die zoete gemeenschap met Christus wordt dat eeuwige Genadeverbond ontsloten, in al haar eigenschappen, zijnde een eeuwig verbond, een zout-, zoen- en vreeverbond, een heilig en welgeordeneerd verbond, een onveranderlijk, getrouw, onverbreekbaar verbond; zijnde een vol en levendig verbond. God nadert eerst tot hem. De zondaar gaat over in dat verbond, met veel ernst en oprechtheid. Al zijn zwaarigheden worden

opgelost. De zondaar doet dat bedaard, vrijwillig, armoedig, gelovig en oprecht, met een volkomen toestemming.

De ziel heeft van zijn zijde niets, maar is arm en ledig en ontbloot, maar mag in en door Christus overgaan in dat verbond, zodat het nu een verbondssluiting wordt, waar hij opgenomen en overgenomen, zichzelf voor tijd en eeuwigheid verliest in de gemeenschap met de Middelaar en de Heilige Geest en de Vader. En vindt hier in de Drie-enige God zijn verbondsrust. O, dat zoete en zalige wegzinken in de Drie-enige Verbondsgod! Hebr. 8:10: "Want dit is het verbond, dat Ik met den huize Israëls maken zal na die dagen, zegt de Heere: Ik zal Mijn wetten in haar verstand geven en in haar harten zal Ik die inschrijven. En Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn."

Een verbondsrust der ziele, weer onderscheiden van de Middelaarsrust. Daar worden de zes getuigen geopenbaard aan de ziel: "Drie zijn er, die getuigen in den Hemel; de Vader, de Zoon, en de Heilige Geest, en deze drie zijn één. En drie zijn er, die getuigen op aarde: de Geest, en het water en het bloed, en deze drie zijn tot één", 1 Joh. 5:7-8. O, daar wordt de ziel in- en doorgeleid door de 89ste Psalm, die verbondspsalme. Deze verbondsovergang is volkomen onverbreekbaar, hier zakt en verliest zich de ziel in en door dat verbond heen in de God des Eeds en des Verbonds. Het wordt met ede gezworen en bevestigd:

*"Die eed en zal niet zijn verloren,
dien Hij Izaäk heeft gezworen."* (Datheen, Psalm 105:6)

Door de dood van de Verbondsmiddelaar is het testament bekrachtigd en verzegeld en vinden de verbondsgoederen in- en doorgang in de harten van bondelingen.

Daarna wordt hij verwaardigd, als de Heere doorwerkt, om met alle geschonken weldaden en goederen des verbonds in de gemeenschap met Immanuël, als de Oorzaak der zaligheid, door het Verbond heen te zakken in het eeuwig, vrijmachtig, soeverein welbehagen, de grond der eeuwige zaligheid. Om met alles geschonken uit dat eeuwig welbehagen, weer teruggebracht te worden in het welbehagen. Ja, om met en in de gemeenschap met Christus, als de Zoon van Gods welbehagen, zich te verliezen in de God van het welbehagen. Kol. 3:3: "Want gij zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God." O, daar wordt dan wat verstaan van het Engelenlied: *"Ere zij God in de hoogste hemelen; vrede op aarde, in de mensen een welbehagen."*

Een weder thuiskomen.

O, om met alles wat is ondervonden en geschonken, weer teruggebracht te worden in de Eeuwige oorsprong der zaligheid! Daar krijgt de ziel te verstaan, dat hij hier komt in zalige ondertrouw met Christus als Bloedbruidegom, waar Christus volkomen de bruidschat betaald heeft; en dat Hij Zijn bruid in het stuk van verlossing, ontvangen heeft van Zijn eeuwige Vader, als een vuil, onrein, walgelijk zondaar. Christus heeft haar verlost, gereinigd en gewassen en haar overgegeven in de hand des Vaders. Maar nu moet de ziel als reine bruid weer gegeven worden in de hand des Zoons als Bloedbruidegom.

Daar wacht Hij op, volgens Hoséa 2:18-19: "En Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid. Ja, Ik zal u Mij ondertrouwen in gerechtigheid en in gericht en in goedertierenheid en in barmhartigheden. En Ik zal u Mij ondertrouwen in geloof en gij zult de Heere kennen." De ziel kan zichzelf niet geven en Christus neemt ook die ziel niet, maar wacht op het tijdstip dat Hem Zijn bruid geschonken wordt van Zijn Vader, waar dan één Vader een zuster geeft aan de Oudsten Broeder. Daarom staat er altijd in

het Hooglied, *o zuster, o bruid!* Hooglied 4:12: "Mijn zuster, o bruid, gij zijt een besloten hof, een besloten wel, een verzegelde fontein."

Maar zolang die gift nog niet doorgaat, ligt hier de ziel in zalige ondertrouw, wat nog onderscheiden is van het huwelijk zelf. O, wat wordt het huwelijk bij velen veel te vroeg gesteld! Jes. 54:5: "Want uw Maker is uw Man, Heere der Heerscharen is Zijn Naam."

Maar hier leert de ziel het bevindelijk kennen, dat hij in des Vaders hand ligt en voor des Vaders rekening, om gegeven te worden aan Zijn lieve Zoon, die Bloedbruidegom. Wanneer dat tijdstip daar is, dat de Oudste Broeder Zijn zuster ontvangt ten huwelijk van één Vader, dan wordt dat huwelijk gesloten en vindt ze een onderdak in des Vaders huis en zakt ze in de zoete gemeenschap met Immanuël terug in het Goddelijk Wezen, de Oorsprong, waar ze van eeuwigheid had gelegen. En dan krijgt de ziel een thuishomen in God, waarin ze zich dan zalig verliest. Zodat haar staat geborgen wordt in het Wezen Gods. "Uw leven is met Christus verborgen in God."

Dan mag de ziel ook buiten de palen der Vrijstad gaan en tot haar vorige bezitting terugkeren! Dan mag ze overal vrij wandelen, hebbend een thuishomen ontvangen voor een eindeloze eeuwigheid.

Hier wordt dan de ziel in staatsoplossing geen *staatschristen*, maar haar staat is volkomen opgeborgen in dat Goddelijk Wezen. Ze kan haar staat niet omverhalen, ook niet werken met haar staat. Het is een geheim en toch wordt het hier geleerd, dat zo een mens in zijn *stands*leven uit een rijke God en uit een rijk verbond, armoede en onvermogen ontvangt, opdat er weer werk zou komen voor de Bedienaar des Heiligdoms, namelijk Christus. Zef. 3:12: "Maar Ik zal in het midden van u doen overblijven een ellendig en arm volk; die zullen op den Naam des Heeren vertrouwen."

Hier moeten zij Christus dienen, niet met ontvangen rijkdom, maar met armoede des geestes. Hier worden de ambtelijke bedieningen van Immanuël weer onmisbaar. Een ziel kan hier niet leven uit het ontvangen geestelijk leven, ook niet uit haar erfenis, die zij gelovig verwacht, maar uit en door Christus, de Bedienaar des Heiligdoms. Rom. 5:10: "Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven."

Hier moet de ziel ook gaan leren, tot zielenmart, dat nu wel haar zielenstaat is opgelost en zij gegrondvest is voor de eeuwigheid, maar dat het lieve Deugdenbeeld nog niet hersteld is; zij moet vernieuwd worden van dag tot dag, naar Gods Evenbeeld. O, wat ziet zij hier haar ongelijkvormigheid, zijnde nog met zoveel vlekken en zondesmetten be-deeld! Hier gaat zo een mens verstaan, dat hij nog maar een klein beginsel heeft van de gehoorzaamheid van Christus. Hij wordt gedurig gewezen op dat volmaakte Patroon van heiligheid en heerlijkheid. O, wat een grote afstand krijgt hij hier waar te nemen, van die volmaaktheid! Hier wordt pas die klacht verstaan, in oefening van de Apostel Paulus, Rom. 7:24: "Ik ellendig mens; wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?" "Ik ben bekommerd vanwege mijn zonden. Heere, bekeer mij; dan zal ik bekeerd zijn." "Ik heb een vermaak in de wet Gods, naar de inwendige mens, maar ik zie een andere wet in mijn leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds en mij gevangen neemt onder de wet der zonde, die in mijn leden is," Rom. 7:22-23. Hier is een *verlost* mens weer een *ellendig* mens. Hier wordt een *vrijgemaakt* mens weer een *gevangen* mens, niet dat hij zichzelf gevangen geeft, maar hij wordt gevangen genomen tegen wil en zin.

Hier moet en mag een mens gaan leren het onderscheid tussen inklevende en aanklevende besmetting der zonden. Van zijn inklevende verdorvenheid is hij niet

verlost in de rechtvaardigmaking, kindschap of verbondsovergang of in zijn thuiskomen, maar hij wordt ook in de oefening daarachter niet verlost van die inklevende verdorvenheid. Want dat is vlees en dat blijft vlees, dat krijgt nooit genade, ook geen reiniging. Maar die verdorvenheid of *oude mens* genoemd, zal eens ten volle worden vernietigd; en dat is bij de dood, dan wordt die oude natuur verdelgd en vernietigd in zijn bestaan, eerder niet.

Maar nu moet de persoon, die zulk een bedorven bestaan heeft overgehouden, gereinigd worden van zijn aanklevende besmetting die hij gedurig heeft, vanwege de inklevende verdorvenheid. Dus hij moet het onderscheid gaan leren tussen natuur en genade, vlees en geest, staat of bestaan, inklevende of aanklevende besmetting. Daar hij een persoon met twee naturen is geworden, blijft het voor verantwoordelijkheid van zijn persoon, bij welke natuur hij staat of valt. Mag hij aan de zijde van *die nieuwe natuur*, uit God geboren, vallen, dan mag hij aan de zijde des Heeren staan. 1 Joh. 5:18: "Wij weten, dat een iegelijk, die uit God geboren is, niet zondigt, maar die uit God geboren is bewaart zichzelf en de boze vat hem niet." Maar valt hij nu in zijn *persoon die oude natuur* toe, dan valt hij aan de zijde van de zonde en dan ligt dát voor rekening van zijn persoon. Daarvan moet hij dan weer bekeerd of gewassen worden van die zonden. Zodat hij de schuld nooit op *de oude mens* kan leggen; wat zoveel gebeurt in deze donkere dagen.

Maar daar hier een levende ziel een dode moet dragen, wordt hij gedurig besmet door aanraking van die dode. Die strijd duurt tot de laatste snik op aarde. Maar ook gebeurt het, dat de ziel mag zeggen: "Ik dan doe datzelve nu niet meer, maar de zonde, die in mij woont. Want ik weet, dat in mij, dat is in mijn vlees geen goed woont; want het willen is wel bij mij, maar het goede te doen, dat vind ik niet," Rom. 7:17-18. Zodat die oude mens zich geweldig kan openbaren in zijn aard, zijnde enkel bederf. Maar als nu *de zonde* in ons zondigt en *onze persoon* is bewaard, om daar niet bij te vallen, dan doen *wij* de zonden niet. Dus dan hebben wij geen ontsmetting nodig, want "*dan zondigen wij niet, maar de zonde, die in ons woont.*"

Hier is onderscheidend licht, leven en genade nodig. Deut. 22:25-27: "En indien een man een ondertrouwde jonge dochter in het veld gevonden, en de man haar verkracht en bij haar gelegen zal hebben, zo zal de man die bij haar gelegen heeft alleen sterven, maar de jonge dochter zult gij niets doen; de jonge dochter heeft geen zonde des doods; want gelijk of een man tegen zijn naaste opstond en sloeg hem dood aan het leven, alzo is deze zaak. Want hij heeft haar in het veld gevonden; de ondertrouwde jonge dochter riep en er was niemand, die haar verlost."

Het is hier een gedurige strijd met drie machtige doodsvijanden, zijnde drie hoofdmachten met al haar onderdanen. O, die samengezworen vijanden: duivel, wereld en ons eigen vlees, die het dag en nacht toeleggen op de ondergang en verdelging van onze persoon! En dat zijn vijanden, waarmee wij moeten strijden tot de laatste ademtocht des levens. Heidelbergse Catechismus, zondag 52, antwoord 127: "En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze. Dat is: dewijl wij van onszelf zo zwak zijn, dat wij niet een ogenblik kunnen bestaan, en daartoe onze doodsvijanden, de duivel, de wereld en ons eigen vlees niet ophouden ons aan te vechten, wil ons toch behouden en sterken door de kracht Uws Heiligen Geestes, opdat wij in deze geestelijke strijd niet onderliggen, maar altijd sterke wederstand doen, totdat wij eindelijk ten enenmale de overhand behouden." O, als de ziel als een weerloos duifje ziet op die grote overmacht der vijanden, dan komt hij in zijn schatting er nooit door, uitroepend: "In ons is geen kracht tegen deze grote menigte."

Hier wordt zo'n ziel onderwezen, hoe hij moet gaan strijden; en dat is alleen onder de kruisbanier van Koning Jezus. "De Heere is mijn Banier." Hij wordt door Gods lieve Geest, Die hij ontvangen heeft, als Tegenpand en Onderpand op aarde, in het wapenhuis ingeleid. Hij moet nu gaan verstaan, na alle verlossingen: "welkom in de strijd!" Zijn strijd moet niet alleen beginnen met zijn bekering of toegepaste weldaden, maar: "Wordt krachtig in den Heere, en in de sterkte Zijner macht." Efeze 6:13-17. "Daarom neemt aan de gehele wapenrusting Gods, opdat gij kunt wederstaan in den bozen dag, en alles verricht hebbende, staande blijven. Staat dan, uw lenden omgord hebben met de waarheid, en aangedaan hebbende het borstwapen der gerechtigheid; en de voeten geschoeid hebbende met bereidheid van het evangelie des vredes; bovenal aangenomen hebbende het schild des geloofs, met hetwelk gij al de vurige pijlen des bozen zult kunnen uitblussen. En neemt de helm der zaligheid, en het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods Woord." Hij moet nu aangekleed worden tot de geestelijke strijd. Deze aankleding is weer onderscheiden van de bekleding met de klederen des heils en het omhangen met de mantel der gerechtigheid. Nu wordt het gebed in zijn hart en mond gelegd: *leer mijn handen ten oorloge en mijn vingers ten strijde*. Psalm 18:35: "Hij leert mijn handen ten strijde, zodat een stalen boog met mijn armen verbroken is."

Zonder wapens mag hij niet strijden, maar op zijn wapens mag hij ook niet vertrouwen. Nu moet hij gaan wachten op het commandowoord van de grote Veldoverste, onder Wiens heilbanier hij moet strijden. Hier moet hij gaan leren het onderscheid tussen bestrijding van het geloof en de strijd des geloofs. In *het wezen des geloofs* heeft hij op geloofswerkzaamheid, bestrijding van zijn geloof gehad. Ps. 56:3: "Ik heb vele bestrijders, o Allerhoogste." Maar nu pas moet hij *de oefening des geloofs* gaan beleven. 1 Tim. 6:12: "Strijd den goeden strijd des geloofs en grijpt naar het eeuwige leven." De strijd met de zeven volken is waar en zwaar en die zal geschieden: "Niet door kracht of door geweld, maar door Mijn Geest." Wanneer hij nu zwak is in zichzelf, dan is hij sterk in Hem. Wat wordt hij hier een onmachtig mens, die alle sterkte uit Hem moet putten, het Levenshoofd, die Vorst van het heil des Heeren. Elke voet grond van het Beloofde Land moet veroverd worden. Wat wordt het hier een wonder voor zo'n strijder, dat hij nog niet bezwiken is en dat hij zal mogen volharden tot het einde! Matth. 24:13: "Maar wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden."

Hier is hij in hope zalig en ziet hij wel eens uit naar die dag, waarin hij zal mogen ingaan in dat koninkrijk der heerlijkheid. Die heerlijke kroon wordt hier wel eens gezien in en door het geloof en dan vergeet men de strijd en het kampveld, ziende dat het lijden dezes tegenwoordigen tijds niet is te waarden tegenover die heerlijkheid, die geopenbaard zal worden. Openb. 2:10: "Zijt getrouw tot den dood en Ik zal u geven de kroon des levens." Ja, roept dan die ziel wel eens uit: "In Hem zijn wij meer dan overwinnaars!" Met Hem lopen wij door een bende en met onze God springen wij over een muur. Of, met 1 Kor. 15:57: "Maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft, door onzen Heere Jezus Christus."

Zo verwisselt het dan gedurig in deze strijd. Sommigen durven wel eens zeggen, dat ze de vijanden gedood hebben, maar een ontdekte ziel durft niet hard roepen over *gedode vijanden*. Wel durven zij soms eens spreken over *ontkrachte vijanden*, maar gedode vijanden kunnen niet meer opstaan, en kunnen ons geen kwaad meer doen. Maar hier is voorzichtigheid nodig. We hebben mensen gekend, die durfden zeggen: *die en die zonden zijn in mij gedood*. Maar o jammer, enige jaren later zagen wij in dezelfde personen diezelfde zonden triomferen. Er was dus gebrek aan ontdekking. Wel mag de

Kerk de voet wel eens zetten op de nek der koningen, maar daarom zijn ze nog niet dood. Wie zal ze doden? Niet de Kerk, maar Jozua. Dit ziet op de meerdere Jozua, dat is Christus. Joz. 10:26: "En Jozua sloeg hen daarna en doodde hen en hing hen aan vijf houten; en zij hingen aan de houten tot den avond."

Wanneer die ware vreemdelingen eens thuis zullen mogen komen en hun pelgrimsstaf eens zullen mogen neerleggen, dan zal het bewaarheid worden: *overwonnen, overwonnen, overwonnen door het bloed des Lams*. Er werd gevraagd aan de apostel der liefde, Openb. 7:13-17: "Wie zijn zij en vanwaar zijn zij gekomen? En ik sprak tot hem: Heer, gij weet het. En hij zeide tot mij: Dezen zijn het, die uit de grote verdrukking komen; en zij hebben hun lange klederen gewassen en wit gemaakt in het bloed des Lams. Daarom zijn ze voor den troon Gods en dienen Hem dag en nacht in Zijn tempel; en Die op den troon zit, zal hen overschaduwten. Zij zullen niet meer hongeren, en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen, noch enige hitte. Want het Lam, Dat in het midden des troons is, zal hen weiden, en zal hun een Leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen."

Dan zal daar de verlostte Kerk van de strijd hier gestreden geen litteken overhouden of ooit vertonen. Alleen EEN zal in die volmaakte heerlijkheid zichtbaar aanschouwd worden, met de erelittekens van strijd en overwinning. En dat zal de verheerlijkte Immanuël zijn, Die met de erelittekens in Zijn lichaam is opgestaan uit de dood en ten hemel is gevaren met hetzelfde lichaam; en ten jongsten dage zal verschijnen. Daarom zullen daar eens de overwinnaars mogen staan aan de glazen zee, met de citers Gods. Openb. 15:2: "En ik zag als een glazen zee met vuur gemengd; en die de overwinning hadden van het beest, en van zijn beeld, en van zijn merkteken, en van het getal zijns naams, welke stonden aan de glazen zee, hebben de citers Gods."

En zij zullen die grote Voorzanger Christus ná mogen zingen. Psalm 89:2: "Ik zal de goedertierenheden des Heeren eeuwiglijk zingen; ik zal Uw waarheid met mijn mond bekend maken, van geslacht tot geslacht." Omdat God de Vader, volgens Psalm 40 het nieuwe lied der overwinning heeft gelegd in Messias' mond, in die zalige morgen der opstanding, "een lofzang onzen Gode". Op grond van dat volmaakt, volbracht en verheerlijkt Borgwerk, zullen dan eens de verlostten des Heeren eeuwig mogen zingen van de wegen des Heeren. Psalm 138:5: "En zij zullen zingen van de wegen des Heeren, want de heerlijkheid des Heeren is groot." En dan zullen zij eens storeloos Gods vlekkeloze Majesteit, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest mogen loven en prijzen en verheerlijken tot in een eindeloze eeuwigheid. En dan is de Kerk een *doorgeleide Kerk*. *En daar zal God alles in allen zijn*. 1 Kor. 15:28: "En wanneer Hem alle dingen zullen onderworpen zijn, dan zal ook de Zoon Zelve onderworpen worden Dien, Die Hem alle dingen onderworpen heeft, opdat God zij alles in allen." AMEN.

Hoe moet men zichzelf voorbereiden voor het Heilig Avondmaal des Heeren?

Gods Woord meldt ons in 1 Cor. 11: 28: **"Maar de mens beproeve zichzelf en ete also van het brood en drinke van de drinkbeker."**

1. Wie die mens is
2. Wat het beproeven inhoudt
3. Wat het aanzitten, eten en drinken afbeeldt.

1. Door *de mens* wordt niet verstaan een onherborene en van God vervreemde, maar een mens die alreeds in zijn ziel geestelijk leven heeft ontvangen. Hoe zal een dode zichzelf kunnen beproeven?

Door deze mens wordt verstaan iemand die ontvangen heeft: Godskennis, zelfkennis en een Christuskennis.

Onderscheidt de kennis Gods goed van het kennelijke [kenbaar] Gods. Het kennelijke Gods heeft ieder mens, zelfs de heidenen naar Rom. 1: 19. Overmits hetgeen van God kennelijk is, in hen openbaar is, want God heeft het hun geopenbaard." Elk mens heeft inzicht, dat er een hogere macht is dan hij zelf, daarom aanbidden de heidenen zon, maan en sterren, de planeten des hemels.

Door deze mens wordt dus verstaan iemand, die een geestelijk leven ontvangen heeft in zijn ziel, een leven uit God geboren. Dat geschiedt door de inwendige roeping, zijnde een krachtadige verandering van de mens. Hoe zijn het verstand, de wil, de hartstochten en de wandel van nature?

Dat leert ons A. Hellenbroek: *Het verstand is verduisterd, de wil verkeerd, de hartstochten ongeregeld, de wandel zondig*. Nu worden ze door de inwendige roeping anders.

Het verstand wordt verlicht om God te kennen in Zijn Algenoezaamheid, zichzelf in zijn vloekwaardigheid en Jezus in Zijn dierbaarheid. De wil wordt geneigd om God te dienen en te verheerlijken, de hartstochten gezuiverd om de zonden te haten en daarentegen God te beminnen als het hoogste goed en een lust tot heiligheid geschonken. Ook de wandel wordt geheiligd. Wat was dat geheel onderscheiden van het kenbare Gods in de mens.

Waarin bestaat nu die Godskennis? Eerst in een kennen van Gods Majesteit buiten Christus, een kennen van Gods vlekkeloze deugden: door God volmaakt bemind, maar door de mens onteerd. Zo'n mens wordt verlicht door God de Heiligen Geest, om zichzelf te kennen uit de spiegel der heilige wet, waarin hij zichzelf ziet als een zwarte Moorman, schuldig aan al de geboden Gods, niet één gehouden, maar alle overtreden. Hij leert zichzelf kennen als een helwaardige, niet anders verdiend dan een driedubbele dood. Zo een mens leert, dat hij nooit meer door de werken der wet zalig kan worden, maar krijgt een innige droefheid over zijn zonden, een droefheid des harten: "Tegen U, ja tegen U heb ik gezondigd, en gedaan dat kwaad is in Uw vlekkeloze oogen."

Dat ware overtuigend werk des Heiligen Geestes openbaart zich dan in zo een mens in een vlieden der zonden en al hare aanlokselen. Zou zulk een mens nu aan het Avondmaal mogen gaan?

Wat moet hij daar gaan doen, als hij nog geen kennis heeft gekregen aan den Heere Jezus? Daarom is er een nadere kennis nodig en dat is om Christus te leren kennen; die kennis vloeit niet uit de wet, maar uit het eeuwig Evangelie.

Die kennis van Christus is zeer onderscheiden:

óf de mens in zijn verloren toestand van onmogelijkheid om ooit meer zalig te worden aan zijne zijde, krijgt een heenwijzing (buiten hemzelf op Christus als de enigen Naam onder de hemel, waardoor hij alleen maar behouden kan worden;

óf hij krijgt een nadere verklaring van Zijn Persoon, uit het eeuwige Woord, door God de Heiligen Geest,

óf hij krijgt een Persoonsopenbaring van Christus Zelf, als een tussentredende Borg en Middelaar,

óf een Persoons-wegschenking, uit het Heilig recht van God vandaan; dat ligt al onderscheiden. Nochtans is zo een kennis van Christus noodzakelijk.

2. In het Avondmaal ligt afgebeeld het leven en sterven van de gezegende Heere Jezus Christus.

De mens moet zichzelf beproeven en dat betekent: *Hij onderzoekte zijn gemoed en consciëntie*. Dus bestaat het voorbereidend werk in afzondering des harten; het is geen verstandswerk, maar een onderzoeking des harten, of hij ook in zijn hart gevoelt een recht leedwezen en droefheid over zijn zonden.

Wat is een recht leedwezen? Het is een ware verootmoediging, een leedwezen, niet over lichaamslijden, over verdrukking, over andere moeilijkheden, o neen, maar een hartelijk leedwezen over zijn zonden, dat leedwezen over zondige gedachten, zondige woorden, zondige werken, zondige begeerten, zondige lusten en deze niet alleen als zonden te kennen uit de spiegel der wet, maar inzonderheid uit de spiegel van het lijden en sterven van den Heere Jezus.

O, die ware droefheid des harten, dat is een droefheid, die men goed moet onderscheiden; daar is een droefheid naar de wereld en een droefheid naar God. Ezau heeft ook geweend en zocht een plaats des berouws met tranen. Ook Judas' tranen zijn vermeld in de Schrift, die had ook nog berouw. Maar hier is een ware droefheid des harten over zijne zonden, vloeiende uit ware liefde tot Gods Majesteit.

Het is die droefheid over de zonden bij het gedenken van het bittere lijden van dien gezegenden Heere Jezus. "Zij zullen zien, Dien zij doorstoken hebben en rouw bedrijven."

Zodra de mens verneemt, dat het Heilig Avondmaal, of Nachتماال, staat gehouden te worden, moet hij in de voorbereiding deze beproeving gaan beoefenen, of zijn zonden hem van harte leed zijn, daar alleen maar voor rouwdragenden een fontein geopend is. "Zalig zijn ze die treuren, want zij zullen vertroost worden", Matth. 5: 4.

Ten andere behoort bij de beproeving ook een vast geloof en vertrouwen op de verdiensten van Jezus Christus.

In de voorbereiding moet er dus ook dat vast geloof zijn, dat ware zaligmakende geloof, volgens Hebr. 11: 1: "Het geloof is een vaste grond der dingen, die men hoopt en een bewijs der zaken, die men niet ziet." Wie is nu het voorwerp des geloofs? Dat is Christus naar 1 Petr. 2: 7: "U dan die gelooft, is Hij dierbaar."

Hij is de Hoop der heerlijkheid Gods. Hij is alleen de ware toevlucht van Zijn erfdeel.

Er is een toevluchtnemende daad des geloofs tot Christus: "Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven."

Maar er is ook een omhelzende daad des geloofs, om Christus als zijn zalig eigendom te mogen kennen: "Hij is de mijne en ik de Zijne."

En dan dat ware geloofsvertrouwen op de verdiensten van Jezus Christus.

Daar moet dan zijn een volkomen wantrouwen van zichzelf, een wantrouwen van zijn eigen gerechtigheid, als zijnde een wegwerpelijk kleed, een wantrouwen van alle steunsels buiten den Heere Jezus. Maar een vertrouwen op Zijn verdiensten, dat dierbare en volmaakte werk van Hem, Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid.

Door Zijn lijden en sterven heeft Hij volkomen betaald voor alle onze zonden, dat mag straks herdacht worden aan de dis des Heeren. Door Zijn dadelijke gehoorzaamheid van een volmaakt leven op aarde, volmaakt in gedachten, woorden en werken, door die dadelijke volmaakte gehoorzaamheid aan de wet der liefde heeft Christus verdiend genade en het eeuwige leven. Christus heeft verdiend weldaden in dit leven en weldaden na dit leven.

De voornaamste in dit leven zijn: roeping, rechtvaardigmaking en heiligmaking. Na dit leven: de opstanding, het laatste oordeel en het eeuwige leven.

Dus krijgt zo een mens in zijn zelfbeproeving dat vertrouwen in en door het geloof, op de verdiensten van Jezus' zoete Naam (Zaligmaker) en Christus (Gezalfde). O, dat Hij het alleen verdiend heeft voor Zijn Kerk en dat hij met insluiting des geloofs bij die Kerk mag behoren uit kracht van de klaarblijkelijkheden des geloofs, hetwelk voor de gelovigen onderscheiden ligt, maar niet gescheiden.

Ten andere behoort bij de beproeving *een ongeveinsd voornemen des harten om de zonden meer en meer af te sterven*, dus een volkomen haat tegen alle zonden, om nu niet ten Avondmaal te gaan met onbetreunde zonden op onze consciëntie, of met een vasthouding aan welbekende zonden, want dan zijn wij niet waar voor Gods Aangezicht en voor de Gemeente, dan onteren wij Christus en maken Hem tot een dienaar der zonden.

Maar dat voornemen moet er zijn, om meer en meer de zonden af te sterven en over ongedode zonden te klagen en alle opzettelijke zonden van bedrijf te willen mijden en daarbij in een nieuw godzalig leven voor God te wandelen, om straks gebruik te willen maken van de zichtbare tekens van Christus Eeuwige Borgliefde.

Daar in dat heilig vlees zijn de zonden veroordeeld en in Zijn dierbaar hartebloed, eens gestort voor onze zonden, is de volle toorn Gods geblust. Daar zullen wij moeten naderen tot de tekens van een geslacht Godslam. Bij het gedenken daaraan, moet er in de voorbereiding een voornemen zijn, om het in en met een heilige wandel uit te drukken, volgens Gen. 17: 1: "Wandelt voor Mijn Aangezicht en zijt oprecht" of volgens 2 Cor. 13: 5: "Onderzoekt uzelf, of gij in het geloof zijt, beproeft uzelf, of en kent gij uzelf niet, dat Jezus Christus in u is? tenzij dat gij enigszins verwerpelijk zijt." "De mensch beproeve hemzelven aldus ende ete alzoo van het brood en drinke van de drinkbeker.

Wanneer nu in de voorbereiding de genoemde beproeving niet aanwezig is, hoe zal hij dan Gode welbehaaglijk en zijn ziel profijtelijk Avondmaal houden?

Dus bestaat de waarachtige beproeving in deze drie stukken:

Ten eerste bedenke een iegelijk bij hemzelven zijn zonden en vervloeking opdat hij hemzelven mishage en zich voor God verootmoedige, aangezien dat de toom Gods tegen de zonden alzo groot is, dat Hij die (eer Hij ze ongestraft liet blijven) aan Zijn lieve Zoon Jezus Christus met de bitteren en smadelijke dood des kruises gestraft heeft.

Ten andere onderzoekte een iegelijk zijn hart, of hij ook deze gewisse belofte Gods gelooft, dat hem alle zijn zonden alleen om des lijdens en stervens van Jezus Christus wil, vergeven zijn en de volkomen gerechtigheid van Christus hem als zijn

eigen toegerekend en toegeschonken zij, ja zo volkomen, alsof hijzelf in eigen persoon, voor alle zonden betaald en alle gerechtigheid volbracht had.

Ten derde onderzoeken een iegelijk zijn consciëntie, of hij ook gezind is voortaan met zijn ganse leven, waarachtige dankbaarheid tegen God den Heere te bewijzen, en voor het aangezicht Gods oprecht te wandelen. Ook of hij zonder enige geveinsdheid, alle vijandschap, haat en nijd van harte afleggende, een naarstig voornemen heeft, om van nu voortaan, in waarachtige liefde en enigheid met zijn naasten te leven.

Allen dan, die also gezind zijn, die wil God gewisselijk in genade aannemen, en voor waardige medegenoten der tafel Zijns Zoons Jezus Christus houden.

Daarentegen die dit getuigenis in hun harten niet gevoelen, die eten en drinken zichzelf een oordeel.

"Want," zegt de heilige Apostel Paulus, "die onwaardiglijk eet en drinkt, die eet en drinkt hemzelven een oordeel, niet onderscheidende het lichaam des Heeren."

Een oordeel betekent een schuld of straf, volgens Matth. 23: 14: "Daarom zult gij te zwaarder oordeel ontvangen" en Rom. 2: 3: "Ende denkt gij dit o mens, die oordeelt de gene, die zulke dingen doen en dezelve doet, dat gij het oordeel Gods zult ontvlieden?"

De huichelaar, die ten Avondmaal gaat op een grond van doop en belijdenis, of met enige beschouwende kennis, die eet en drinkt zichzelf het oordeel. Hij is schuldig aan het bloed van Christus, hetwelk met een eeuwige straf zal gestraft worden.

Die nu een *ware* gelovige is en die onwaardig eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf één oordeel, dat is: *tijdelijke kastijdingen*. "Daarom," zegt de Apostel, "zijn onder u vele zwakken en kranken en velen slapen," dat betekent: om het misbruik des Heiligen Avondmaals, omdat zulk een geen onderscheid maakt tussen het brood des Heiligen Avondmaals, hetwelk een teken is van des Heeren lichaam én tussen gewone spijs, en also zonder beproeving en eerbiedigheid hetzelfde eet gelijk ander gewoon brood.

Daardoor brengt zo een mens een oordeel over zichzelf en over de gemeente, al zou hij in de grond een ware gelovige zijn.

"Voor wie is het Avondmaal des Heeren ingesteld?"

Voor degenen, die zichzelf vanwege hun zonden mishagen en nochtans vertrouwen, dat dezelve hun om Christus wille vergeven zijn en dat ook de overblijvende zwakheid met Zijn lijden en sterven bedekt zij. Zij begeren ook hoe langer hoe meer haar geloof te sterken en hun leven te beteren. Maar de hypocrieten en die zich niet met waren harte tot God bekeren, die eten en drinken hemzelven het oordeel. Want also wordt het verbond Gods ontheiligd en Zijn toorn over de gemeente verwekt. "

Daarom is er in de voorbereiding deze ware geloofsbeproeving nodig en mogen deze zaken niet ontbreken, wanneer wij als een voor- en toebereide zullen mogen naderen tot de heilige dis des Heeren. Als wij straks mogen naderen, "dan betuigen wij daarmee niet, dat wij in onszelf volkomen en rechtvaardig zijn, maar integendeel, aangezien dat wij ons leven buiten onszelf in Jezus zoeken, zo bekennen wij daarmee dat wij midden in de dood liggen. Daarom al is het, dat wij nog vele gebreken en ellendigheid in ons bevinden, als namelijk dat wij geen volkomen geloof hebben, dat wij ons ook met zulken ijver om God te dienen niet en begeven, also wij schuldig zijn, maar dagelijks met de zwakheid onzes geloofs, en de boze lusten onzes vlees te strijden hebben, nochtans, overmits dat ons (door de genade des Heiligen Geestes) zulke gebreken leed zijn, en wij van harte begeren tegen ons ongeloof te strijden en naar alle geboden Gods te leven, zo zullen wij gewis en zeker zijn, dat geen zonde noch zwakheid, die nog (tegen onze wil) in ons over gebleven is, ons kan hinderen, dat ons God niet in genade zoude aannemen en also dezer hemelse spijs en drank waardig en deelachtig maken."

Wie also mag naderen tot des Heeren tafel, in zulk een genoemde geloofsgestalte, die zal ervaren: "Die tot Mij komt, die zal Ik geenszins uitwerpen," en dat in een geestelijke zin, want zal iemand tot 'Christus komen, dan is een voorbereidend werk nodig, geleid door Gods Geest en getrokken door het koord van des Vaders eeuwige liefde. Weemoed zou ons hart moeten vervullen in het zien en vernemen, dat in het houden van het Heilig Avondmaal des Heeren zulke voorbereiding ontbreekt en daarom dat vruchteloos, nutteloos en Gode onterend Avondmaal houden. Deze voorbereiding behoort voor onze binnenkamer en is onderscheiden van een voorbereidende predicatie, welke in het openbaar gedaan moet worden. Dat ligt dus weer geheel anders.

Waarom en hoe gaat men ten Heiligen Avondmaal?

Wanneer het Sacrament van het Heilig Avondmaal staat bediend te worden, mag men allereerst zich toch wel rekenschap geven van het "waarom" en dan moet het antwoord luiden: Omdat het een Sacrament is van gedurige opvoeding in het geloof. Het Heilige Avondmaal is in de plaats gekomen van het Pascha. Het is ingesteld door Christus, de Koning Zijner Kerk, dus is het Avondmaal een Koninklijke instelling, waar alle menselijke dingen van buiten gesloten behoorden te wezen.

Wanneer heeft Christus het ingesteld? *In de nacht, in welke Hij verraden werd*, daarom wordt het een nacht- of avondmaal genoemd.

Wat was het voor een nacht? Het was een nacht, zoals er nog nooit een geweest was op aarde. Toen het Pascha werd ingesteld en gehouden, was het ook nacht; een nacht, waarin alle eerstgeborenen der Egyptenaren werden gedood, van mens en beest. Maar hier was het de nacht in welke Hij verraden werd.

Staan wij stil bij de Persoon, die verraden werd.

Het was Christus, de Zone Gods, Die als plaatsbekledende Borg en Middelaar moest betalen, wat Hij zelf niet geroofd had. Het was nacht, toen Hij geboren werd en in deze zondige wereld kwam. Het was nacht, toen Hij moest vluchten naar Egypte. Hij bracht eens een nacht over in het gebed. Maar hier was het een donkere nacht, de laatste van Zijn leven.

In die nacht heeft Christus twee Sacramenten bediend. Hij houdt met Zijn discipelen het laatste Pascha. (Aan deze tafel werd Judas aangewezen als de verrader, die houdt daar ook het laatste Pascha). Maar tegelijk stelt Christus het eerste Avondmaal in, waar Hij, twee Sacramenten bedienende, de twee Testamenten aan elkander verbindt. In het Pascha werd er gewezen op het Lam, (Christus) hier in dit eerste Avondmaal op hetzelfde Lam (Christus). Dit vond plaats in de nacht, waarin Hij verraden werd. Let wel, wie heeft Christus verraden? O, één van Zijn discipelen, een volgeling van Hem. Dat betekent wat!

Het was Judas; staan wij daar eens een ogenblik bij stil.

Hij was een volgeling van Zijn Meester. Judas is een mooie naam (Lof Gods). Hij was een uitverkorene, (als ambtsdrager, niet als kind!), volgens Joh. 6: 70: "Heb ik u niet twaalf uitverkoren?" Judas was zelf niet gaan lopen, maar was door de Koning Zijner Kerk geroepen, volgens Matth. 10: 1. Hij had bij zijn roeping een heldere zending, volgens Matth. 10: 5. Judas heeft ruim 3 jaar gepredikt. Hij had de gave om duivelen uit te werpen en kranke mensen te genezen, volgens Matth. 10: 8. Judas had het volle vertrouwen van het volk, want hij droeg de geldbeurs; aan iemand, die wij niet vertrouwen, geven wij ons geld niet. Judas is nooit tot een andere godsdienst overgegaan, maar bleef

bij de kerk. Hij heeft tijdens zijn ambtsbediening vier keer het Pascha gehouden en er van gegeten en dat zonder leven. Deze Judas heeft Christus verraden en dat voor dertig zilveren penningen (een slavenprijs). Hoe is het afgelopen met Judas, die predikant?

Hij heeft na zijn verraad nog een soort bekering gehad, volgens Matth. 27: 3 en 4. Armzalig einde: "en heengaande verworgde zichzelf." Petrus getuigt van hem in Hand. 1: 16-21: "deze Schrift moest vervuld worden welke de Heilige Geest door de mond Davids voorzegt heeft van Judas...." en verder "want er staat geschreven in het boek der psalmen": "Zijne woonstede worde woest en er zij niemand die in dezelve wone," Ps. 69: 26, en "een ander neme zijn opziensambt," Ps. 109: 8.

In die nacht zou Christus, de Herder, worden geslagen en de schapen verstrooid. Een andere discipel zou Hem verlooehenen. In die nacht heeft Christus dus het eerste Avondmaal ingesteld, als een pand gegeven aan Zijn Kerk, om Zijn dood te gedenken.

Staan wij nu stil bij de dienaar aan die tafel.

Hier was. het Christus. Straks moet het zijn een dienaar van Christus, van God uitverkoren, geroepen en gezonden tot dat werk, maar nooit meer op dat voetspoor van een onbekeerde Judas, 'zijn woonstede worde woest gelaten, laat er dan niemand zijn, die in dezelve wone'.

Bepalen we nu onze gedachten bij de Avondmaalstafel. Een tafel is een plaats van samenkomst, gelijk in een huisgezin allen aan één maaltijdstafel zitten. De Avondmaals-tafel is geen ronde tafel. Zó zal het Boven zijn, volgens Matth. 8: 11, maar hier is het een tafel met vier hoeken. Dat heeft een betekenis. De Drie-Eenige VerbondsGod vergadert Zijn volk uit de vier gewesten des aardrijks. Van welke zijde ze ook komen, van oost of west, van noord of zuid, daar is maar één Lam, maar één maaltijd, maar één tafel. Zo was ook het koperen brandofferaltaar vierkant, op elke hoek stond een hoorn (bet. sterkte), "Of hij moest Mijne sterkte aangrijpen."

Wat zijn de tekens in het Heilig Avondmaal?

Twee: brood en wijn. Ten eerste het brood, gewoon voedzaam brood. Dat betekent het lichaam van Christus. Wij moeten even naspeuren, waar het brood vandaan komt. Wel, van de graankorrel, die God heeft geschapen. Zou men nu een graankorrel in een glazen stolp leggen, dan kon hij lang bewaard blijven, maar hij bleef alleen. Nu komt Christus, dat ware tarwegraan bij God vandaan. God de Vader heeft Hem verordineerd, uitverkoren, ook mede geopenbaard en gezonden. Dit tarwegraan is gezaaid in de akker van Gods Kerk. Dat is al begonnen in de moederbelofte. God de Vader heeft Hem gezaaid in het Oude Testament, als zijnde het vrouwezaad, het zaad van Abraham en het zaad van David. Vierduizend jaren lag Hij in de belofte der Kerk van het Oude Verbond. Daarna is Hij ontvangen in de maagd Maria, alwaar Hij dat Brood uit den hemel, een Vrucht der aarde zou zijn, volgens Jesaja 4: 2. Wat is Hij als een tedere plant boven de aarde gekomen, volgens Jesaja 11: 1. Hij is opgegroeid op de akker van Zijn Kerk, zijnde een waar Mens uit de mensen. Wat is Hij rijp geworden voor afsnijding, volgens Jesaja 53: 8: "Want Hij is afgesneden uit het land der levenden." Wat is Hij als dat ware broodkoren verbrijzeld, volgens Jesaja 53: 10: "Doch het behaagde den Heere Hem te verbrijzelen." En volgens Jesaja 28: 28: "Het broodkoren moet verbrijzeld worden." Dat tarwegraan moest in de aarde vallen door middel van Zijn dood, omdat Hij als dat ware levende brood zou verrijzen, waardoor Hij niet alleen bleef, volgens Joh. 12: 24. Dit brood als teken is nu afgezonderd van ander brood, zoals Christus de afgezonderde gunstgenoot des Vaders is.

Dat afgezonderde brood dat nu op tafel ligt, om te dienen als een sacramenteel teken, is van het omhulsel ontdaan, daar is het mes doorheen gegaan, dat brood ligt als gekruist

op tafel, dat betekent dat Christus' vlees gekruist is geworden voor onze zonden. Hij is als gebraden door het heilig vuur van de toorn Gods. Hij is met het zwaard der gerechtigheid als doorsneden, volgens Zach. 13: 7. Daar ligt nu dat ene teken, dat brood, ziende op het lichaam van Christus, de Oudste Broeder.

Bezien we nu de eigenschappen van dat brood.

Dat brood is van een voedende kracht, van een onderhoudende kracht en van een verzadigende kracht.

Nu de betekende zaak: Christus' vlees is waarlijk spijs. Hij alleen kan de hongerige voeden, volgens Joh. 6: 54-55-56. Christus is van een onderhoudende kracht: Hem door het geloof te gebruiken, is tot instandhouding van ons leven, volgens Joh. 6: 35. Christus is ook van een verzadigende kracht, Hij zal eens verzadigen ten eeuwen leven, volgens Joh. 6: 51.

Daar ligt in dat teken zo een dierbare betekenis, Hij is het Brood des Levens.

Het tweede teken is de wijn.

Die wijn wijst op het dierbare bloed van de Heere Jezus. Als we de herkomst van de wijn nagaan, waar komt dan de wijn vandaan? Wel, van de wijnstok en hare vrucht. De Vader is de Landman en Christus is de ware Wijnstok, volgens Joh. 1.5: 1. De eerste wijnstok is door God geschapen. Christus heeft eveneens Zijn afkomst als Middelaar van God vandaan. De Vader heeft deze wijnstok geplant in de akker Zijner Kerk, voorbeeldig in het Oude Verbond, maar in de volheid des tijds is Hij door den Vader dadelijk geplant als een wijnstok in vereniging met de aarde. In Zijn natuursvereniging ligt de grondslag van alle andere geloofsverenigingen. Hij was in Zijn eerste opkomst niet rijp voor de pers. Hij moest een rijpe leeftijd krijgen. Zullen de wijndruiven geperst kunnen worden, dan moeten ze rijp zijn. Hij heeft uitgeroepen: "Hoe worde Ik geperst, totdat het volbracht zij."

Nu de betekende zaak.

In Hem was waarlijk bloed, een heilig, een volkomen bloed, maar dat moest er uit geperst worden. Hij is geperst in de hof van Gethsémané als een rijpe persoon, als een rijpe olijf. Christus is, toen Zijn ure gekomen was, in de volle pers geweest, naar de ziel in de hof en daarna op Golgotha aan het vloekhout des kruises naar ziel en lichaam beide.

Staan wij even stil bij de eigenschappen van de wijn.

De wijn neemt de dorst weg, versterkt de zwakke en vervrolijkt de mens. Wat is Christus' bloed dorstlessend, volgens Joh. 4: 14 en Joh. 7: 37-38. Zijn bloed versterkt de zwakke, volgens Jes. 35: 3 en Hebr. 9: 14. Zijn bloed vervrolijkt het aangezicht volgens Psalm 104: 15. Het is een dierbaar teken en een uitnemende betekende zaak, ons wijzende op dat bloed des Lams, het bloed des Zoons Gods, dat bloed reinigt ons van alle onze zonden, volgens 1 Joh. 1: 7.

Wij zien die tekenen op de tafel eerst bedekt met een kleed, zodat de tekenen van brood en wijn niet zichtbaar zijn voor ons oog. Wat betekent dat? Wel deze tekenen van Gods Genadeverbond en van het volle Evangelie zijn bedekt voor degenen die verloren gaan." Als wij Hem aanzagen, was er geen gestalte noch heerlijkheid." Christus is voor de gevallen natuur onbegeerlijk, volgens Jes. 53: 2.

Wat moet er nu eerst gebeuren?

Wel, de dienaar heeft eerst een hoorbaar Evangelie gepredikt, waarin hij dit zichtbaar Evangelie (de nu nog bedekt zijnde tekenen) moet verklaren en ook wat het Heilig Nacht- en Avondmaal des Heeren betekent.

Daarna gaat de dienaar staan aan de tafel, stil vragende om een zegen. Dan gaat hij de dekkleden oprollen, waardoor de tekenen zichtbaar worden. Dit betekent een ontdekte Christus in het zichtbaar Evangelie, zodat als er een nodiging plaats heeft, de genodigden zullen komen tot een zichtbaar Evangelie, waarin Christus als dat ware Paaslam ligt afgebeeld, in die twee tekenen van brood en wijn, dierbare verborgenheid!

Dan gaat de dienaar nodigen in de gemeente.

Wie nodigt hij? Alle mensen?

Neen, maar de gelovigen, degenen die daartoe gerechtigd zijn, degenen die eerst al een voorbereiding gehad hebben, die zichzelf hebben beproefd, (die beproeving moet niet geschieden aan de tafel, maar in de voorbereiding) .

Waaromtrent moet men zichzelf beproeven?

Of onze zonden ons van harte leed zijn, of wij in Christus geloven en of wij dat geloof uitdrukken in een heilige wandel. Dan wordt de gelovige genodigd tot een volle maaltijd: "Komt, alle dingen zijn gereed," tot een uitgewerkte zaligheid door een Drie-Enige Verbonds-God. Men wordt genodigd om de dood van Christus te gedenken, openbaar in de gemeente. Daar liggen de volle bewijzen van Christus' Eeuwige Borgliefde. Men wordt niet genodigd om daar nog een offer bij te brengen, maar om alles om-niet te ontvangen. Zal dan een gerechtigde mogen opstaan om te komen, dan geeft hij met dat opstaan te kennen een gehoorzaamheid des geloofs en der liefde, waar hij van tevoren in een hoorbaar Evangelie heeft mogen vernemen de inhoud van het Heilig Avondmaal: één enige Zaligmaker, één enige offerande, Gode welbehaaglijk.

Om dan op de nodiging te kunnen gaan, moet men voeten hebben. Zonder voeten kunnen wij niet gaan (en dan voeten met kracht bedeed). Het moet een gelovig werk zijn. Aan het geloof wordt toegekend: een oor, een voet, een hand, een oog, een mond. Door het komen tot de tafel geeft hij te kennen, dat hij openbaar belijdt deel te hebben aan Christus Jezus den Heere en dat hij geroepen is tot Christus. Hij is zelf niet gaan lopen, maar is geroepen tot het Avondmaal. Dan komt hij tot de tafel (een gemeenschapsplaats) en daar mag hij een plaats innemen in onderscheiding van anderen, hetwelk getuigt van de vrije Soevereine Uitverkiezing.

Daar zitten dan de genodigden. Daar zien ze de ontdekte tekenen van brood en wijn. Mag hij de betekende zaak zien, dan ziet hij met een oog des geloofs Christus afgebeeld als gekruist en Zijn dierbaar bloed gestort voor de zonden Zijns volks. Dan neemt de dienaar het brood in de hand. Nu moet de genodigde opmerkzaam zijn, want dat brood is niet in zijn hand, maar in de hand des dienaars. De dienaar gaat dat brood voor hun ogen breken, hetwelk betekent. dat alzo Christus' vlees gekruist en gebroken is voor hunne zonden. Dan wijst dat verbroken brood als teken op de betekende zaak, dat in dat heilig gekruiste vlees van den Zone Gods de zonden zijn veroordeeld, volgens Romeinen 8: 3 en dat nu alzo daarin afstraalt Gods eeuwige liefde. *Alzo lief heeft God de wereld* (nl. de uitverkoren wereld) *gehad, dat Hij Zijn enig geboren Zoon niet en heeft gespaard, maar Hem voor ons over gegeven heeft*, volgens Joh. 3: 16.

Uit het breken van dat brood straalt Christus' eeuwige Borgliefde, dat Hij Zichzelf heeft willen opofferen aan Gode den Vader tot een rantsoen voor onze zielen en tot een Gode welriekend reukwerk. Om dit te zien moet men door het teken heen op de betekende zaak mogen blikken met een oog des geloofs. Wat straalt daar ook in uit de eeuwige liefde van God den Heiligen Geest, Die ons dat wil toepassen.

Daarna wordt het ons aangeboden en toegereikt. Niemand is er aan de tafel, die het zelf zal nemen, zonder aanbidding, dan was het waardeloos. Maar Hij wordt aangeboden in het teken van een stukje brood en dat betekent voor het geloof de volle aanbidding van

Christus als een geschenk van des Vaders Alvermogen door de bediening des Heiligen Geestes, volgens 1 Cor. 11: 24: "Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt: Doet dat tot Mijner gedachtenis."

Wat moet een gelovige dan hebben? Wel, een hand om aan te nemen, want als een gelovige niet een hand had, dan kon hij niets aannemen, al werd het hem aangeboden. Dus zal hij geestelijk Christus aan mogen nemen, dan moet hij een geloofshand hebben; zonder geloof is het onmogelijk.

Hij heeft dus een ledige hand en daarmee mag hij aannemen het toegereikte brood, zodat hier de schenking gaat vóór de aanneming, (let wel, de gelovige neemt het zelf niet eerst aan, maar wacht op de gift) .

Alzo geestelijk, moet de gelovige Christus' dood en gerechtigheid aannemen door het geloof, als met een ledige, blanke hand. Daar mag niets anders in de hand zijn, want Christus is geen aanvullende Zaligmaker, maar een alles vervullende. Nu krijgt hij het niet vanwege de waardigheid des geloofs, o neen. Hier is die geloofshand maar een zuiver instrument om een geschonken Christus aan te nemen; dus hij krijgt het niet vanwege de waardigheid des geloofs, hoewel het zonder geloof ook niet kan worden aangenomen.

Als het in de hand is van de gelovige, dan is het niet meer in de hand van de dienaar, maar is het hem zuiver geschonken. Hij heeft eerst het teken ontvangen, dat is brood en als hij dan de betekende zaak krijgt (nl. Christus geschonken) als zijn zielsspijs, dan mag hij die spijs eten en wordt één met dat brood, hij wordt verenigd met die spijs, dat betekent geestelijke gemeenschap met Christus.

Maar verandert dan brood en wijn niet in Zijn vlees en bloed? Neen, het blijft brood en wijn, ook nadat er de zegen over uitgesproken is. Men moet het teken goed onderscheiden van de betekende zaak.

Dat wordt gesteld in de leer van de consubstantiatie, een hoofddwaling der Luthersen, die stellen, dat Christus' lichaam bij de hemelvaart alomtegenwoordig is geworden, waaruit volgt, dat Christus ook lichamelijk in, met en onder het brood in het Avondmaal onzichtbaar tegenwoordig is.

De gruwelijke leer van Rome is nog veel erger. Zij leren, dat als de priester de zegen heeft uitgesproken in vijf woorden, meest Latijnse woorden: "Dat is nu Mijn lichaam," dat dan werkelijk dat brood verandert in het lichaam van Christus, dat de wijn werkelijk verandert in Christus' bloed. Dat noemen zij transsubstantiatie, maar dat is een vervloekte leer.

Dezen onthouden ook de drinkbeker aan de leken, al vanaf de 13e eeuw, en zeggen, dat de priester in de mis een eigenlijke offerande brengt voor de zonden van levenden en doden.

Daarna aanschouwt de aanzittende gelovige, dat de wijn geschonken, als het ware vergoten wordt in de drinkbeker, dat betekent geestelijk dat alzo Christus' bloed vergoten is voor onze zonden. Hij heeft zevenmaal Zijn bloed gestort, begonnen in de besnijdenis en geëindigd op Golgotha. De beker is dan in de hand van de dienaar en wordt hierop aangeboden:

"Neemt deze en drinkt allen daaruit, deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed, hetwelk voor u en voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden. Doet dat zo dikwijls als gij daar van drinkt tot Mijn gedachtenis. Dat is zo dikmaals als gij van dit brood eet en van deze drinkbeker drinkt, zult gij daardoor als door een gedachtenis en pand vermaand en verzekerd worden van deze Mijne hartelijke liefde en trouw tegen u, dat Ik voor u, (daar gij anders den eeuwigen dood had moeten sterven), Mijn lichaam aan het hout des kruises in de dood geve en Mijn bloed vergiete en uw hongerige en

dorstige zielen, met hetzelfde Mijn gekruiste lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leve spijs en lade, also zekerlijk als een iegelijk dit brood voor zijne ogen gebroken en deze drinkbeker hem gegeven wordt en gij dezelve tot Mijner gedachtenis met uw monde eet en drinkt...."

Daarna mag de gelovige de hem aangeboden drinkbeker met zijn hand aannemen en aan zijn mond brengen. Hij wordt dan verenigd met de wijn, in de sacramentele bediening. Geestelijk betekent dat de toepassing van Christus' bloed, vergoten voor zijn zonden, als een schuldvergevend en schulduitdelgend bloed.' Dat bloed van Jezus Christus, den Zoon Gods, wast en reinigt van alle zonden, dat wast en reinigt onze consciëntie van de dode werken om den levendigen God te dienen.

Deze beker mag men doorgeven aan elkander als een gemeenschapsbeker, als zijnde allen eens bloeds deelachtig. Gelijk de heilige Apostel Paulus spreekt: "Eén brood is het, zo zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen eens broods deelachtig zijn. Want gelijk uit vele kornkens één meel gemalen en één brood gebakken wordt en uit vele beziën tezamen geperst zijnde één wijn en drank vliet en zich ondereen vermengt: also zullen wij allen, die door het waarachtig geloof Christus ingelijfd zijn, door broederlijke liefde om Christus onzes lieven Zaligmakers wil, die ons tevoren zo uitnemend heeft liefgehad, allen tezamen één lichaam zijn en zulks niet alleen met woorden, maar metterdaad tegen elkander bewijzen."

Daarna wordt het met een lofzang te zingen bevestigd, dat er maar één Heere, één geloof, één liefde is.

De dankzegging geschiedt dan: "O Almachtige, Barmhartige God en Vader, wij danken U van ganser harten, dat Gij uit grondeloze barmhartigheid ons Uw Eniggeboren Zoon tot een Middelaar en offer voor onze zonden en tot een spijs en drank des eeuwigen levens geschonken hebt", en wat daar verder volgt... .

Daarna laat men een dankoffer achter, waarmee men uitdrukt: "Wij willen eeuwig God danken voor deze eeuwige, geschonken liefde en zegeningen."

Voor de anderen in de Gemeente, die moesten blijven zitten, en dat aanschouwen, betekent dit alles ook zeer veel. Hebben ze uit hun midden mensen zien opstaan en uitgaan en toe zien treden tot des Heeren tafel, dan betekent dat voor hen al een afscheiding; hier al uitgesloten van deze voorrechten, hier niet gerechtigd om aan te zitten. Wat zal dan straks die eeuwige scheiding zijn, om voor altoos van dat Volzalige Wezen en van dat gezaligd volk gescheiden te worden, eerst bij de dood en daarna ten jongsten dage. Daarom moeten de onbekeerde mensen maar niet thuis blijven, wanneer zulk een plechtige bediening plaats heeft, maar alles stil aanzien en mocht het eens tot een heilige jaloezie verwekken.

Nabetrachting van het Heilig Avondmaal des Heeren.

De ware nabetrachting mocht zijn naar Col. 2 vers 6, "Gelijk gij dan Christus Jezus den Heere hebt aangenomen, wandelt also in Hem."

Wanneer in deze bediening is voorgesteld en afgebeeld geworden de Heere Jezus Christus als het geslachte Lam en Hij in de tekenen van brood en wijn aangenomen en genuttigd is, in een sacramentele bediening, dan moet dat wezen tot versterking van het geloof, of de betekende zaak zelf mag genoten zijn, wanneer men door het geloof Jezus Christus aangenomen heeft, als die onuitsprekelijke gave en ook Zijn volmaakte Borggerechtigheid, verworven door Zijn volmaakte lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid. Door Zijn lijdelijke gehoorzaamheid heeft Hij betaald de schuld, die

Hem was toegerekend, zijnde een strafschuld. "De straf, die ons den vrede aanbrengt, was op Hem", Jesaja 53: 5.

Daardoor heeft Christus volkomen betaald voor alle onze zonden en aan de volmaakte Gerechtigheid Gods voldaan. Nu kan God wegens die volmaakte betaling voor onze zonden, ons als Richter niet meer aanspreken of straffen, daar is dan geen gevangenis open gebleven, volgens Romeinen 8: 1, "Zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn."

Maar was er nu niet meer gedaan dan betaald, waar moest men dan van leven? Wij kunnen zeker niet leven van schuld, maar ook niet van betaalde schuld. Maar nu heeft Christus meer gedaan dan betaald. Hij heeft ook verdiend en dat door een volmaakte gehoorzaamheid van een volmaakt leven, zodat Hij ook de heilige Wet in beide delen heeft vervuld: "Doet dat en gij zult leven." Hij heeft verdiend genade en het eeuwige leven. Hij heeft een zee van volle verdiensten opgebracht voor de troon Gods. Uit die volle verdiensten (toegepast aan Zijn Kerk) zal ze eeuwig leven. Dus door Zijn betaling krijgen zij ontslag van schuld en straf en door Zijn verdiensten het recht ten eeuwigen leven. Christus doet drie dingen: betalen, verdienen en toepassen.

Als nu in deze gehouden bediening des Heiligen Avondmaals door Zijn eeuwige Geest toepassing gevallen mag wezen, naar stand of staat, dan zal zulks in de vrucht openbaar komen. "Gelijk gij dan Christus Jezus den Heere hebt aangenomen," aangenomen door het geloof in de aanbidding, als noodzakelijk, onmisbaar en dierbaar; aangenomen de waarheid, dat dit geslachte Godslam de enige volmaakte genoegdoenende offerande is voor onze zonden en dat er buiten Hem geen zaligheid te zoeken en te vinden is; aangenomen door een betrekkelijke geloofsvereniging: "Gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij" Johannes 14: 1, dan zal de vrucht wezen een aanklevend leven. Hem nà te wandelen (nog niet in Hem) door bezaaide en onbezaaide wegen. Dan zal het als nabetrachting deze vrucht hebben: "Mijn ziel hangt U zo vast'lijk aan, dat ze geenszins van U kan wijken." En ook een waken tegen de paden des inbrekers, tegen de zonden, "Laat ons dan waken en nuchteren zijn."

Mag het een aanneming zijn geweest met toeëigening en omhelzing, om dat dierbaar bloed en die volmaakte gerechtigheid, als geschonken van den Vader, door de bediening van de Heilige Geest, als de onze te mogen bezitten, dan hebben we alzo Christus Jezus den Heere aangenomen, bij vernieuwing, in zoete en zalige gemeenschap, om dan te gaan beleven: "Wandelt alzo in Hem." O die zalige nabetrachting, om in Hem te wandelen, gelijk dat Hem en Zijne gemeenschap waardig is. Eerst aangenomen door het geloof, volgens Joh. 1: 12: "Maar zoo velen Hem aangenomen hebben, die heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven."

En dan volgt het wandelen, volgens Efeze 3: 17: "Opdat Christus door het geloof in uw harten wone, en gij in de liefde geworteld en gegrond zijt." Christus vertegenwoordigt ons voor het Heilig Aangezicht des Heeren, nu moeten wij Christus vertegenwoordigen in ons hart, Hem daar een woonplaats gunnen en in onze wandel en handel, Christus uitdragen en overal vertegenwoordigen, dan worden wij in de liefde geworteld en gegrond.

Geworteld en opgebouwd in Hem en bevestigd in het geloof,elijkerwijs gij geleerd zijt (ook van getrouwe leraars) en overvloedig zijnde in hetzelfde, met dankzegging over de genade, die gij alreeds hebt ontvangen, volgens Col. 1: 12: "dankende den Vader, die ons bekwaam gemaakt heeft, om deel te hebben in de erve der heiligen in het licht." Wandelt alzo in Hem -, dat moeten wij met een heilige onbesproken wandel uitdrukken, dat Christus in onze harten woont. Wij moeten wandelen volgens Gods eeuwig en

onveranderlijk Woord en Psalm 119 vers 1 vermeldt ons: "Welgelukzalig zijn de oprechten van wandel, die in de wet des Heeren gaan." Filipp. 3: 20: "Maar onze wandel is in de hemelen, waaruit wij ook den Zaligmaker verwachten, namelijk den Heere Jezus Christus." 1 Timoth. 4: 12: "Maar zijt een voorbeeld den gelovigen in woord, in wandel en liefde." Hebr. 13: 5: "Uwe wandel zij zonder geldgierigheid, en zijt vergenoegd met het tegenwoordige." Jac. 3: 13: "Wie is wijs en verstandig onder u? Die bewijze uit zijnen goeden wandel zijne werken in zachtmoedige wijsheid." 1 Petrus 1: 15: "Maar gelijk Hij, Die u geroepen heeft, heilig is, zoo wordt ook gij zelfs heilig in al uwen wandel." 1 Petrus 2: 12: "En houdt uwen wandel eerlijk onder de heidenen, opdat in hetgeen zij kwalijk van u spreken als van kwaaddoeners, zij uit de goede werken, die zij in u zien, God verheerlijken mogen in den dag der bezoeking." 1 Petrus 3: 2: "Als zij zullen ingezien hebben uwen kuisen wandel in vreze." 1 Petrus 3: 16: "En hebt een goede consciëntie, opdat in hetgene zij kwalijk van u spreken, als van kwaaddoeners, zij beschaamd mogen worden, die uw goeden wandel in Christus lasteren." 2 Petrus 3: 11: "Dewijl dan deze dingen alle vergaan, hoedanigen behoort gij te zijn in heilige wandel en godzaligheid."

Wat wijst heel de praktijk van een Christen op een heilige wandel. Zal er dus een gewenste nabetrachting zijn van het Heilig Avondmaal des Heeren, dan moet zulks uitblinken in leer en leven, handel en wandel. Dat wandelen met Hem in de nabetrachting komt dan ook openbaar in een kinderlijke vreze, in het haten van alle zonden en dat zonder onderscheid, volgens 2 Timoth. 2: 19: "Een iegelijk, die den Name van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid", dat betekent: Een iegelijk, die zich uitgeeft voor een gelovige Christen en een uitverkorene des Heeren.

Zulk een christen, die aan de Dis des Heeren openbaar heeft beleden, dat Christus zulk een Heilig, zulk een Al- waardig Persoon is, gaat afstand doen. Afstand van allerlei zonden, welke ongerechtigheden zijn. 1 Joh. 3: 4: "Een iegelijk die de zonde doet, die doet de ongerechtigheid, want de zonde is de ongerechtigheid." En in het bijzonder van valse leer, gelijk daar was de ketterij van Hymeneus en Filetus. Dit is dan een kenteken van onze verkiezing, als wij van zonden en valse leer afwijken, de ware godzaligheid betrachten en bij de zuivere leer volstandig blijven. Die zulks niet doet, kan niet verzekerd zijn dat hij een verkorene is.

Dat wandelen met Hem in de nabetrachting wordt dan openbaar, zoals David betuigt Ps. 1: 1: "*Welgelukzalig is de man, die niet en wandelt in den raad der goddelozen, noch staat op den weg der zondaren, noch zit in het gestoelte der spotters.*" Welgelukzalig is hij, hebbende de belofte van het tegenwoordige en het toekomstige leven.

Zulk een, die niet wandelt in den raad der goddelozen, wil zeggen: "Ik en zit niet bij ijdele lieden, en met bedekte lieden en ga ik niet om." Die niet wandelt in den raad der bozen, die gaan wandelen volgens deze goede raad: "Mijn zoon, indien de zondaars u aanlokken en bewilligt niet. Mijn zoon en wandelt niet met hen op deze weg, weert uw voet van hun pad."

"En komt niet op het pad der goddelozen, en treedt niet op de weg der bozen. Verwerpt dien en gaat er niet door, wijkt er van en gaat voorbij. Wandelt niet in den raad der goddelozen, niet naar hun raad of aanradingen, om boze stukken met hen te besluiten, maar om te getuigen, volgens Job 21: 16: "De raad der goddelozen is verre van mij." "Goddelozen", dat wil zeggen: ongodelijken, ongerechten, onvromen, bozen, onrustigen.

Met "noch staat op den weg", wordt bedoeld: met hun manier van leven, boze handel en wandel geen gemeenschap te hebben.

En dan volgt: "der zondaren", waaronder we te verstaan hebben, die hun werk maken van te zondigen, in welken de zonde ten enenmale is heersende. Daarom die bede: En

raapt mijn ziele niet weg met de zondaars, noch mijn leven met de mannen des bloeds;" gelovende de uitspraak der Waarheid: "De zondaars zullen van de aarde verdaan worden en de goddelozen en zullen niet meer zijn en een zondaar honderd jaar oud zijnde, zal vervloekt worden."

Opklimmend in boosheid volgt na het wandelen het staan en dan het zitten in het gestoelte der spotters, hetwelk wil zeggen, waar zij samen zijn om als verstokte en overgegeven booswichten met alles, wat Goddelijk is, de spot te drijven.

Nu gaat David verder: "Maar zijn lust is in des Heeren Wet en hij overdenkt Zijn Wet dag en nacht." Dat is het wandelen in Hem. Het is een heilige lust, een reine lust, een volkomen lust, een zuivere lust enkel in des Heeren Wet, die een uitdrukking is van de volmaakte wil van God.

Wanneer hij dan voortgaat: "Hij overdenkt Zijn Wet", wil hij zeggen: Ik zal overdenken en betrachten en spreken, te weten met hart en mond, van die wet als een heiligheid der heiligheden, om die als zodanig te kennen en te beminnen.

Hoe lang overdenkt hij? Wel, dag en nacht, als hij ontwaakt of terwille daarvan zijn slaap onderbreekt. "Ik zal den Heere loven, die mij raad heeft gegeven, zelfs bij nacht onderwijzen mij mijn nieren", Psalm 16: 7. "Gij hebt mijn harte beproefd, des nachts bezocht, Gij hebt mij getoetst, Gij en vindt niets, hetgene ik gedacht heb, overtreedt mijne mond niet", Psalm 17: 3. "Als ik uwer gedenke op mijne legerstede, zo peins ik aan U in de nachtwaken", Psalm 63: 7. "Ik dacht aan mijn snarenspeel, in de nacht overleide ik in mijn hart, en mijn geest onderzocht." Zelfs in duistere wegen roepen zij uit: "O Heere, God mijns heils, bij dag, bij nacht roep ik voor U."

Zoete overdenking in de nabetrachting, roepende uit met den koning David, Psalm 119: 55: "Heere, des nachts ben ik Uws Naams gedachtig geweest en hebbe Uw wet bewaard; en te middernacht sta ik op om U te loven voor de rechten Uwer Gerechtigheid. Ik ben de morgenschemering voorgekomen, mijne ogen komen de nachtwaken tevoren, om Uw reden te betrachten. Ik loof U zevenmaal daags over de rechten Uwer Gerechtigheid."

Wat heeft dan voor zulke zielen het Heilig Avondmaal des Heeren een heerlijke nabetrachting, als deze gangen der Waarheid beoefend mogen worden, om de heerlijkheid des Heeren dag en nacht te mogen overdenken. Dan komt deze waarheid in vervulling, 1 Col. 3: 1-3: "Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zo zoekt de dingen die boven zijn, daar Christus is, zittende aan de rechterhand Gods. Bedenkt de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn. Want gij zijt gestorven en uw leven is met Christus verborgen in God."

Het kan de Kerk ook anders vergaan na het houden van een Avondmaal. Denkt eens aan Jezus' discipelen, die gingen van het eerste Avondmaal uit in een zware verzoeking en beproeving, volgens Matth. 26: 30-32: "En als zij den lofzang gezongen hadden, gingen zij uit naar den Olijfberg" en wat zeide Jezus tegen hen? O, gans geen bemoedigend woord: "Gij zult allen aan Mij geërgerd worden in deze nacht, want daar staat geschreven: "Ik zal den herder slaan en de schapen der kudde zullen verstrooid worden;" maar opmerkelijk, Hij zegt er niet bij: *Ik zal Mijn hand tot de kleinen wenden.* (Bij de voorzegging in Zach. 13: 7 werd deze belofte wel bijgevoegd) .

Maar nu moeten ze de zaken in gaan leven en onthoudt de Heere hun deze vertroosting, volgens Zijn eigen woord: "Het is voor den Heere een eer een zaak te verbergen en die der koningen te doorgronden." Maar wel zegt Hij: "Nadat Ik zal opgestaan zijn, zal Ik u voorgaan naar Galiléa."

Voor hen kwam na het Avondmaal een zware beproeving. Zij konden niet waken, maar gingen slapen en zijn daarna verstrooid geworden. Wandelt in vreze. Denkt eens aan Petrus, ook een Avondmaalganger. Deze ging vanuit een feestzaal naar de zaal van Kájafas om Hem daar niet te belijden, maar te verloochenen. En dat zo een lief kind van God.

Staat bij de nabetrachting eens stil bij Petrus, wanneer we hem aanschouwen vóór het Avondmaal: Hij was een keurling van eeuwige uitverkiezende liefde, een gegevene des Vaders aan de Zoon, een vrijgekochte door het bloed des Lams. Hoe wonderbaar is deze Petrus te voren tot Christus gebracht, Joh. 1: 43: "En zijn broeder leidde hem tot Jezus. En Jezus hem aanziende, zeide: gij zijt Simon, de zone Jona, gij zult genoemd worden Cephas, 't welk overgezet wordt Petrus, (dat betekent steen of steenrots). Hoe helder werd hij daarna geroepen tot het ambt, Matth. 4: 18-19: "En Jezus, wandelende aan de zee van Galiléa, zag twee broeders, namelijk Simon, gezegd Petrus, en Andreas, zijn broeder, het net in de zee werpende, want zij waren vissers. Ende Hij zeide tot hen: Volgt Mij na, en Ik zal u vissers der mensen maken."

Hem werden buitengewone gaven geschonken tot zijn ambt, Matth. 10: 1. Hier wordt hij van de twaalf het eerste genoemd. Hij ontving macht over de onreine geesten, om dezelve uit te werpen, en om alle ziekte en kwaal te genezen.

Wat had Petrus lang vóór het Avondmaal een heerlijke belijdenis afgelegd van Christus, volgens Matth. 16: 16: "En Simon Petrus antwoordende, zeide: Gij zijt de Christus, de Zone Gods. Ende Jezus antwoordende, zeide tot hem: Zalig zijt gij Simon, Bar-Jona, want vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar Mijn Vader, die in de hemelen is. En Ik zegge u ook, dat gij zijt Petrus en op deze zal Ik Mijn gemeente bouwen, en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen."

Wat een verootmoediging mocht hij tevoren beleven aan de voeten van de Heere Jezus. Lucas 5: 8: "En Simon Petrus, dat ziende (nl. de wonderbare visvangst), viel neder aan de knieën van Jezus, zeggende: Heere, ga uit van mij, want ik ben een zondig mens."

Wat heeft hij ook een heerlijk gezicht ontvangen van Christus, verheerlijkt op de berg, volgens Markus 9: 3: "En Zijne klederen werden blinkende, zeer wit als sneeuw, hoedanig geen volder op aarde zo wit maken en kan. En van haar werden gezien Elias met Mozes, en zij spraken met Jezus. Ende Petrus antwoordende, zeide tot Jezus: Rabbi het is goed dat wij hier zijn; en laat ons drie tabernakelen maken, voor U een en voor Mozes een en een voor Elia; want hij wist niet wat hij zeide."

Petrus mocht vóór het Avondmaal met nog twee andere discipelen aanschouwer zijn van Christus' Almacht in het opwekken van het dochttertje van Jáirus, volgens Marcus 5: 37: "En Hij liet niemand toe Hem te volgen dan Petrus en de twee anderen."

Petrus mocht een heerlijke geloofsbelijdenis afleggen, toen velen Christus gingen verlaten, ja zodat er zelfs maar twaalf overbleven (en daar was nog een Judas bij) Joh.

6: 67: "Wilt gijlieden ook niet weggaan? Simon Petrus dan antwoordde Hem: "Heere, tot wien zullen wij henengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens."

Vóór het Avondmaal aanschouwde hij Christus' Alwetendheid in het laatste Pascha, toen Hij aan kwam te wijzen, wie de verrader was, nadat hij Johannes had gewenkt, om aan Jezus te vragen, wie dat doen zou, Joh. 13: 24.

Wat aanschouwde hij Christus' nederbuigende liefde in de voetwassing, Joh. 13. Wiens stem vernemen wij? Alleen die van Petrus. "Hij dan kwam tot Petrus en die zeide tot Hem: Heere! zult Gij mij de voeten wassen? Petrus zeide tot Hem: Gij zult mijn voeten niet wassen in der eeuwigheid! Jezus antwoordde hem: Indien. Ik u niet en was, gij hebt geen deel met Mij. Simon Petrus zeide tot Hem: Heere! niet alleen mijn voeten, maar ook de handen en het hoofd;" maar dat was weer te ver gezocht.

Beschouwen we nu Petrus áán het Avondmaal: Hoe is hij daar versterkt geworden in het geloof, hoe is daar bevestigd, dat hij een oprechte was, en dat in een zaal vol van licht; daarna mocht ook hij een heerlijke lofzang zingen. Denkt eens even na, zo'n lief kind van God, die zoveel ondervonden had, vóór en aan het Avondmaal, waar Gods Woord zoveel van vermeldt, wat is die na deze heerlijke bediening in zware verzoeking gekomen.

Petrus werd ná het Avondmaal aangezegd, dat ze aan Christus geërgerd zouden worden, Matth. 26: 31, maar wat antwoordde Petrus? "Al werden zij allen aan U geërgerd, ik zal nimmermeer geërgerd worden. Jezus zeide tot hem: Voorwaar zegge Ik u, dat gij in deze nacht, eer de haan gekraaid zal hebben, Mij driemaal zult verloochenen. Petrus zeide tot Hem: Al moest ik ook met U sterven, zo zal ik U geenszins verloochenen!" O, wat een aanzegging en wat een taal van Petrus en dat vlak achter het Avondmaal.

Hoe was Petrus ná dit avondmaal een ooggetuige van het zielslijden van den Heere Jezus, in de hof van Gethsémané, hij met nog twee anderen, daar de andere acht buiten de hof bleven, Wie werd er aangesproken door Christus? Was het niet Petrus! Marcus 4: 37: "En Hij kwam en vond ze slapende en zeide tot Petrus: Simon, slaapt gij? En kon gij dan niet een uur waken?"

Wat vertoonde Petrus ná het Avondmaal een ijvervuur, volgens Joh. 18: 10. "Simon Petrus dan, hebbende een zwaard, trok hetzelfde uit en sloeg des Hogepriesters dienstknecht, en hieuw zijn rechteroor af."

Petrus, een Avondmaalvierder, komt met al het doorleefde vóór, aan en ná het Avondmaal terecht in de zaal van Kájafas. Wat een ontzaggelijke verzoeking! Wij volgen even deze Petrus, daar staat Luc. 22: 54: "Ende Petrus volgde van verre," was hij maar van verre gebleven! Daarna zat hij al midden in de zaal, o, in het midden van dat vreselijke gezelschap. De verzoeking neemt toe, een dienstmaagd ziende hem bij het vuur zitten (met een koud hart) zeide: ook deze was met Hem. Maar hij loochende Hem, zeggende: *vrouwe, ik ken Hem niet*. En hij ging buiten in de voorzale, ende de haan kraaide. En de dienstmaagd hem wederom ziende, zeide: ook deze is een van die. Maar hij loochende het wederom. Daarna zeide ze tot hem: ook gij zijt waarlijk een van deze. O, hoor eens wat er uit de mond komt van een Petrus, die pas Avondmaal gehouden had met Christus: "En hij begon zichzelf te vervloeken en te zweren, ik ken deze Mens niet, dien gij zegt," Marcus 14: 71. O, een Avondmaalganger, een kind van God staat hier de Godheid van Christus te verloochenen.

Wie zag er nu op Petrus?

O, de Heere, Die hij stond te verloochenen en af te zweren. Luc. 22: 61: "En de Heere, Hem omkerende, zag Petrus aan; en Petrus wierd indachtig des woords des Heeren, hoe Hij hem gezegd had: "Eer de haan zal gekraaid hebben, zult gij Mij driemaal verloochenen." Doordat hier de Zon der Gerechtigheid zijn warme stralen wierp op deze koude pilaar, ging hij ontdooien. Hoelang is Petrus toen nog blijven staan op dat verboden terrein? Geen ogenblik meer. Hoort, wat de Waarheid van hem zegt: "En Petrus naar buiten gaande, weende bitterlijk," een bewijs, dat hij een kind was: het was een vrucht van de onafslaانبare voorbede van Christus.

O, wandelt in vreze, waakt en bidt, ook in de nabetrachting van het Heilig Avondmaal.

Wat is de nabetrachting onderscheiden voor Gods Kerk op aarde. Mogen wij bewaard blijven na het houden des Heiligen Avondmaals voor die ontzaggelijke verzoeking en verloochening van Petrus, waar we zo-even iets van aangestipt hebben, dan wijst ons de Apostel Paulus op deze noodzakelijke betrachting, Rom. 5: 10: "Want indien wij,

vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, (herdacht in het Avondmaal) , veel meer zullen wij verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven." Dus *statelijk* met God verzoend, door de enige offerande van Christus, moeten wij in onze *stand* behouden worden door Zijn volmaakt Middelaarsleven, dat Hij nu leeft aan des Vaders rechterhand. "Die volharden zal tot den einde, die zal zalig worden." Het doorleefd leven kan ons niet behouden, ook de doorleefde bediening aan des Heeren dis niet.

Maar we moeten behouden worden door Zijn Ambtswaardige bediening. Hij blijft onze hoogste Profeet en Leraar, om ons te leren door Woord en Geest. Hij blijft onze enige Hogepriester, Die voor ons bidt, en van Wiens hand het reukwerk opgaat, Die ons ook beschermt en Die ons regeert, als onze verheerlijkte Koning, Die met Majesteit zit in het midden des Troons.

In het gehouden Avondmaal hebben wij herdacht het vernederd leven en sterven van Christus. Nu leeft Hij verhoogd en verheerlijkt en moeten we Hem als een weggegene Persoon gedenken, Die gezegd heeft: Doet dit tot Mijn gedachtenis en dat totdat Ik wederkom, ten jongsten dage om de wereld te oordelen.

Driewerf gelukzalig zijn ze, die alzo deze nabetrachting mogen beoefenen, die zullen dan hartelijk kunnen zingen Psalm 22: 13-15 (oude rijm):

*Zo zal Uwen lof door mij zijn verhaald.
In Uw gemeente zal wezen betaald
Mijn belofte, onder 't volk ootmoedig,
Dat U vreest goedig.
Daar zullen de armen verzadigd wezen,
Van dien, die U zoeken werd Gij geprezen;
Gij vromen zult eeuwig, zijnde vergeven,
In vreugd leven.*

*Zij zullen Heer' U eer aandoen zeer groot,
Die verzaad zijn; ook die des hongers nood
Lijden, die zullen U, Heere! prijzen
En eer bewijzen.
Daar zal hen haar zaad ganselijk begeven
Tot Uwen dienst; zij zullen, Heer' verheven!
Van kindskinderen altijd wezen gedachtig.
Uws Naams krachtig.*

***Uit: Gekroonde stenen als een banier opgericht, door ds. J. W. Slager, Predikant
Oud Ger. Gemeente te Rijssen. Uitgave Boekhandel en Uitgeverij Kleppe.
Scherpenisse.***

HET LEVEN VAN KALEB OVERDACHT ALS EEN VOLHARDER DES GELOOFS

Een weg van Zoan naar Hebron.

Deze Kaleb was een man, die van eeuwigheid was uitverkoren tot eeuwige zaligheid. Die verkiezing was niet om zijn goede werken of om zijn geloof. O neen! De waarheid leert ons, dat, eer de kinderen iets goeds of iets kwaads gedaan hadden, zij uit soevereine genade zijn uitverkoren.

Deze Kaleb is één dergenen, die met de andere Israëlieten, uit Egypte uitgeleid is. Hij heeft dus ook geleefd onder de zware verdrukking van Farao.

Maar hij heeft ook ingeleefd de grote verlossing uit dat diensthuis. Die verlossing door middel van het Paaslam, dat daar geslacht werd. Het bloed daarvan werd vergaderd in een bekken en gestreken aan de zijposten en de bovendorpel (niet de onderdorpel) van hun woningen. Achter dat bloed was een veilige bedekking tegen de verderfengel, die in die nacht door Egypte zou gaan. Elke woning, waar geen bloed aan was, zou hij binnengaan en zou daar de eerstgeborene doden. Het bloed aan de woningen was dus het middel, waardoor de eerstgeborenen bewaard werden voor de dood. Binnen hun woningen aten zij het vlees van het paaslam.

Wat kreeg hij hier, met het ware volk, een heerlijke en dierbare kennis van Christus als dat ware Paaslam, dat de zonde der wereld wegneemt!

In diezelfde nacht werd Israël uitgeleid door de hoge hand des Heeren, terwijl de vijanden bezig waren om hun doden te begraven.

Onder de schare van omtrent zeshonderdduizend mannen, die uittrokken, was ook Kaleb bij, evenals Jozua. Voor hun aangezicht toog de Heere; des daags in een wolkkolom, dat Hij hen op de weg leidde en des nachts in een vuurkolom, dat Hij hen verlichtte om voort te gaan dag en nacht.

Toen het volk, waaronder hij was, zich moest gaan legeren voor Pi-Hachiroth (tussen Migdol en tussen de zee voor Baäl-Zefon) en Farao met zijn overgebleven heir hen vervolgde, kwam het leger in opstand tegen Mozes. Kaleb echter was niet bij die opstandelingen, want de waarheid leert ons overal, dat Kaleb volhardde de Heere na te volgen.

Waar tevoren geen weg was, werd de weg gebaad door de Rode Zee. Hier werd voor hem wederom de weg ontsloten door een gezicht op het bloed van Christus. Een weg tot zijn verlossing en tegelijk tot verdelging der vijanden.

Hier heeft hij de vijanden dood gezien aan de oever der zee. Hier was het voor hem en het volk een lied der overwinning Hij kon met Mozes en Miriam meezingen.

Echter, nog maar drie dagen, nadat het volk door de Rode Zee was doorgestaan door een hoge hand des Heeren, gaat het volk alweer murmureren tegen Mozes, omdat het water bitter was. Daarom werd die plaats Mara genoemd.

Maar ook daar is hij bewaard gebleven voor die zonde, want hij volhardde in het geloof. Op de vijftiende dag der tweede maand ging het volk weer murmureren tegen Mozes en tegen Aäron. Ze zeiden: Och, dat wij in Egypteland gestorven waren, toen wij bij de

vleespotten zaten, toen wij tot verzadiging brood aten! Opnieuw bleef Kaleb daar bewaard om niet mee te murmureren. Dat was alweer een grote bewaring!

Hij kreeg kennis aan het brood uit de hemel, aan het manna. Dit zag ook weer op Christus als dat ware Manna, dat ware Brood uit de hemel.

Daar kwam wéér een verzoeking voor hem. Het volk twistte daarna met Mozes te Rafidim, omdat er geen water was. Ook daar weer bleef hij volharden de Heere na te volgen.

Op de vijftigste dag na het uittrekken uit Egypte kwamen zij aan de berg Horeb, ook wel Sinaï genoemd, in de woestijn. Daar geschiedde, in een vreselijke openbaring van Gods majesteit, gepaard gaande met donder en bliksemstralen, de afkondiging der wet. Deze openbaring van Gods majesteit was zo vreselijk, dat heel de berg beefde. Het volk, ook onze Kaleb, stond van verre.

Het is nodig, op te merken, dat er tussen de afkondiging der wet en de ingraving op twee stenen tafelen, elf hoofdstukken liggen. In die tussentijd was Mozes, en Jozua met hem, op de berg gegaan en verbleef veertig dagen op de berg.

Wat kwam er hier een zware verzoeking voor hem! Het volk, dat zo kort tevoren gebeefd had voor de openbaring van Gods majesteit, ging nu beneden aan die berg een gouden kalf maken. Ja, het volk ging dansen rond het gouden kalf. Ze zeiden: Dit zijn uw goden, die u uit Egypte geleid hebben! Zelfs de hogepriester Märon heeft daaraan meegeholpen. Ook daar werd Kaleb, met nog anderen, wederom bewaard voor die vreselijke zonde.

Toen Mozes naar beneden kwam met de twee stenen tafelen der wet in zijn hand en aanschouwde, wat er plaats vond, beval hij de Leviëten, die ook niet meegedaan hadden, om met het zwaard hun broeders te doden. We lezen ervan: En daar vielen op die dag drieduizend mensen. Wat zal dat voor onze Kaleb wel een wonder geweest zijn, dat hij bewaard gebleven is voor die vreselijke zonde!

Daarna heeft hij een ambtsbediening ontvangen, want hij is tot een overste geworden. Hij toch was één van de twaalf verspieters, die vanuit de woestijn het land Kanaän verspied hebben. Daar heeft hij, en ook Jozua, zijn voeten mogen zetten in het beloofde land. Hij heeft uit dat land een tros druiven mede mogen brengen.

Maar hier blinkt weer de Goddelijke bewaring uit, daar er toch tien van de twaalf verspieters een kwaad gerucht van dat goede land brachten. Hij mocht volharden, want de waarheid zegt: Toen stilde Kaleb het volk voor Mozes en zeide: *Laat ons vrijmoedig optrekken en dat erfelijk bezitten, want wij zullen dat voorzeker overweldigen!*

Maar wat hoort hij? De Heere heeft gezworen, dat die opstandelingen het land niet zullen beërven. Doch Mijn knecht Kaleb, omdat een andere geest met hem geweest is, en hij heeft volhard Mij na te volgen, zo zal Ik hem brengen in dat land, in hetwelk hij gekomen was, en zijn zaad zal het erfelijk bezitten.

Wat moet dat wel een wonder geweest zijn voor Kaleb! Tien oversten, zijn ambtsbroeders, werden doodgeslagen voor het aangezicht des Heeren, en hij, samen met Jozua, levend gebleven!

De waarheid zegt hiervan: *Diezelve mannen, die een kwaad gerucht van dat land voortgebracht hadden, stierven door een plaag voor het aangezicht des Heeren. Maar Jozua, de zoon van Nun, en Kaleb, de zoon van Jefunne bleven levende van de mannen, die heengegaan waren om het land te verspieden.*

Daarna kwam er voor hem weer een grote beproeving. Midden in de vergadering der kinderen Israëls stonden op Koarch, Dathan en Abiram. Zij stonden op voor het aangezicht van Mozes, mitsgaders tweehonderdvijftig mannen uit de kinderen Israëls, oversten der vergadering, de geroepenen der samenkomst, mannen van naam.

En dat nu Kaleb, die ook een overste was, daar niet bij was! Ook hier werd hij bewaard om te mogen volharden. Die ganse oproerige vergadering voer daar toch levend ter helle, en zij kwamen om uit het midden der gemeente.

Daartoe ging een vuur uit van den Heere en verteerde die tweehonderdvijftig mannen, die reukwerk offerden in het midden der afwijking Kaleb mocht volharden in het geloof, hij werd overal bewaard voor de zonde. Wat een uitnemende genade om in het midden van zulke verzoeking staande te mogen blijven!

Wat was het ook een grote verzoeking voor hem, toen het volk in Sittim begon te hoereren! En dat nog wel op die listige raad van die valse profeet Bileam. Daar vielen om die zonde vierentwintigduizend man. En hij mocht steeds volharden om de Heere na te volgen. Wat zal dat voor hem wel een groot wonder geweest zijn!

En weer moest Kaleb wat in gaan leven. Mozes, zijn leidsman, gaat heen door de dood en hij krijgt een andere leidsman, namelijk Jozua. Jozua was ook één van degenen, die mede mocht volharden in het geloof. Onder deze leidsman zou hij het beloofde erfland ingaan.

Deze Kaleb heeft de veertig jaren in en door de woestijn doorleefd.

Wat zal het voor hem wel een wonder zijn geweest, dat er van dat oude geslacht maar twee in Kanaän kwamen! Slechts hij en Jozua! Hij heeft al de oorlogen meegemaakt en nergens leest men van enige afwijking.

Nu leest men ook wat van deze Kaleb, toen Jozua, naar de mond des Heeren, het land uitdeelde. We lezen daarvan: "Toen naderden de kinderen van Juda tot Jozua te Gilgal, en Kaleb, de zoon van Jefunne, de Keneziet, zeide tot hem: Gij weet het woord, dat de Heere tot Mozes, de man Gods, gesproken heeft te Kades-Barnea ter oorzaak van mij en ter oorzaak van u. Ik was veertig jaren oud, toen Mozes, de knecht des Heeren, mij uitgezonden heeft van Kades-Barnea, om het land te verspieden, en ik hem antwoord bracht, gelijk als het in mijn hart was. Maar mijne broeders, die met mij opgegaan waren, deden het hart des volks smelten; doch ik volhardde de Heere, mijnen God, na te volgen. Toen zwoer Mozes te dienzelfen dage, zeggende: Indien niet het land, waar uw voet op getreden heeft, u en uwe kinderen ten erfdeel zal zijn in eeuwigheid! dewijl gij volhard hebt de Heere, mijnen God, na te volgen. En nu, zie, de Heere heeft mij in het leven behouden, gelijk als Hij gesproken heeft; het zijn nu vijfenveertig jaren, sedert dat de Heere dit woord tot Mozes gesproken heeft, toen Israël in de woestijn wandelde; en nu, zie, ik ben heden vijfentachtig jaren oud. Ik ben nog heden zo sterk, gelijk als ik was ten dage, toen Mozes mij uitzond; gelijk mijne kracht toen was, alzo is nu mijn kracht;" (dus niet verzwakt in de liefde, niet uitgevallen uit zijn geloofssterkte).

Het is, als wil hij zeggen: Ik ben nog net zo sterk als vijfenveertig jaren geleden; zowel tot de oorlog tegen de vijanden, alsook in de strijd tegen de zonde. Nog net zo sterk om uit te gaan en om in te gaan.

Wie kan dat vandaag aan de dag nog zeggen van Gods kerk? Hij gaat verder: *En nu, geef mij dit gebergte, waarvan de Heere te dien dage gesproken heeft; want gij hebt het te dienzelfen dage gehoord, dat de Enakieten aldaar waren, en dat er grote, vaste steden waren; of de Heere met mij ware, dat ik hen verdreef, gelijk als de Heere gesproken heeft.*

Wat mocht hij pleiten op de getrouwheid Gods, als de Belover dezer weldaden.

"Toen zegende hem Jozua, en hij gaf Kaleb, de zoon van Jefunne, de Keneziet, Hebron ten erfdeel. (Hebron wil zeggen: behoud). Daarom werd Hebron Kaleb, de zoon van Jefunne, de Keneziet, ten erfdeel tot op deze dag; omdat hij volhard had de Heere, de God Israëls, na te volgen. De naam nu van zijn erfdeel was Hebron (behoud). Eertijds

was haar naam Kirjath-Arba. Die Arba was een groot mens geweest onder de Enakieten."

Nu kreeg onze Kaleb, als een volharder in het geloof, zijn erfdeel.

Het is al meermalen opgemerkt: U leest in al zijn levensgangen niet van één afwijking. Hij kan wel een man geweest zijn, die zijn eerste liefde niet had verlaten. Een uitnemende genade van bewaring, waar we met recht wel jaloers op mogen zijn!

Opmerkelijk is het, dat hij nu zijn erfdeel krijgt, zoals het hem beloofd was. Maar hij moest nu ook nog leren, dat er nu ook nog drie vijanden in zijn erfdeel zaten.

De kerk behoudt in dit leven drie hoofdvijanden: de duivel, de wereld en het vlees. Maar ook hierin blonk zijn godzaligheid weer uit, want de waarheid zegt: "En Kaleb verdreef vandaar de drie zonen van Enak: Sesaï en Ahiman en Thalmaï, geboren van Enak. En vandaar toog hij opwaarts tot de inwoners van Debir (de naam Debir was tevoren Kirjath-Sefer)." Kirjath-Sefer wil zeggen: de letterstad.

Nu schijnt het, dat deze Kaleb, een man met zulk een praktikaal leven, die letterstad niet aan durfde vallen. Denk toch niet licht over een letterstad.¹ Daar wordt de praktijk der godzaligheid niet geleerd, maar gehaat!

"En Kaleb zeide: Wie Kirjath-Sefer zal slaan en nemen haar in, die zal ik ook mijne dochter Achsa tot een vrouw geven. Daar kwam Othniël (zijn naam betekent: leeuw van God) en die durfde die letterstad aan te vallen."

We zien hier als het ware afgebeeld, dat de Leeuw uit Juda's stam zal overwinnen.

Deze Othniël nam haar in en Kaleb gaf hem zijne dochter Achsa tot een vrouw.

Als wij wat beloven in de vreze des Heeren, dan zullen wij het ook volbrengen.

En het geschiedde, als zij tot hem (tot Othniël) kwam, zo porde zij hem aan om een veld van haar vader te begeren; en zij sprong van de ezel af (dat was uit eerbied voor haar vader). Zij gaat nog niet spreken, maar wacht eerbiedig af tot haar vader Kaleb tot haar sprak. Welk een nuttige les voor de kinderen tegenover hun ouders!

Hij sprak: Wat is u? Daarna gaat zij pas spreken en zij zei: Geef mij een zegen; dewijl gij mij een dor land gegeven hebt, geef mij ook waterwellingen.

Wat was die godvrezende Kaleb ook een wijze man! Hij gaf aan zijn dochter een dor land als bruidsschat. Daar kon zij niet van bestaan en daarom kwam zij met een nieuw verzoek. U begrijpt wel, als u de kinderen een bruidsschat geeft, die zo groot is, dat ze daar heel hun leven van kunnen leven, dat er dan geen vragen meer komen naar meerdere goederen. Zij keurt het geschonken dorre land niet af, maar nu heeft zij juist waterwellingen nodig. Zij kreeg haar begeerte, want we lezen: Toen gaf hij haar hoge waterwellingen en lage waterwellingen.

Wat is een liefhebbend vader verblijd, wanneer hij zijn kind (of kinderen) wel mag doen.

Zo ook de hemelse Vader. Die is zo wijs in de uitdeling Zijner goederen, dat het stuk van geestelijke dorheid ook wordt ingeleefd, om dan van Hem hoge en lage waterwellingen te ontvangen.

Nu was er nog wat anders in Kalebs leven. Hij had Hebron geërfd en nu werd juist die stad één van de vrijsteden, waarin de Levieten moesten wonen. Een vrijstad ziet op Christus, die de ware Vrijstad is.

Wat een blijdschap voor Kaleb, dat nu zijn stad een plaats werd, waarin Christus zou wonen! En nu zouden de dorpen daar rondom voor hem zijn. Dus Christus als het ware in het midden. Nu gaat er ook een licht over op, dat er in de waarheid staat, dat Hebron

¹ Kirjat-Sefer betekent zowel letterstad als boekenstad. Als we dit willen vergeestelijken ligt het Boek der boeken het meest voor de hand. Daar willen al Gods kinderen wonen.

al zeven jaren gebouwd was voor Zoan (in Egypte). O, wat een geheim, dat nu die vrijstad daar al lag te wachten op Kaleb, eer Zoan in Egypte gebouwd was!

Dat had hij van tevoren niet kunnen bekijken. Het is een wonder, dat er reeds een Vrijstad is, eer men de doodslag doet, eer men moet gaan vluchten naar die Vrijstad.

En toen nu alles gedeeld was in het land, toen kreeg ook Jozua, die grote Vorst, een erfdeel in het midden van het volk.

De waarheid zegt ons: "Toen zij nu geëindigd hadden, het land erfelijk te delen naar zijne landpalen, zo gaven de kinderen Israëls Jozua, de zoon van Nun, een erfdeel in het midden van het volk. Naar de mond des Heeren gaven zij hem die stad, welke hij begeerde, Timnath-Serah, op het gebergte van Efraïm; en hij bouwde die stad en woonde in dezelve." Timnath-Serah betekent: zon der gerechtigheid².

Nu mocht ook onze Kaleb uit die Zon der gerechtigheid, Christus, zijn licht en warmte ontvangen. Hij was wel blij met zijn erfdeel, maar nog blijder met Hem, die Levenszon. Christus' blijdschap is volmaakt en de blijdschap der kerk is er een vrucht van.

Wat heeft deze Kaleb een lange levensreis gehad, een levensreis vol gevaren.

Maar wat heeft hij ook op het einde daarvan mogen betuigen: *Door U, door U alleen, om het eeuwig welbehagen!*

Op zulk een voorbeeldig, volhardend leven mogen wij wel jaloers worden.

Waar zijn ze tegenwoordig nog te vinden, die in leer en in levenswandel volharden in de vreze des Heeren? Een klein jongske zal die wel kunnen opschrijven!

² Volgens Hebreeuwse taalkenners: gebied van de zon.

Enige honingdruppels in de verdrukking.

Enige aantekeningen uit onze ziekenkamer.

Op zondag 5 november 1972 spraken wij 's avonds uit de Heidelberger Catechismus. Wij spraken over zondag 18, vraag 49: *Wat nut ons de hemelvaart van Christus?*

Het antwoord hierop luidt:

"Ten eerste, dat Hij in de hemel voor het aangezicht Zijns Vaders onze Voorspreker is. Ten andere, dat wij ons vlees in de hemel tot een zeker pand hebben, dat Hij, als het Hoofd, ons, Zijne lidmaten, ook tot zich zal nemen.

Ten derde, dat Hij ons Zijn Geest tot een tegenpand zendt, door wiens kracht wij zoeken, dat daarboven is, waar Christus is, zittende ter rechterhand Gods, en niet, dat op de aarde is.

Deze waarheid was zo naar binnen geslagen, dat wij daar wel een paar weken mee gelopen hebben. O, dat onuitsprekelijk voorrecht te mogen bezitten! Dat nu Christus met Zijn menselijke natuur, als ons vlees en bloed, in de hemel is ingegaan en dat wij nu ons vlees en bloed als een pand in de hemel hebben. Wij mochten dat geloof in oefening hebben, dat wij ook eens met ziel en lichaam daar zullen mogen komen, waar nu ons verheerlijkt Hoofd is.

Dat Hij nu, als een zeker bewijs daarvan, Zijn Geest, de derde Persoon, ons geschonken heeft als een Tegenpand op aarde. Die Geest, die bij ons blijft en ons zal troosten met die zalige verwachting, dat nu die Heilige Geest ons gegeven is als een Ghderpand onzer zalige erfenis. Dat die Geest ons gegeven is als een inwonend Persoon, die ons verzegelt aangaande onze verzoening en ook ons kindschap verzegelt en getuigt met onze geest: *Abba, Vader!*

Daar lag voor ons een rijke bron van overdenking in.

Dat bleef ons bij tot zondag 19 november. Toen spraken wij 's avonds uit zondag 19, vraag 52. Daar wordt gevraagd: *Wat troost u de wederkomst van Christus om te oordelen de levenden en de doden?*

Het antwoord luidt: "Dat ik in alle droefenis en vervolging met opgerichten hoofde even Dezelfde, die zich tevoren om mijnent- wil voor Gods gerichte gesteld en al de vloek van mij weggenomen heeft, tot een Rechter uit de hemel verwachte, die al Zijne en mijne vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, maar mij met alle uitverkorenen tot zich in de hemelse blijdschap en heerlijkheid nemen zal."

Woensdag 22 november ben ik ziek geworden in mijn hoofd en maag, zodat ik op bed moest blijven. Daar kwam veel tegen op en aan. De vijand, de duivel, heeft op een nacht zo vreselijk zijn toorn geopenbaard, en dat liep zo vast, totdat ik bepaald werd bij Romeinen 8 vers 6: *Het bedenken des vleses is de dood, maar het bedenken des Geestes is leven en vrede.*

Toen werd ik erbij bepaald, hoe de vorst der duisternis toegang heeft tot de oude mens. Toen Christus ons geëigend heeft met ziel en lichaam, heeft Hij onze verdorven natuur niet geëigend. Die verdorven natuur ligt onder het vonnis der vernietiging verklaard. Maar, dat zal pas zijn bij de dood. Pas bij de laatste snik verlost van ons eigen ik. Ik werd er verder bij bepaald, hoe nu dat bedenken des vleses niets anders is als de dood,

ja, dat het vijandschap is en het zich niet onderwerpt onder de wet Gods en het niet wil ook. Al, wat nu opwelt uit die verdorven natuur, is niets anders als zonde en de dood.

Maar het bedenken des Geestes is leven en vrede. En dan is het zo opmerkelijk, dat zulks geen opwelling is, maar een gedurige bediening des Heiligen Geestes. Die bediening komt in onze nieuwe natuur, die wij uit God gekregen hebben. En die bedenkingen des Geestes zijn leven en vrede. Wat werden wij toen weer gewaar het onderscheid tussen vlees en geest. Het bracht ons tot verootmoediging en werkte een uitzien naar de Heere.

Een paar dagen later kwam de Heere ons zo liefelijk aan te spreken met deze woorden: *'Mijn zuster, o bruid, gij zijt een besloten hof, een besloten wel, een verzegelde fontein.'* Daar kwam onze Liefste in mee. Uit deze woorden blijkt, dat Hij alleen toegang heeft tot het nieuwe leven. De duivel toch heeft wel toegang tot onze oude mens, maar niet tot de nieuwe mens. Dat nieuwe leven is als een besloten hof. Hiermede wordt bedoeld en hieronder verstaan de onbevleete, geestelijke reinheid en kuisheid, die de vreemde vleiers of verleiders geen toegang geeft.

Wat werd onze ziel er klein en verootmoedigd onder, dat Christus, ons Hoofd, ons aansprak als zuster, daar wij toch van één Vader zijn! Hij, als oudste Broeder, is Zoon wegens eeuwige generatie en wij zijn Gods kinderen wegens eeuwige uitverkiezing.

Ik werd erbij bepaald, hoe Christus Zijn kerk als zuster krijgt van de Vader en hoe Hij Zijn zuster ontvangt als bruid, daar Hij de ware Bloedbruidegom is.

Nu is Zijn gemeente als een besloten hof alleen voor Hem en voor geen vreemde. Ook een besloten wel. Wat in die wel zit, is een ingestort leven, het is geen opwelling. Uit die wel welt op, wat er in gebracht wordt. Dat is het klare water van het heilig Evangelie, waarmede de bedroefde harten en gemoederen verkwikt en gelaafd worden. Deze wel wordt dus gezegd besloten te zijn, omdat dit water der genade alleen de lidmaten der kerk toekomt. Niemand komt daartoe als door Christus.

Door een verzegelde fontein moet men verstaan de verzekering of bevestiging der genade, die Christus Zijn gemeente bewijst. Ja, dat bewijst Hij Zijn gemeente alleen, want iets, dat men verzegelt, dat worden anderen niet deelachtig gemaakt.

Wij mochten toen weer eens bij vernieuwing geloven, dat wij die verzegeling, die zalige verzegeling des Heiligen Geestes, deelachtig waren. Het bedenken hiervan was leven en vrede voor ons hart.

Wij bleven naar het lichaam ongesteld en moesten veel overgeven, zodat wij onze arbeid niet konden verrichten.

De Kerstdagen naderden. Wij hadden graag voor willen gaan in de bediening des Goddelijken Woords, daar zulks toch de lust onzes harten is.

In de nacht van zondag 24 december op 25 december, de dag, dat het Eerste Kerstdag zou zijn, hadden wij veel overdenkingen uit 1 Johannes 1 vers 2: *Want het Leven is geopenbaard.* Het leven is de Zoon van God, eenswezens met de Vader en de Heiligen Geest. Hij wordt ook het leven genoemd in Joh. 1 vers 4: *In hetzelfde was het leven en het leven was het licht der mensen. Dat eeuwige leven, hetwelk bij de Vader was en ons is geopenbaard.* Hij heeft in de volheid des tijds een waar menselijk leven, aangenomen. Dat leven kreeg een begin, toen Hij geboren werd als de Zoon des mensen.

Dat eeuwige leven is geopenbaard bij Christus' menswording. De Schepper van hemel en aarde werd een schepsel; de Vader der Eeuwigheid werd een zuigeling! Hij, die van eeuwigheid bij de Vader was, werd een zoon van Maria. De apostel zegt: *En wij hebben het gezien en wij getuigen en verkondigen ulieden dat eeuwige Leven, hetwelk bij de Vader was van eeuwigheid.* Welk een wondervoile verborgenheid! Een hele nacht waren wij daarmede bezig.

Uit die werkzaamheid had ik graag op de Eerste Kerstdag willen spreken, maar het behaagde de Heere, ons wat anders te geven.

's Morgens om 3 uur kregen wij een maagstoornis. Dat was dus voor ons een teleurstelling! De andere dag waren wij veel ellendig, konden niets gebruiken en moesten veel overgeven tot de volgende dag. Toen kwam de huisdokter, die voorheen ook al meer was geweest. Die raadde ons aan naar het ziekenhuis te gaan. Daar zag ik veel tegenop. 's Middags om 3 uur lag ik in Almelo in het ziekenhuis, moe en zwak. Daar ik voor eigen rekening lag, had ik een kamer voor mij alleen gevraagd en dat gebeurde ook. Daar zo liggende, gevoelde ik mij zo alleen, verwijderd van mijn vrouw en de gemeente.

Toen kregen wij overdenkingen uit 1 Petrus 4 vers 1: *Dewijl dan Christus voor ons in het vlees geleden heeft, zo wapent gij u met dezelfde gedachte, namelijk, dat wie in het vlees geleden heeft, die heeft opgehouden van de zonde.*

Wij mochten daar overdenken, hoe Christus geleden heeft, niet om de zonde, maar voor de zonde. Ik mocht geloven: ook voor mijn zonde. Hoe nu de zonde veroordeeld is in het heilig vlees van Christus, die de zonde teniet gedaan heeft door Zijn zwaar en bitter lijden, beide naar ziel en lichaam. Hoe het ons nu zou betamen, als vrucht van Zijn lijden, op te houden van de zonde. Om nu niet meer willens en met genoegen te zondigen, maar om de zonde af te sterven en Gode te leven. Het was voor ons een zoete en leerzame overdenking. Wanneer Christus' lijden wordt geopenbaard, dan valt eigenliefde weg. Dan wordt het: Waartoe en waarom en voor wie?

Het werd zondag 31 december, de laatste dag van het jaar. Ik lag dus daar in dat ziekenhuis. Behalve de patiënten, die er in zijn, is er ook veel godsdienst. En toen dacht ik: Er zullen er maar weinig zijn, die ziek zijn over hun zonden! Alleen die toch hebben de ware Medicijnmeester nodig. Als men echter niet anders heeft als waardeloze godsdienst, dan zeggen ze zonder twijfel van Christus: Medicijnmeester, genees uzelf!

Wij hadden in dat ziekenhuis dan ook echt even medelijden met onze arme medemens.

Maar het werd voor mij weer een persoonlijke zaak. Ik mocht wel geloven in mijn hart, dat ik die grote, hemelse Medicijnmeester mag kennen, maar moest in gaan leven, zoals dat gedurig wordt geleerd in de praktijk van het leven: Ik kan zelf niet tot Hem lopen en Hem ook niet tot mij trekken. Het was alles zo afgesloten. En toch bleef ik vragende. En zie, daar kwam een heentrekking tot Hem met deze woorden uit Markus 1 vers 45: *'En zij kwamen tot Hem van alle kanten?'* Daar werd zo een ruimte voor mij in ontsloten! Daar was geen belemmering, maar een gebaande weg tot Hem van alle kanten; van oost en west, van noord en zuid! Wat was mij dat tot een verademing! Heb ik ooit kinderlijke gebeden mogen doen tot die grote Medicijnmeester, dan is het toen, in het ziekenhuis, geweest! Er worden wat lange gebeden op aarde gedaan zonder een kinderlijke gestalte, waar die grote, hemelse Medicijnmeester geen behagen in heeft!

Het was voor mij een wonderlijke zondag. Die vrije toegang tot Hem, onze Liefste, en dat in woeste plaatsen!

Deze bediening des Geestes gaf ons in de volgende dagen veel te overdenken! Wij konden, vanwege ons hoofd, niet veel lezen, zodat ik veel eenzaam zat.

Wij kregen betrekking om uit Gods Woord psalm 72 te lezen en, kwamen aan vers 17: "Zijn naam zal zijn tot in eeuwigheid; zo lang als er de zon is, zal Zijn naam van kind tot kind voortgeplant worden. En zij zullen in Hem gezegend worden; alle heidenen zullen Hem welgelukzalig roemen."

Daar kwam voor die ogenblikken veel in mee, maar wij moesten al spoedig ondervinden, dat het van voorbijgaande aard was. Daarna kwam er weer zulk een verre

afstand in onze waarneming, dat wij moesten leren, dat de ene genade niet vloeit uit de andere genade, maar dat wij steeds bediend moeten worden uit Hem, ons levengevend Hoofd.

Het zou weer zondag worden en ik gevoelde mij zo verlaten, dat het met geen woorden is uit te drukken. En toch was in mijn hart een stil uitzien naar een nieuwe openbaring van Hem, onze Liefste!

Des zondags kreeg ik namelijk geen bezoek van mensen en dat begeerde ik ook niet. Mijn vrouw, die anders tweemaal per dag bij mij op bezoek kwam, begeerde dat ook niet, hoewel daaruit de liefdeband wel bleek.

Ziet, wat er op die zondagmorgen gebeurde! Heel vroeg, om half twee, kregen wij in onze ziekenkamer, in ons hart, een koninklijk bezoek! Dat bezoek kan ik en zal ik niet vergeten! Dat onverwachte bezoek bracht mij in ware, voelbare verootmoediging. Wat werd ik daar klein onder!

Met deze woorden daalde de Heere af in ons hart. *En des morgens vroeg, als het nog diep in de nacht was, opgestaan zijnde, ging Hij uit en ging heen in een woeste plaats en bad aldaar.* Ik heb toen mogen geloven, dat Christus volkomen nota heeft genomen van elk uur van Zijn kerk, hetzij des nachts of des daags. Hij neemt niet alleen nota van Zijn kerk als een alwetend God, maar ook als een plaatsbekledende Middelaar, dus ook van het uur, waarin ik daar lag. Het bleef mij de gehele zondag bij. Dat is een uur en een dag, die ik niet kan vergeten. Als wij een bezoek van boven krijgen, dan behoeven wij geen bezoek van mensen. Zulk een koninklijk bezoek van de Koning der koningen is groot! Het is wel voelbaar, maar niet verklaarbaar.

In de volgende dagen werd ik op een zaterdagmorgen aangetrokken om Jesaja 50 te lezen. Daar las ik over die grote Knecht des Vaders en dat sloeg naar binnen.

Ik las daar: 'De Heere HEERE (dat is God de Vader) heeft Mij (dat is Christus) een tong der geleerden gegeven, opdat ik wete met de moede een woord ter rechter tijd te spreken; Hij (God de Vader) wekt alle morgen, Hij wekt mij het oor, dat ik hore gelijk die geleerd worden.'

We zien in dit hoofdstuk Zijn profetisch ambt: "De Heere HEERE heeft Mij het oor geopend, en Ik ben niet wederspanning, Ik wijk niet achterwaarts"(dat is Zijn volmaakte gehoorzaamheid).

Ook Zijn priesterambt in het lijden voor de zonde Ik geef Mijn rug degenén, die Mij slaan, en Mijn wangen degenen, die Mij het haar uitplukken; Mijn aangezicht verberg Ik niet voor smaadheden en speeksel."

Ook in Zijn vast vertrouwen op Zijn Vader blijkt Zijn koninklijk ambt van overwinning. Hij getuigt het: 'Want de Heere HEERE helpt Mij, daarom word Ik niet te schande; daarom heb Ik Mijn aangezicht gesteld als een keisteen.'

Het werd voor mij een ruim veld van overdenking over die grote en dierbare Knecht des Vaders, die altijd de wil Zijns Vaders gedaan heeft. Daarna moesten wij weer wat anders in gaan leven. Wij moesten inleven, hoe krachteloos en machteloos wij ons gevoelden en dat te midden van inwendige, gevoelige aanvallen op mijn leven, maar ook op die waarheid van die grote en getrouwe Knecht des Vaders. Dan kan men met de bewustheid van zijn kinschap niets doen tot overwinning!

Daar kwam weer zo veel tegenop, dat wij moesten uitroepen: Wat zal het een eeuwig wonder van bewarende genade Gods zijn, als men zal mogen volharden!

Van hetgeen men voor goed hield in zijn leven, valt er toch zoveel af!

Wederom werden wij bemoedigd door onze eeuwige Koning met deze waarheid: 'Die overwint, die zal bekleed worden met witte klederen en Ik zal zijn naam geenszins uitdoen uit het boek des levens en Ik zal zijn naam belijden voor Mijn Vader en voor Zijne engelen.' O, als wij nu eens mochten behoren bij die weinigen te Sardis! Onze overwinning zal alleen zijn in Hem en door Hem.

En dan die troostvolle belofte, dat Hij ons zal bekleden met witte klederen! Wit betekent reinheid, zuiverheid en heiligheid, maar ook heerlijkheid en koninklijkheid. Eens toch zullen wij, met de kerk, koningen en priesters gemaakt worden Gode en het Lam.

O, dat onbegrijpelijke wonder, dat nu onze naam staat geschreven in het boek des levens, in het boek der eeuwige uitverkiezing! ja, welk een wonder, dat Hij onze naam geenszins zal uitdoen en dat Hij nu de naam van zulke overwinnaars zal belijden voor Zijn Vader! Zulken zijn het, die zo graag Zijn naam willen belijden en verheerlijken en dat vanwege het nieuwe leven, dat ze omdragen. Maar wat hebben wij daar weinig van in de praktijk van het leven!

Dan is er ook nog dat stuk, *dat Hij ook hun naam wil belijden voor Zijn engelen*, voor Zijne dienaren, die heilige troongeesten! Het was mij zo groot, dat ik er niet doorheen kon komen! Deze overdenkingen gaven mij troost in mijn verdrukking.

Daarna volgde er nog een andere onderwijzing. Er deden zich omstandigheden voor, waardoor ik zo ontmoedigd werd, dat ik mijn hoofd niet op kon heffen. De praktijk leert ons toch, dat wij niet kunnen leven uit onze bekering.

Wij zijn wel eens onderwezen uit Romeinen 5 vers 10: Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door de dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven'. Let op: door Zijn leven, het leven van Hem, die nu eeuwig leeft bij de Vader. Door Zijn volmaakt Middelaarsleven moeten wij nu leven uit en door de bediening des Heiligen Geestes uit Zijne volheid.

Er kwam ook nog een nacht, dat ik heel weinig kon slapen. En dan is het ook weer een vrije gift van Boven, om dan goede en geestelijke gedachten te mogen krijgen. Wij kregen er enige troostelijke gedachten over, hoe David, de psalmist, mocht betuigen: 'Als ik Uwer gedenk op mijne legerstede, zo peins ik aan U in de nachtwaken.' Het is zo groot om door de Heere aan de Heere te mogen denken!

Afhankelijkheid in te leven is toch heel wat anders als afhankelijkheid te bespreken. Er zou een belijdenis kunnen zijn, die wel rechtzinnig is, maar waarin de beleving zou ontbreken. Daarna werd mijn geest stil gezet en getrokken tot Psalm 37. Het 34ste vers daarvan sloeg naar binnen. Dat gaf mij zo veel opbeuring in de druk, waarin ik zat! Dat kan ik nu niet allemaal melden, maar het was mij tot een blijde troost.

We lezen hier van het troostvol vooruitzicht: "Wacht op de Heere en houd Zijn weg, en Hij zal u verhogen om de aarde erfelijk te bezitten; gij zult zien, dat de goddelozen worden uitgeroeid."

Wat werd ons hier een heerlijke en rijke toekomst beloofd! Wij hebben in ons achterliggend leven wel eens mogen geloven, dat onze erfenis bewaard werd in de hemel en dat een volle erfenis van leven en eeuwige zaligheid ons deel zal worden. ja, wij mochten wel eens geloven een erfgenaam Gods en een mede-erfgenaam van Christus te zijn. Maar hier mochten wij in de dadelijkheid geloven, dat wij da eens het aardrijk zullen beërven. Gods Woord zegt, *dat dat Godegeheilgd zaad een gezegend aardrijk zal beërven*.

Dat zal zijn een gezuiverde aarde, welke een nieuwe hemel en een nieuwe aarde genoemd wordt, niet in wezen, maar in andere hoedanigheid, zoals Gods Woord ons aangeeft. Dikwijls komt het voor in Psalm 37.

In vers 3: Bewoon de aarde en voed u met getrouwheid.

In vers 9: Maar die de Heere verwachten, die zullen de aarde erfelijk bezitten.

In vers 11: De zachtmoedigen daarentegen zullen de aarde erfelijk bezitten.

En in vers 29: De rechtvaardigen zullen de aarde erfelijk bezitten en in eeuwigheid daarop wonen.

Dan zullen de goddelozen zijn uitgeroeid van de aarde en ook hun lichamen uit de aarde. O, wat een heerlijke toekomst voor Gods volk! En dat dan met insluiting van mijn persoon! Wij werden er zo klein en verootmoedigd onder, toen wij mochten geloven, dat zulk een erfgoed ons zal worden gegeven! Enige dagen is mij dat bijgebleven.

Wat kregen wij toen medelijden met onze arme, onbekeerde medemensen, waarvan de meesten zo maar blind en meest ongevoelig naar de eeuwigheid reizen! Maar we kregen er ook een indruk van, dat de belijdende kerk daar zo ver vandaan leeft. Wat is er dan veel aardsgezindheid en wereldgelijkvormigheid! Wat wordt er dan ver beneden de waardigheid van hun staat geleefd!

Het werd voor ons de laatste zondag van de vier, die wij in het ziekenhuis moesten doorbrengen, 21 januari. 's Morgens waren wij zo leeg en zo arm in onze waarneming, dat het met geen woorden is uit te drukken! De zoetigheid van de laatste ondervinding lag nog wel in mijn gedachten, maar ik moest weer uitroepen met koning David: *Gun leven aan mijn ziel!*

Daar ik wegens mijn hoofd niet veel kon lezen, zou ik dan lezen Psalm 92: *een lied op den Sabbatdag*. Toen ik kwam aan het zesde vers, sloeg dat naar binnen. We lezen daar: "O Heere, hoe groot zijn Uw werken, zeer diep zijn Uw gedachten!"

En zie, daar kwam zo veel in mede, dat ik heel de zondag daarmede bezig mocht wezen. O, die grote werken des Heeren! Werken in de eeuwigheid, van voor de grondlegging der wereld. De werken des Vaders, de werken des Zoons en de werken des Heiligen Geestes en dan allen zo onderscheiden!

De werken der schepping en de werken der voorzienigheid, maar ook inzonderheid de werken in de genade, waarin ook elke Persoon in dat Goddelijke Wezen Zijn arbeid doet. Ieder Goddelijk Persoon in Zijn orde van bestaan en in Zijn orde van werk.

En dan werd ik zo bepaald bij *die zeer diepe gedachten Gods*. Dat zijn eeuwige gedachten, onveranderlijke gedachten, bestendige en soevereine gedachten.

We lezen daarvan: *Maar de raad des Heeren bestaat in eeuwigheid, de gedachten Zijns harten van geslachte tot geslachte*. Die grote bijbelheilige, Job, mocht in zijn verdrukking daarvan uitroepen: 'Ik weet, dat Gij alles vermoogt en dat geen van Uw gedachten kan afgesneden worden.

Wij hebben die zondagmorgen het koning David na mogen zeggen: Daarom, hoe kostelijk zijn mij, o God, Uw gedachten, hoe machtig vele zijn hare sommen! Het werd mij zo groot, te mogen geloven, dat ook mijn persoon van eeuwigheid in Gods gedachten lag! Daarvan zegt de Heere: *Ik weet de gedachten, die Ik over u denk; gedachten des vredes en niet des kwaads*.

Ik stip het nu maar even aan, maar het was een ruim veld van overdenkingen en de Heere was nabij in ons hart.

Inmiddels verlangden wij ernaar, om ontslagen te worden uit het ziekenhuis en kwam dan de 23ste januari, de dag, dat wij naar huis mochten. Dat was mijn sterk verlangen, maar ook van mijn vrouw, die veel zorg had betoond aan haar man.

Wij mochten, 's morgens nog in onze ziekenkamer zijnde, terugzien op de vier weken van onze drukweg en mochten geloven, dat de weg der verdrukking was tot onze

heiliging, daar er zo met kracht deze waarheid uit Hebreeën 2 in ons hart kwam: *Want en Hij, die heiligt, en zij, die geheiligd worden, zijn allen uit één; om welke oorzaak Hij zich niet schaamt hen broeders te noemen, zeggende: Ik zal Uw Naam Mijn broederen verkondigen; in het midden der gemeente zal Ik U lofzingen.*

Wederom kwam die betrekking met Hem, onze oudste Broeder, terug. Met Hem, die onze natuur heeft aangenomen en die zich niet schaamt ons Zijn broeders te noemen.

Hij werd ook door de psalmist in Psalm 22 sprekende ingevoerd: *Zo zal Ik Uw Naam Mijn broederen vertellen; in het midden der gemeente zal Ik U prijzen.*

Daarna mochten wij weer in onze woning terugkeren. Wij werden in liefde opgehaald. Vanuit de gemeente hebben wij veel bewijzen van medeleven gehad.

De zondagen, die nu volgden, moesten wij thuis doorbrengen, waar mijn vrouw voor mij een predicatie las uit de oudvaders.

Wij werden op 8 februari 72 jaar oud. Dat is een leeftijd boven verwachting, daar wij al veel zwakheden hebben doorleefd, wat voor ons ambtelijk leven nog al eens bezwaarlijk was. Wij kregen 's morgens enig onderwijs van de Heere met deze waarheid: 'Want die de Heere liefheeft, kastijdt Hij, en Hij geselt een iegelijk zoon, die Hij aanneemt.'

Wij kregen te geloven, dat onze kastijdingen Vaderlijke kastijdingen voor mij waren, kastijdingen, vloeiende uit Zijn eeuwige liefde. Wat geeft onderwerping rust!

Daarvan lezen we toch: 'Indien gij de kastijding verdraagt, zo gedraagt zich God jegens u als zonen, want wat zoon is er, die de Vader niet kastijdt? Maar indien gij zonder kastijding zijt, welke allen deelachtig zijn geworden, zo zijt gij dan bastaarden en niet zonen.' Daar werd wat van geleerd, wat die waarheid inhoudt: *Maar deze kastijdt ons tot nut, opdat wij Zijn heiligheid zouden deelachtig worden.*

Wat werd ook dat stuk, als zoon aangenomen te zijn, mij dierbaar in de overdenking! Hier wordt het onderscheid gezien, of wij kind zijn uit kracht van eeuwige uitverkiezing, of niet. Van deze uitverkorenen zegt Christus: 'Vader, zij waren Uwe, maar Gij hebt Mij dezelve gegeven.' O, een gegevene des Vaders in de stilte der eeuwigheid, gegeven aan de Zoon tot vrijkoping en dat niet door zilver of goud, maar door Zijn dierbaar bloed.

Zij worden daarom de vrijgekochten des Heeren genoemd. Deze vrijgekochten zijn door de Vader gegeven aan de Zoon tot vrijmaking. Zie hiervan: "Die de Zoon vrijgemaakt zal hebben, zal waarlijk vrij zijn." Die zal vrijgemaakt zijn van schuld, toom, vloek, zonden en banden.

Een kind te zijn, uit kracht van wedergeboorte in engere zin, bij de levendmaking, waar het Levenshoofd zich verenigt met het onderwerp.

In de onderwerpelijke, persoonlijke vrijmaking des Zoons, hadden wij een bewustheid des geloofs verkregen van ons kindschap. En dan nog deze verborgenheid: *Om als een vrijgemaakte voorgesteld te worden aan de Vader, als onze Rechter, die ons dan vrij verklaart in het werk van de Borg.* Die ook, als de afhandeling doorgaat, ons daarna vrijspreekt in het aanschouwen van het alleen geldend dierbaar Borgwerk. O, die richterlijke vrijspraak des Vaders, die ons dan aanschouwt in het heerlijke, alleen geldende Borgwerk!

Nu een aangenomen zoon te zijn! De Heere Jezus toch brengt ons als vrijgekochte, vrijgemaakte en daarop vrijgesprokene zondaren weder tot de Vader.

Hij toch zoekt en vindt niet alleen het verlorene, maar brengt ook het weggedrevene weder. En als Hij ons dán wederbrengt, dan stelt Hij ons hier de Vader niet voor gelijk in de vrijmaking, *maar hier geeft Hij ons weder terug aan de Vader.* En de Vader ontvangt ons dan als een aangenomen zoon uit de hand Zijns Zoons. En dan niet als een vuile zondaar, maar blank als een lelie, gewassen in Zijn bloed.

Dan gaan wij deze waarheid verstaan, dat Christus alleen de eeuwige en natuurlijke Zoon van God is, maar dat wij, om Zijmentwil, uit genade tot kinderen Gods aangenomen zijn.

Wij mogen dan wel uitroepen: *Dierbaar kindschap! Zalig Vaderschap! Wondervolle toebrenging!*

EEN VERKREGEN ERFENIS

ZIEKBED EN OVERLIJDEN VAN

Ds. J.W. Slager

1. ZIEKBED

Werkendam, 8 mei 1980

Het behaagde de Drie-enige Verbonds-God ons op 8 mei 's morgens om half vier een ernstige kramp in de bloedvaten te geven, hetwelk gepaard ging met hevige pijn aan mijn hart, het zweet brak mij uit en ik moest braken, zodat het scheen of de dood zijn intrede deed. Mijn voeten werden al koud, en de polsslag was bijna niet meer te vinden. 's Morgens werd de huisdokter gehaald, die het ernstig inzag, maar ik moest niet naar het ziekenhuis. Zodra ik die hevige pijn kreeg, kwam de Heere tegelijk af te dalen in mijn leven met deze waarheid uit het Hoge priesterlijk gebed: 'Vader, Ik ben niet meer in de wereld, maar deze zijn in de wereld, maar Ik kom tot U'.

Daar mocht ik mijn ogen slaan op Hem, de nu verhoogde Hoge priester, en tegelijk op de kusten der eeuwigheid, waarin alle vrees voor de dood wegviel, daar anders toch de dood een koning der verschrikking is voor onze natuur.

Binnen korte tijd was ik ineens al mijn krachten kwijt. Mijn geest werd zodanig opgetrokken dat ik meer boven dan beneden was. Ik mocht een blik slaan in dat hemels Heiligdom, alwaar Immanuël de Bedienaar van is. Ik zag Zijn heerlijke Persoon, als verheerlijkt boven alle geschapen creaturen, als Hoofd Zijner duur gekochte Kerk, Die als Overwinnaar, dood, hel en duivel heeft overwonnen. Hij heeft de dood ontwapend van zijn prikkel, dat is de zonde. Zodat de dood voor Gods Kerk en ook voor mij niet is tot afbetaling der zonde, maar tot een afsterven der zonde en een doorgang tot het eeuwige leven.

Gods volk mag sterven, maar een onherboren mens moet sterven. Daar is maar één middel voor Gods Kerk overgebleven om ons te verlossen van de zonde en al haar gevolgen, dat is de tijdelijke dood.

Ik mocht in de dadelijkheid geloven dat ik met ziel en lichaam het eigendom was van een Drie- enig God. Vrijgekocht en vrijgemaakt door Christus. Ik voelde dat ik niet voor eigen rekening lag maar voor des Heeren rekening. O, wat een dure prijs heeft Hij moeten betalen, een bloedprijs. Hij heeft Zijn leven willen geven om mij vrij te kopen, en vrij te maken van alle zonden en banden.

Daarna is voor ons ontsloten Joh. 14:2 en 3: *'In het huis Mijns Vaders zijn vele woningen; anderszins zou Ik het u gezegd hebben, Ik ga heen om u plaats te bereiden. En zo wanneer Ik heen zal gegaan zijn, en u plaats zal bereid hebben, zo kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt, waar Ik ben.'*

Dit maakte mij zo klein en ootmoedig voor Gods heilig aangezicht: een plaats bereiden voor zo één, die een plaats verdiend heeft in de buitenste duisternis. Daar was in mij geen vreze des doods, maar een dadelijk geloof, dat Christus, ons nu verheerlijkt Verbondshoofd, er de prikkel uit weggenomen heeft. De dood is voor Gods Kerk de enigste en laatste medicijn, om haar te verlossen van de zonde en al haar gevolgen. Voor hen is de dood niet tot afbetaling der zonde, maar tot een afsterving en een doorgang tot het eeuwige leven. Het graf is een rustplaats voor het lichaam, en een reinigingskamer, een gekocht en een geheilgd graf.

Mijn betrekking ging over dood en graf heen, daar in de dadelijkheid Immanuël door Zijn Geest in mijn hart aanwezig was. Ik mocht een blik krijgen in dat hemels Heiligdom, als daar door het geloof onze ware Hogepriester in Zijn onafslaanbare voorbede bidt: 'Vader, Ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt.' Christus is als Middelaar verhoogd en verheerlijkt als God-mens.

Zijn menselijke natuur is niet vergoddelijkt. Hij heeft in beide naturen, de eigenschappen behouden. Maar Hij als het eeuwige Woord, heeft dat aangenomen pand, onze natuur, als een pand in de hemel gebracht.

Het is zoals de onderwijzer ons leert: ten eerste, dat Hij in de hemel voor het aangezicht Zijns Vaders onze Voorspreker is.

Ten andere, dat wij ons vlees in de hemel tot een zeker pand hebben, dat Hij, als het Hoofd, ons, Zijn lidmaten, ook tot Zich zal nemen.

Ten derde, dat Hij ons Zijn Geest tot een tegenpand zendt, door Wiens kracht wij zoeken dat daarboven is, waar Christus is, zittende ter rechterhand Gods, en niet wat op de aarde is.

Dat deed mij verootmoedigen voor Gods heilig aangezicht, ziende op mijn afkomst, een zondig schepsel, en nu te mogen vernemen dat ik een pand heb in de hemel. Zo zeker als Christus daar is, in Zijn verheerlijking, zo zal ik ook eens met de verheerlijkte Kerk daar komen met ziel en lichaam. De verheerlijkte Immanuël naar Zijn menselijke natuur gelijkvormig, alleen met dit onderscheid: Hij het Levens-Hoofd behoudt in Zijn verheerlijkt lichaam de littekens van Zijn lijden, als graveerselen. Maar de Kerk, een gemeente zonder vlek of rimpel, alsof ze nooit gezondigd had. Zijn graveerselen die Hij heeft, en behoudt, daaruit zullen eeuwige verborgenheden vloeien.

Het was mij zo groot zulk een Pand in de hemel te mogen hebben, en mij gegeven op aarde, God de Heilige Geest als een Tegenpand, en tegelijk als een Onderpand van mijn erfenis.

Het onderscheid tussen de inwoning van de Heilige Geest zonder Persoonskennis bij de levendmaking of de inwoning van de Heilige Geest met, en in een Persoons-gemeenschap, - dan wordt het Pinksteren in het leven van de Kerk. 'En Ik zal de Vader bidden, en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid.' Ik gevoelde mij zo rustig en vredig met een dadelijk geloof, dat ik voor rekening lag naar ziel en lichaam, voor tijd en eeuwigheid. O, die zalige bewustheid, niet alleen voor rekening van mijn Vrijkoper en Vrijmaker, maar voor rekening van een Drie-enig Volzalig Godswezen te liggen.

Maar ik mocht ook door het zien in Gods Heiligdom, Gods Kerk aanschouwen. Daar is maar één Kerk, een enige is Mijn duive, Mijn volmaakte. Christus is het Hoofd van de Kerk; de uitverkorenen zijn Zijn lidmaten. Maar de Kerk, waar Christus het Hoofd van is, is zuiver, en bestaat niet in vermenging van allerlei godsdienst.

Christus als Koning heeft op aarde als Profeet geleerd, en drieënhalf jaar het Evangelie gepredikt, welk bestaat in de zuivere prediking van Gods Woord: De bediening van de sacramenten, doop en avondmaal, en de kerkelijke tucht, en het onderwijs voor de jeugd.

Maar de laatste eeuw, waarin wij leven, daarin is een geest opgestaan die niet genoeg heeft aan hetgeen was ingesteld, wat alleen behoort tot de ware Kerk. Maar er moeten godsdienstige instellingen bijkomen, godsdienstplantingen, en die zijn vele, en dat wordt door velen gehouden, als behorende bij Gods Kerk. In Evangelie en uitbreiding daarvan, gaan de meeste mensen op. Ze hebben niet genoeg aan de Koninklijke instelling door Christus, als Koning der Kerk, maar jongelings- en meisjesverenigingen, zangverenigingen, mannen- en vrouwenverenigingen enz. en ook uitbreiding op

zendingsterreinen en zendingskransen. Daar werken zelfs vele voorgangers aan mee. Velen houden deze dingen als behorende bij het Koninkrijk Gods.

Toen ben ik zo bedroefd geworden, dat door al deze opgerichte dingen juist de praktijk der godzaligheid weggaat. Het zal in het licht der eeuwigheid eenmaal geopenbaard worden, dat Christus' Koninkrijk niet bestaat in bijkomstige dingen waar het zondig vlees bij kan leven, maar integendeel: zonder bevindelijke kennis aan Christus Borggerechtigheid zal niemand ingaan in het Koninkrijk Gods.

Ook ben ik nog verkwikt met deze waarheid: 'Werp uw zorg op de Heere en Hij zal u onderhouden'. Toen was ik zeer zwak, en had ik er een maagbloeding bijgekregen. Een overnemend God waar te nemen, ik gevoelde mij liggen voor Gods rekening, met ziel en lichaam beide, duur gekocht, niet door zilver en goud, maar door het dierbare bloed des Lams. Ik lag zeer rustig met een geloofsvertrouwen op die Vaderlijke onderhouding. Onderwerping geeft rust.

Ook heb ik nog onderwijs ontvangen uit Openb. 20:6 de eerste helft: 'Zalig en heilig is hij, die deel heeft in de eerste opstanding, over deze heeft de tweede dood geen macht.' De eerste opstanding ziet op de levendmaking uit de geestelijke dood, door Gods Geest, alwaar Christus, die de opstanding en het leven is, Zichzelf verenigt met de levendgemaakte zondaar. Over deze heeft de tweede dood geen macht, dat is, de eeuwige dood, in de buitenste duisternis, alwaar wening zal zijn en knersing der tanden. Nu ligt er tussen de geestelijke en de eeuwige dood, de tijdelijke dood. Nu kunnen wij nooit van de zonde afkomen of wij moeten de tijdelijke dood sterven. Ik kreeg zo'n betrekking op die lichamelijke dood, als voor mij ontwapend van de prikkel. Zij is het laatste medicijn die ons verlost van de zonde en al haar gevolgen. Onze dood is niet tot afbetaling der zonde, maar tot een afsterven en een doorgang tot het eeuwige leven.

Ook is deze waarheid voor mij geopend: 'Want wij weten, dat, zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen. Want ook wij, die in deze tabernakel zijn, zuchten, bezwaard zijnde; nademaal wij niet willen ontkleed, maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde'.

Deze waarheid ziet op de jongste dag. Als wij gaan sterven dan vaart onze ziel uit het lichaam, als uit een tabernakel, dan is de ziel ontkleed. Het lichaam gaat dan in het graf, als in een reinigingskamer, maar zal ten jongsten dage weder opstaan. Dan zal de ziel zijn eigen lichaam terugkrijgen, maar dan onsterfelijk en onverderfelijk. Dan wordt de ziel weer overkleed met een verheerlijkte tabernakel. 'Die ons nu tot ditzelfde bereid heeft, is God, Die ons ook het onderpand des Geestes gegeven heeft.' Wat heeft Gods volk toch een heerlijke toekomst. Eens te worden overkleed met een verheerlijkt lichaam, zonder zonde of gebreken, het heerlijk lichaam van Christus gelijk, uitgenomen de erelittekens, die Immanuël eeuwig zal behouden als graveerselen boven alle creaturen. En uit die graveerselen zullen voor de verheerlijkte Kerk eeuwige verborgenheden vloeien.

Wat is dat een aangename en zoete overdenking voor het leven, dan telt het graf mee onder onze familie. Job betuigt daarvan: 'Tot de groeve roep ik, gij zijt mijn vader, tot het gewormte, mijn moeder en mijn zuster.' Dan is de overdenking aan het graf geen schrik, maar zoete en heerlijke gedachten. De profeet Jesaja betuigt daarvan: 'Hij zal ingaan in de Vrede, zij zullen rusten op hun slaapsteden, een iegelijk die in zijn oprechtheid gewandeld heeft'. Wij krijgen een gekocht en geheiligd graf. Onze eeuwige Koning heeft Zelf in het graf gelegen, eerst de vloek weggenomen *van* de aarde, maar ook de vloek weggenomen *uit* de aarde. Gods geheiligd zaad, zal eens een gezegend aardrijk beërven.

Ook heb ik nog onderwijs gekregen, toen ik naar het lichaam heel zwak was, dat mijn vrouw, die mij mocht verzorgen, mij overal aan helpen moest. Uit Hoogl. 2: 'Mijn duive, zijnde in de kloven der steenrotsen, in het verborgene ener steile plaats, toon Mij uw gedaante, doe Mij uw stem horen; want uw stem is zoet, en uw gedaante is liefelijk'. O, wat gevoelde ik mij veilig in Christus, de ware Rotssteen, in Zijn klove. Onbegrijpelijke waarheid, dat de stem van de bruid Hem zoet is, en haar gedaante liefelijk. Christus vermaakt Zich in Zijn eigen werk door de Heilige Geest. In die klove gevoelde ik mij zo veilig, daar kunnen de pijlen des bozen niet komen. In Zijn diepe graveerselen te liggen, geeft rust in de ziel. Hij, Die ware Rotssteen Israëls, is een ware verberging voor een weerloos duifje.

Ook heb ik in onze zwakte een Koninklijk bezoek gehad, met deze waarheid: 'Ik zeide; Ik zal op de palmboom klimmen, ik zal zijn takken grijpen; zo zullen dan uw borsten zijn als druiftrossen aan de wijnstok, en de reuk van uw neus als appels'.

Hier spreekt de Bloedbruidegom. *Ik zeide*: die Ik, was eerder dan Abraham; Ik, dat is Christus, de eniggeboren Zoon des Vaders; Ik, de Middelaar; Ik, de Borg van het genadeverbond; Ik, des Vaders uitverkoren Knecht; Ik, die Held, bij wien hulp besteld is; Ik, des Vaders voedsterling; Ik, de oudste Broeder in des Vaders huisgezin; Ik, de Bloedbruidegom Zijner bruidskerk, die in Hem is uitverkoren. Ik zeide, het eeuwige Woord des Vaders, dat Woord is vlees geworden, en is Zijn broederen in alles gelijk geworden, uitgenomen de zonde.

Ik zeide, Ik zal op de palmboom klimmen. Hier wordt de bruidskerk een palmboom genoemd. Een palmboom die altijd groen blijft, in de zomer en in de winter. Een palmboom die onder zware ballast en druk nog zijn kroon naar boven houdt, en groeit onder de druk nog naar boven. Alzo is de Kerk, onder kruis en zware druk, hetzij naar het lichaam of de ziel. De psalmist getuigt daarvan in Ps. 92: 'De rechtvaardige zal groeien als een palmboom. Die in het huis des Heeren geplant zijn, dien zal gegeven worden te groeien in de voorhoven onzes Gods'. O, wat een onbegrijpbaar werk, dat nu die Bloedbruidegom Zijn bruid bezoekt, en op die palmboom wil klimmen.

Ik heb bijzonder veel bezoek gehad tijdens mijn ziekte, van heinde en ver. Daar was ik wel blij mee, maar een Koninklijk bezoek van boven gaat boven alles. Zijn inkomst geeft uitkomst, en goede leringen.

Zo zullen dan uw borsten zijn als druiftrossen aan de wijnstok. Hier wordt de bruidskerk verklaard, dat zij twee borsten heeft. Daar zijn er, die daardoor verstaan, twee sacramenten: Oud Testament, pascha en besnijdenis; in het Nieuwe Testament, doop en avondmaal. Maar geestelijk kunnen wij er door verstaan, één borst van onderwijzing en één borst van vertroosting. Al de sappen van en voor die borsten, vloeien uit de vereniging met Christus, die ware Wijnstok. Buiten die vereniging van de ware Wijnstok kan er geen levensgenade en onderwijzing vloeien.

Als nu de bruidskerk twee borsten heeft, dan moeten er in Gods Kerk ook zuigelingen zijn. Daar meldt de apostel Petrus van: 'En als nieuwgeboren kindekens, zijt zeer begerig naar de redelijke onvervalste melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen'. De heilige apostel Paulus betuigt daarvan: 'Want een iegelijk, die der melk deelachtig is, die is onervaren in het Woord der gerechtigheid; want hij is een kind. Maar der volmaakten is de vaste spijs, die door de gewoonheid de zinnen geoefend hebben, tot onderscheiding beide des goeds en des kwaads.'

Daarom was de lering aan de bruid: *en de reuk van uw neus is als appels*. Men weet, door onze reuk gaan wij onderscheiding waarnemen, tussen goed en kwaad, aangename geur der genade of stank der zonde. Het was hier voor de bruidskerk een wonderlijk

bezoek van haar Bloedbruidegom, om in zo'n palmboom te klimmen, en zulke leringen te geven. Ook was dat voor mijn ziel een zoete overdenking, dan vergeet men de ziekte. Ik kon in geen twee of drie maanden lezen, ook niet in Gods Woord, vanwege de zwakte in mijn hoofd. Ik was vele weken mijn stem kwijt, die was heel zwak. Het eerste wat ik stil mocht lezen, was uit J. Vermeer: 'Dankt God in alles, want dit is de wil van God in Christus Jezus over u'. Dat was mij zeer tot sterkte, daar het ook in mijn hart lag om voor alles, ook voor deze weg, die dat Hoge Wezen met mij houdt, te danken in alles. De Heere was mij voorgekomen in mijn verdrukking met deze waarheid: 'Want gij hebt lijdzaamheid van node, opdat gij de wil Gods gedaan hebbende, de beloftenis moogt wegdragen'.

Daar zijn ook overdenkingen geweest over Job 33. *Want Hij zal de mens zijn gerechtigheid wedergeven.* Drie overdenkingen: ten eerste, de mens zonder gerechtigheid, ten tweede, de mens met een geopenbaarde gerechtigheid, ten derde, een geschonken gerechtigheid.

Dat alles door bemiddeling van een Gezant, een Uitlegger, één uit duizend, om de mens zijn rechte plicht te verkondigen. Deze Gezant des Vaders wordt dan geopenbaard ain de mens. Die krijgt dan opdracht van Zijn Vader: 'Verlos hens dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden.' De voorslag der verzoening gaat uit van God de Vader. Die heeft verzoening gevonden in de Messias. Deze Gezant werkt de verzoening uit, door Zijn voldoeningswerk, voor de Kerk en aan de Kerk. Door God de Heilige Geest, wordt dat toegepast. Dan wordt de zieke patiënt genezen. *Zijn vlees zal frisser worden dan het was in zijn jeugd, hij zal tot de dagen zijner jonkheid wederkeren. Hij zal tot God ernstiglijk bidden, die in Hem een welbehagen nemen zal, en zijn aangezicht met gejuich aanzien. Want Hij zal de mens zijn gerechtigheid wedergeven.* En dat door een toegerekende gerechtigheid, een geopenbaarde gerechtigheid, een geschonken gerechtigheid, een aangenomen gerechtigheid, een toegeëigende gerechtigheid. Deze bijzondere genade verheerlijkt aan de mens, dat maakt geen hoge en verhevene, maar nederige en ootmoedige mensen.

Ook werd ik nog bepaald bij *de kennis van Christus*. Wat spreken vele mensen onbijbels over Zijn Persoon, over Zijn lijden en kruisiging. Sommigen zien Jezus nog hangen aan het kruis op Golgotha, zelfs Zijn bloed loopt langs de kruispaal. Wij kregen te geloven, dat vele mensen door zulke gezichten misleid worden. Wij kunnen wel bij de waarheid bepaald worden, dat Christus daaraan gehangen heeft, maar Hem nu nog zien hangen is niet waar.

De heilige apostel Paulus leert ons: 'Zo dan, wij kennen van nu aan niemand naar het vlees; en indien wij ook Christus naar het vlees gekend hebben, nochtans kennen wij Hem nu niet meer naar het vlees'. Daar wijst ons de onderwijzer in de Catechismus ook op. Christus is waarachtig Mens en waarachtig God. Naar Zijn menselijke natuur is Hij niet meer op aarde, maar naar Zijn Godheid, Majesteit, genade en Geest wijkt Hij nimmermeer van ons. Wat is Immanuël, God met ons, een dierbare Persoon, een grote en onuitsprekbare verborgenheid. Hij draagt de banier boven tienduizenden.

Na vele weken kon ik weer wat gaan lezen, wat lang niet mogelijk was geweest, ook uit de oudvaders, stil voor mijzelf, ook o.a. uit A. Voget over 1 Joh. 2: 'Mijn kinderkens, ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt. En indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de Rechtvaardige'.

Veel sterkte en bemoediging was het voor mijn hart om waar te nemen in en door het geloof, dat Christus ook mijn Voorspraak is bij de Vader, en dat Gods Geest een Voorspraak is in mijn hart. Christus onze Voorspraak spreekt geen smeekgebed, dat heeft Hij gedaan toen Hij op aarde was. Maar Hij eist: *Vader Ik wil*, enz. Zijn voorbede

is gegrond op Zijn voldoening. Daar is een tweeërlei reukwerk van Christus de ware Hogepriester. Een bloedig reukwerk in het offeren van Zichzelf, Gode Zijn Vader tot een welriekende reuk: *En Zichzelf voor ons heeft overgegeven tot een offerande en een slachtoffer Gode tot een welriekende reuk*; een altijd geurend reukwerk tot een volmaakte voldoening, Gode welbehagelijk. Het is nu wel oud maar niet koud, altijd vers blijvende.

Maar Zijn reukwerk van voorbidding in de hemel is altijd zonder onderbreking, de Vader welbehagelijk. Dat hemels Heiligdom is altijd vervuld met Zijn reukwerk. Hij is onze Voorspraak, Hij draagt Zijn Kerk op Zijn borstlap en op Zijn schouder, zoals Hij afgebeeld was door Aäron de hogepriester. O, wat een onuitsprekelijk wonder, nooit uit Zijn hart, nooit uit Zijn oog, nooit uit Zijn voorbede. Hij draagt ons altijd Zijn Vader voor, en Hij draagt onze personen, en ook onze lasten. Hij geeft kracht naar kruis, en een kruis naar onze geschonken kracht. En Hij is een verzoening voor onze zonden, en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden der gehele wereld (namelijk de uitverkoren wereld). Hij, de nu verheerlijkte Hogepriester pleit niet voor de zonde, maar voor de zondaar; die wordt door Zijn voldoening met God verzoend, en door Zijn volmaakt reukwerk veraangenaamd bij de Vader. Zijn arbeid is in alles Gode welbehagelijk. Het welbehagen zal door Zijn hand gelukkig voortgaan. *Hij zal ook het welbehagen doen dergenen die Hem vrezen.*

Ook nog middellijk vertroost uit het lezen van een oudvader, Cornelis Kuik van Mierop, over deze woorden uit het Hooglied: 'Mijn liefste is blank en rood', en nog over het vervolg: 'Hij draagt de banier boven tienduizenden'. Mijn hart werd verklaard, en onze liefste sprak weer zo bij vernieuwing aangaande onze afkomst, en dan zo'n allerwaardigste Persoon te mogen kennen, als een Geschonkene des Vaders, dat deed mij zo verootmoedigen voor Gods aangezicht. Hij is onze Zielsvriend, die te alle tijden liefheeft, Zijn liefde is zonder weerga.

Ook werd ik nog middellijk verkwikt en bemoedigd uit Isaäk Schorer, ook een oudvader, over de witte keursteen: waarin die bestaat en wanneer die ons is gegeven als een bewijs van onze vrijspraak des Vaders, met die nieuwe naam, die niemand kan lezen dan die hem ontvangt. Het is zo'n groot onderscheid voor Gods Kerk, of wij door Christus onze Vrijkoper en Vrijmaker in het stuk der verlossing, God de Vader voorgesteld worden, als zijnde in de armen van Christus, en blijvende, waarop een volkomen vrijspraak des Rechters volgt, en wij door Zijn voldoening, ons dan toegerekend en geschonken als een volkomen geldende gerechtigheid met God verzoend mogen worden.

Maar als de ziel, of onze persoon de Vader wordt gegeven, en wordt overgenomen, dan wordt er plaats gemaakt voor de witte keursteen, als een bewijs onzer vrijspreking door het verzegelende werk van de Heilige Geest. Hier ontvangt God de Vader een lieblank kind, gewassen in en door Christus' dierbaar reinigend bloed. Hier wordt met geloofsbewustheid ons kindschap opgelost. Op die witte keursteen staat een nieuwe naam (kind van God), dan gaat Gods lieve Geest getuigen met onze geest, en zegt, 'Abba Vader'. O, onuitsprekelijk wonder, hier ontvangt hij een eeuwig verzoenende Vader, een plaats in dat Vaderhart, en dat voor eeuwig. Alle natuurlijke en geestelijke vaders kunnen wegsterven, maar deze Vader blijft tot in der eeuwigheid. *Dezelve Geest getuigt met onze geest dat wij kinderen Gods zijn. En indien wij kinderen zijn, zo zijn wij ook erfgenamen, erfgenamen Gods en mede-erfgenamen van Christus.*

Ik heb ook een blik mogen slaan in het woord: Eeuwigheid. Een eeuwigheid voor onbekeerden, o naamloos, wat dat zal zijn, die buitenste duisternis. Geen natuurlucht, geen geestelijk licht, geen Schriftuurlijk licht, maar een weining (niet der ogen) en een

knarsing der tanden, bij de dood eerst naar de ziel, een straf van gevoel, een straf van ontbering, een straf van verzet, en dat eindeloos.

Ik had zo'n gevoel voor mijn nog levende naasten, de familie, en mijn medereizigers, ook met mijn arme gemeente. Medelijden met de verdoemde, dat kan nu niet meer. Wat is een arm onbekeerd mens toch beklagenswaardig. Zo velen leven zo maar voort of er geen eeuwigheid aanstaande is. Het missen van Gods gunst zal een eeuwige nacht zijn. Dan mocht ik wel eens wenen over mijn arme medereizigers naar de eeuwigheid, dood voor de dood. Gevoelloos voor het naderende verderf, sommigen hebben nog wel een belijdenis, maar zonder arbeid.

O, eeuwigheid voor Gods volk! Voor hen zal het eenmaal een volle dag van licht en vreugde worden, aldaar zal geen nacht zijn. Voor hen zal eens het woord vervuld worden uit Zacharias 14: *Maar het zal een enige dag zijn*. Dat is een dag die eeuwig duren zal, die de Heere bekend zal zijn. De schepping der wereld begon met de avondstond, met de duisternis. Daarom leert men, *toen was het avond geweest, en het was morgen geweest*, dat staat er zes maal, dus de avond voor de morgen. Maar ten jongste dagen zal het voor Gods Kerk (en ik heb hoop dat ik daarbij mag behoren) een morgenstond zijn. Daar staat in Psalm 49: 'Men zet hen als schapen in het graf, de dood zal hen afweiden; en de oprechten zullen over hen heersen in die morgenstond'. Wat zal dan het onderscheid groot zijn tussen dien die de Heere dient, en dien die Hem niet heeft gediend. De profeet Maleachi meldt daarvan, 'Dan zult gijlieden wederom zien, het onderscheid tussen de rechtvaardige en de goddeloze, tussen dien, die God dient, en dien, die Hem niet dient'.

Ook werd ik middellijk zeer bemoedigd uit het lezen van een onzer oudvaders, A. Voget, over 1 Joh. 3:2: 'Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen. Maar wij weten, dat als (Hij) zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen, want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is'. Wat heeft Gods volk toch een heerlijke toekomst naar ziel en lichaam. Immanuël zal gezien worden in Zijn verheerlijking, als de Zoon des mensen. Een verheerlijkt lichaam met Zijn heerlijke graveerselen, de bewijzen Zijner strijd en glorierijke overwinning, omringt met al de heilige engelen. Dan zullen wij Hém gelijk zijn, zegt de heilige apostel. Dan zal elk uit het vermalen stof zijn eigen lichaam verkrijgen. Een lichaam zonder zonde en zonder gebreken.

Daar zegt A. Voget van: 'Een heilig lichaam, geregeld zonder inwonende zonde, en vlees van verdorvenheid. Een geestelijk lichaam, wanneer spijs en buik zal teniet gedaan zijn. Een onverderfelijk lichaam dat aan de minste bezwingingen door iets, niet zal onderhevig zijn. Een onlijdelijk lichaam niet voor de minste spijs vatbaar. Een gezond lichaam zonder enig in- of uitwendig gebrek. Een sterk lichaam, altoos zonder vermoeiing of verpozing, of vermindering bekwaam, om een werktuig der ziel in de verheerlijking van God te zijn, en door de gestadige, verhevenste bedenkingen, en vurigste aandoeningen van de ziel, niet het minste gekrenkt wordende. Een snel, vlug, gezwind lichaam (zo gezwind als Jezus' lichaam door de hemelen doorging) om door de wijde opperzalen van de hemel der hemelen, tot zo verscheiden hemelingen in hun vele woningen, naar hun lust zich te begeven. Een onsterfelijk lichaam, nadat de dood voor eeuwig verslonden zal zijn tot overwinning. Een schoon lichaam van een deftig majestueus, blinkend gelaat in de aller-netste evenredigheid van leden, en liefelijkste mengelingen van kleuren. Een blinkend en glanzend lichaam van het luisterrijkste geflonker, gelijk wanneer de zon glinstert in haar pracht. O, wat wonderen van Zijn wijsheid macht en liefde.'

Wat ik ook nog wil melden is dit, dat mijn vrouw kracht gekregen heeft van boven, om mij in alles liefderijk te verzorgen, wat ook nog een wonder is, daar zij ook zwakheden heeft in haar lichaam.

Ook ontving zij nog enig onderwijs van de Heere, dat haar beloofd werd, dat wanneer ze een beker koud water mocht geven, in de naam van een discipel, zij haar loon zou ontvangen. Zodat ziekenverzorging ook bij de godsdienst behoort. Deze waarheid kwam met kracht in haar hart: 'Maar de Trooster, de Heilige Geest, Welke de Vader zenden zal in Mijn Naam, Die zal u alles leren, en zal u indachtig maken alles, wat Ik u gezegd heb'. Zij werd teruggeleid in haar achterliggend leven, ook al van haar kindsheid af, wat de Heere toen al gesproken had. Toen daalde dat hoge Wezen zo af in haar leven, met een uitroep: 'O eeuwige liefde des Vaders. O eeuwige liefde des Zoons. O eeuwige liefde des Heiligen Geestes.'

Het was toen voor haar een aangename Pinksteren. Ook toen voor mij. De Heilige Geest te mogen kennen als een verzegelende Geest in ons leven, een Tegenpand van het Pand daarboven. Christus is verheerlijkt in glansrijke Majesteit.

SAMENVATTINGEN VAN PREDIKATIES

Ik ben vijf maanden uit mijn arbeid geweest en ik had geen krachten, maar middellijk werd ik werkzaam door het lezen uit A. Comrie over de waarheid: 'U dan, die gij gelooft, is Hij dierbaar'. Daar noemt Comrie 21 punten over de uitnemende dierbaarheid van Christus, en dat sloeg zo naar binnen dat ik een dadelijke overslag kreeg om ook nog eens op de bazuin van het Evangelie te mogen blazen. Heel onverwachts voor de gemeente mocht ik zonder stoornis op zondag 5 oktober spreken uit Filip. 2:29. Onze gemeente was zeer verblijd, en verwonderd dat zulks nog mocht gebeuren.

Op 12 oktober heb ik 's morgens weer één keer voor mogen gaan en gesproken uit Job 19:25.

Op 19 oktober heb ik 's morgens weer één keer zonder stoornis gesproken uit Hooglied 7:8. *'Ik zeide: ik zal op den palmboom klimmen'* enz.

Wat een wonder, ik ben vele weken mijn stem kwijt geweest. De God Israëls doet wonderen. Wij werden ook nog indachtig gemaakt, dat de Heere mij voorkwam met deze waarheid: 'Zie Ik ben de Heere, de God van alle vlees, zou Mij enig ding te wonderlijk zijn?' En juist toen ik nog zo heel zwak was, en geen stem had, kreeg ik nog stil te geloven dat de Heere mij nog weer op zou richten, en dat boven verwachting, naar de mens gesproken. Nu moest ik in gaan leven, weer lust tot het leven te krijgen. Daar ik in de vijf maanden van krankheid nogal enkele van mijn vrienden zag voorgaan naar de eeuwige Rust, waar ik jaloers op was, die zijn de strijd te boven. Ja, zelfs heb ik nog met één van die vrienden op een nacht gemeenschap gehad, in de dadelijkheid waar te nemen dat hij Boven was en ik nog beneden. Dan is de vriendschap niet verbroken door de dood, maar onderbroken.

Ik heb liggende op mijn ziekbed gestaard op de hemel, boven de zichtbare wolken of het firmament met al haar lichten, met een dadelijk geloof, dat daar nu eens onze woonplaats zal worden. De erfenis wordt bewaard in de hemelen, en dat aan zo een nietig onwaardig schepsel, ziende op mijn afkomst en afmaking. Ik heb wel eens uitgedrukt, dat ik meer vrienden boven heb, dan dat ik er beneden overhoud. Als wij dan ook eens mogen zien hoe ver de zichtbare kerk onzichtbaar wordt door wereldgeïjkvormigheid en doorvloeiing in handel en wandel, dan trekt er op aarde niet veel meer aan, nog enkelingen, en die zijn ook sprenkelingen.

Dit is een voorrecht, daar is een Vriend van te middernacht, die altijd Dezelfde blijft, een Vriend, die te allen tijde liefheeft. O, hadden wij meer wederliefde tot Hem.

Op zondag 26 oktober was voor mij een wondervolle dag. Ik mocht spreken over en uit de waarheid Joh. 6:37: 'Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen: en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen'.

Twee hoofdgedachten: 1e De gegevenen des Vaders. De vrijgemaakten des Zoons. Wij mochten even afdalen in die grondeloze diepte der eeuwigheid. Hoe dat het Goddelijke Wezen van eeuwigheid schepselen heeft voorgekend, als voorwerpen Zijner eeuwige liefde. *Die ons tevoren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus in Zichzelf.* Nu worden wij geleerd dat er van eeuwigheid bij God een 'vrijhouding' is. Deze voorgekende en geliefde schepselen die zouden in de tijd vrij- en moedwillige zondaars worden. Nu kon Gods Majesteit Zijn liefde, die Hij bezat, niet uitlaten aan hen als onderwerpen; dat liet Zijn vlekkeloze volmaaktheid niet toe. Toen is er in de stille eeuwigheid tussen de drie Goddelijke Personen raad gehouden, hoe en op welke wijze God de Vader Zijn liefde weer kon uitlaten. De eeuwige Wijsheid heeft een weg uitgedacht, om met behoud van Zijn eer en roem van Zijn volmaakheden, die

scheepselen zalig te maken. De gegevenen des Vaders, dat zijn de uitverkorenen. De waarheid meldt daarvan: 'Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld'.

Toen heb ik stil mogen staan bij die eeuwige uitverkiezende liefde van de Vader. De eerste vrucht der uitverkiezing, dat was Christus als des Vaders Knecht, en Borg en Middelaar, en als Hoofd van het eeuwig genadeverbond. En in Hem zijn nu die voorgekenden en geliefden, uitverkoren tot een eeuwige zaligheid. De waarheid meldt daarvan: 'Want God heeft ons niet gesteld tot toorn, maar tot verkrijging der zaligheid, door onze Heere Jezus Christus'. Hun namen staan in het eeuwige boek des Levens der uitverkiezing. En die uitverkiezing is een daad van Gods soevereiniteit.

En nu zijn die namen der uitverkorenen uit het boek der uitverkiezing als het ware overgezet in het boek des Lams. Hij, Christus, is met Zijn hart Borg geworden voor hen. Daar is een toerekening van eeuwigheid voor hen. Al de schuld die zij in de tijd zouden maken, werd Hem als Borg toegerekend. Hij heeft ze ook voor Zijn rekening genomen, al de schuld, en de volkomenheid der heilige wet kwam op Zijn rekening. Als dezelve geëist werd in de tijd, zou Hij verdrukt worden. *Vader, zij waren de Uwe* wegens uitverkiezing, *maar U hebt ze Mij gegeven* tot vrijkoping. Naar Gods vrijmachtig soeverein welbehagen zou Hij, deze uitverkoren Knecht, alles betalen, en ook voor hen verdienen, en verwerven: genade hier en het eeuwige leven hiernamaals. Christus is met Zijn hart vrijwillig Borg geworden. De Borgstelling gaat uit van de Vader. Ik zal Hem doen naderen, en Hij zal tot Mij genaken.

Maar nu een geheim, al was Hij nu als Middelaar verordineerd, naar Zijn Godheid en naar Zijn mensheid, nu kon Hij naar Zijn Godheid alleen, het niet uitwerken en volvoeren. O, wat een eeuwig onverklaarbaar Godsgeheim. Nu moest Hij bij zijn Godheid een ware menselijke natuur aannemen, om te kunnen lijden en sterven, omdat er betaald moest worden door de dood van Gods Zoon. Hij moest Zijn broederen gelijk worden, uitgenomen de zonde. Hij moest tot een zonde-offer gesteld worden. De waarheid leert ons: 'Want Dien, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, omdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem'. Hem, de Borg van het Verbond, werd toegerekend, al de schuld van de gegevenen des Vaders (zij werden vrijgehouden), opdat hun eens zou toegerekend worden Christus' volmaakte gehoorzaamheid en Zijn voldoende gerechtigheid. Zo volmaakt, als hadden zij zelf in hun personen, alles volmaakt volbracht. O, dat wonderlijk geheim. *Al wat de Vader Mij geeft, zal tot Mij komen*. Hij, Immanuël, is hun Vrijkoper; zij zijn Hem gegeven tot vrijkoping. Hij zal de prijs betalen, vrijkopen, niet door zilver of goud, maar door Zijn bloedstorting, dat is, door het geven van Zichzelf tot een rantsoen. Dus let goed op, de onderhandelingen zijn van eeuwigheid niet met de Kerk, maar het gaat over de Kerk, die, wat hun personen aangaat nog niet aanwezig waren. Maar wij waren bij God vandaan, de voorwerpen van eeuwige liefde.

En nu dat absolute: *die zullen tot Mij komen en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen*. Dat tot Hem komen, is onderwerpeijk en strikt persoonlijk. Al waren nu de gegevenen des Vaders Hem toegezegd, zij zullen tot Hem komen. Deze voorwerpen van eeuwige liefde, worden in de tijd onderwerpen van opzoekende liefde. Waar liggen deze dan? In Adam, het representerend verbondshoofd, in en door de vrije en moedwillige afval, allen verdoemelijk, in een volkomen geestelijke doodstaat, en daarbij nog vijandig dood. Zij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods. Het is een Godsgeheim, dat eer de uitverkorenen, of de gegevenen van de Vader, in Adam stonden en vielen, waren gerekend in hem als hoofd van het werkverbond, toen waren zij al van eeuwigheid uitverkoren en gerekend in Christus de tweede Adam als Hoofd van het genadeverbond.

Nu liggen de uitverkorenen in Adams val net zo verdoemelijk en vijandig als al de anderen, daar zijn in Adams val geen trappen te verklaren. Op Gods tijd, naar Zijn eeuwig vrijmachtig welbehagen worden de uitverkorenen uit Adams groeve gehaald. De levendmaking van de zondaar is een eenzijdig Godswerk. Christus als levendgevend Hoofd, stort door de Heilige Geest, leven in het hart van de zondaar, en verenigt Zich met het onderwerp. Daar krijgt de verloren zondaar een nieuw leven ingestort. God de Heilige Geest plant het ware geloof in zijn hart, daar krijgt zo'n mens een staatsverwisseling van dood in leven. Het is natuur of genade, een middenweg is er niet. Nu wordt zo'n levendgemaakte zondaar overtuigd, waarvan? Dat hij een gegevene van de Vader is? Of dat hij een uitverkorene is? Kan hij uit zijn levenmaking opmaken dat hij een kind is? O nee. *Gods Geest gaat hem overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel.* Hij krijgt hier leven om aan de weet te komen dat hij midden in de dood ligt. Hij krijgt uitgestorte liefde om smart te krijgen over de bearbeiding van de Heilige Geest om te gaan leren, *die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.* Hoe moet hij nu tot Christus komen? Daar is niemand méér verborgen voor zo'n mens dan Christus de Zaligmaker. Hij kan tot Hem niet komen, Hij moet aan hem verklaard en geopenbaard worden. Nu leert de waarheid: 'Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft hem trekke'. Alleen door dat trekkende koord der liefde kan hij tot Hem komen.

En zegt verder de waarheid: 'Niemand kan zeggen Christus de Heere te zijn, dan door den Heilige Geest'. Daar is nu kennis nodig aan de drie Goddelijke Personen. Hoe moet deze gegevene nu tot Hem komen? Met deugden en gerechtigheid? O nee, maar als zondaar *Deze ontvangt zondaars, en eet met hen.*

Wij hebben in één van onze boekjes geschreven over tienderlei zondaarsgestalte, de moeite waard om te lezen. Het is eeuwig waar, die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen of verstoten. Hij, Die de gegevenen van de Vader ontvangt tot vrijkoping, zal ze ook als onderwerpen vrijmaken.

Nu is er onderscheid te leren, of de waarheid ons vrijmaakt, of dat de Zoon ons vrijmaakt. De waarheid leert ons: 'En zult de waarheid verstaan', dat is meer en meer daarin onderwezen en bevestigd worden. 'En de waarheid zal u vrijmaken', in uw levensstand van de dood en de dienstbaarheid der zonde.

Maar die andere waarheid: 'Indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zo zult gij waarlijk vrij zijn', dat raakt hun levensstaat van oplossing. Vrijgemaakt van alle zonden, schulden en banden. Alleen door zijn vrijmaking, gegrond op zijn vrijkoping door Christus' dierbaar bloed en Borggerechtigheid, toegepast door Gods Geest, met God verzoend en met Hem bevredigd. Een noodzakelijke Persoonskennis, niet alleen maar een schuldovernemende, en een schuldbetalende, en een schulduitdelgende Borg te kennen. Het is een eeuwige onwankelbare waarheid: *die de Zoon vrijmaakt, zal waarlijk vrij zijn.* Een vrijgekochte en een vrijgemaakte des Lams.

Op deze vrijmaking kan volgen: de vrijspreking van de Vader als Rechter in het rechtsgeding. Wat is het waar: 'die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen'. Wij moeten niet onder Zijn voeten komen, maar *aan* Zijn voeten; die er onder komen, worden vertreden en verpletterd. Maria zat aan Zijn voeten, om Zijn Woord te horen, en de grote zondares stond achter Jezus' voeten, om ze met haar tranen nat te maken. Wat is het een liefelijke Evangelienodiging, die Christus deed: 'Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven. Neemt Mijn juk op u, en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart, en gij zult rust vinden voor uw zielen. Want Mijn juk is zacht, en Mijn last is licht'.

Op zondag 2 november heb ik een keer gesproken over Rom. 5: 1. Een voorwoord uit Rom. 8:30, de 'gouden keten' der zaligheid. Het onderscheid verklaard tussen de rechtvaardiging in Gods vierschaar, of de rechtvaardiging in de vierschaar van de consciëntie. Gods Kerk is vanuit de stille eeuwigheid uitverkoren in Christus als Verbondshoofd van het genadeverbond, dus hebben zij een Verbonds-inzijn in Christus. Daar is een toerekening voor het geloof, voor wij geboren waren tussen de Goddelijke Personen. God de Vader heeft al de schuld en zonde van de Kerk toegerekend aan de Borg van het Verbond. Hij heeft al de schuld en zonde van de Kerk toegerekend aan de Borg van het Verbond. Hij heeft al de schuld en zonde niet aangenomen, maar overgenomen voor Zijn rekening. *Als nu dezelve geëist werd, zou Hij verdrukt worden.* Hij zou de schuld als strafschuld betalen in de tijd van Gods welbehagen.

Nu heeft de uitverkoren Kerk in Christus wel een Verbonds-inzijn, maar wie moet er nu betalen? De Borg heeft Zich gewillig verbonden bij de Vader om het rantsoen te betalen, en een eeuwige gerechtigheid aan te brengen. En blik in Gods vierschaar. Wie moet er nu gerechtvaardigd worden, de Kerk of Christus? Hij, de Borg moet gerechtvaardigd worden, niet van Zijn eigen zonden, maar voor de overgenomen zonden des volks.

De waarheid leert ons: *Hij is nabij, die Mij rechtvaardigt.* Hij is uit de angst en uit het gericht weggenomen. God was in Christus, de wereld met Zichzelf verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende, en heeft het woord der verzoening in ons gelegd. 'Want Dien, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.' Hij is de Borg van het Verbond, is behandeld alsof Hij in eigen Persoon had gezondigd, uit kracht van toerekening en overneming. Al de schuld der uitverkoren Kerk stond op Zijn rekening, opdat eens op rekening van de Kerk zal komen, Zijn gerechtigheid en voldoening, door een onmiddellijke toerekening, en door een middellijke toerekening alsof zij in eigen persoon hadden voldaan Wanneer is nu de Borg gerechtvaardigd in Gods vierschaar? Op Golgotha door Zijn dood?

Dat wordt veel geleerd, toch is dat niet waar. Door Zijn dood heeft Hij betaald, en een volmaakte voldoening teweeggebracht. Maar was Hij nu in de dood gebleven, dan had die dierbare Borg alles betaald en verdiend, maar kon Hij het niet toepassen. Maar Hij is gerechtvaardigd in en door Zijn opstanding. Hij is ontslagen van het oordeel des doods, en als die *Hinde des dageraads* vrijgesproken en vrijverklaard, door God de Vader, Die Zijn Rechter was geweest. Hij is in Zijn opstanding als Overwinnaar van dood, hel en graf volkomen gerechtvaardigd. En de Kerk, die in Hem een Verbonds-inzijn heeft, is ook mede in Hem gerechtvaardigd, zodat er een rechtvaardiging is in Christus voor het geloof. Dan is de Kerk gerechtvaardigd, aangezien in Christus, als een gerechtvaardigde in Gods vierschaar. Die nu in Hem gerekend zijn, als in Christus gerechtvaardigd voor God, die personen moeten nu ook gerechtvaardigd worden als zondaars in de vierschaar van hun consciëntie, en dat is strikt persoonlijk en onderwerpeijk.

Waar liggen nu die personen van hun zijde? Die liggen in Adams val begrepen, net zo verdoemelijk en walgelijk als al de anderen; daar is geen onderscheid. Adam was het representerend verbondshoofd in het werkverbond. Vertegenwoordigde alle schepselen die ooit zullen leven, en hij was ook ons aller stamvader, in wiens lendenen wij begrepen lagen. Nu is het zo'n groot geheim, dat de uitverkorenen al in Christus als Verbondshoofd van het genadeverbond uitverkoren waren, en van Gods zijde een Verbonds-inzijn hadden, eer zij in Adam als verbondshoofd van alle schepselen werden gerekend.

Die voorgekenden, die geliefden, die gegevenen van de Vader, die worden nu op Gods tijd, naar Zijn eeuwig voornemen er uitgehaald. Nu liggen degenen, die van nature

geheel vervreemd zijn van al die zaken, in Christus hun Hoofd; zij zijn in Hem in het verbond begrepen. Daar leert ons de waarheid van, dat gij in die tijd (uw natuurstaat) waart, zonder Christus, vervreemd van het burgerschap Israëls, vreemdelingen van de verbonden der beloften, geen hoop hebbende, en zonder God in de wereld. Daarom, de uitverkorenen begrepen in Adam als hun representerend hoofd, zijn net zo verdoemelijk als al de anderen, want in Adams val zijn geen trappen.

Maar nu moeten en zullen zij, die naar Gods eeuwig voornemen geroepen zijn, gerechtvaardigd worden in hun consciëntie. Maar let op: ze worden eens geroepen, dat houdt hun levendmaking in. *En u heeft Hij mede levend gemaakt, daar gij dood waart door de misdaden en de zonden.* Daar zijn tot de levendmaking geen voorbereidselen in de mens. Het is hier geen levensopwelling maar een levensinstorting, het is dood of leven, natuur of genade. Die levendmaking is een eenzijdig Godswerk. Als dat uur daar eenmaal naar Gods vrijmachtig welbehagen komt, dan verenigt Christus Zichzelf met dat onderwerp, door de Heilige Geest. Dat is een vereniging van Christus met de zondaar, en de zondaar die van dood levend wordt gemaakt, ontvangt een nieuw leven uit God geboren; dat zondigt niet. Hem wordt door Gods Geest het ware zaligmakende geloof ingeplant, dat krijgt hij als een gave Gods. Hij had niets om aan te nemen, maar het wordt hem ingeplant, en dat geloof wordt dan werkzaam door de ingestorte liefde, en wordt onderhouden door God de Heilige Geest.

Nu gaat Gods Geest de levendgemaakte zondaar overtuigen, waarvan? Dat hij er één is die van eeuwigheid uitverkoren is? Of dat hij al in Christus gerechtvaardigd is? O nee, van al deze geheimen weet hij niets, Maar die Geest gaat overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel. Hij krijgt door het ingestorte leven de wetenschap dat hij midden in de dood ligt, en hij krijgt ingestorte liefde om smart te krijgen over de breuk, waar hij aan ontdekt wordt.

Dan volgen er wel de eigenschappen en de kentekenen van het geloof. Hij komt aan de weet, dat het een verloren zaak is. Na de roeping en deze dingen, volgt er wel een voorbereidend werk van de Heilige Geest, om vatbaar en ontvangbaar gemaakt te worden: bij Godskennis, een Christuskennis, door Woord en Geest. Maar die hoop wordt geboren in de weg der onmogelijkheid aan onze zijde. Hij voelt zichzelf ongelukkig, ja onzalig. Als zo een ziel dan onder het zuivere Evangelie mag komen, en hij hoort dan die waarheid verklaren, dat heel de uitverkoren Kerk in Christus een Verbonds-inzijn heeft, ja, al in Hem gerechtvaardigd is, dan gelooft zo'n ziel het wel voor Gods Kerk, dat het waarheid is, maar hij kan het voor zichzelf zo maar niet geloven. Hij voelt die grote breuk en wordt overtuigd, dat al zijn zonden en schulden bij God openstaan. Hij is een onverzoend mens. Hier wordt het zalig worden strikt personeel, maar dan ook geheel onmogelijk. Door de werken der wet kan hij niet zalig worden, en God doet geen afstand van Zijn heilig vlekkeloos recht.

Als dan hier de weg ontsloten wordt buiten zichzelf; als dan Christus hem wordt aangewezen, en in het Evangelie wordt ontsloten, dan krijgt hij ademtocht en gelooft hij dat hij nog zalig kan worden; alleen door die Borg, met behoud van de wet en Gods deugden. Maar nu krijgt hij onderwijs, dat hij met God verzoend moet worden. Hij moet gerechtvaardigd worden in zijn consciëntie, en hoe moet dat nu? Nu moet hij onderwerpelijk vat- en ontvangbaar gemaakt worden door een geheel uitgewerkte zaligheid buiten zichzelf.

Nu heeft zo'n ziel wel eens een- en andermaal liefdesuitlatingen gehad in zijn leven, ja soms zo sterk en voelbaar dat het bijna ondraaglijk was. En als dan het licht ontbreekt in deze, dan houdt hij die uitlatende liefde des Heeren en voelbare wederliefde zijns harten voor gemeenschap des Heeren. Nu krijgt hij onderwijs des Heeren, hetzij middellijk door Gods knechten, of *onmiddellijk* door Gods Geest, dat er geen gemeenschap kan

zijn buiten de kennis aan de voldoening aan Gods gerechtigheid, en dat nu de verzoening vóór de gemeenschap Gods gaat. Hoe moet dat nu?

Hier gevoelt hij wel de noodzakelijkheid om met God verzoend te worden, maar wie moet er nu gerechtvaardigd worden? Een mens met ondervinding, met kentekenen van genade? O neen, maar een goddeloze, een vijand.

Nu krijgt hij zijn schuldbrief thuis, daar staat niet één goede deugd op. Ja, al zijn gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleet. Als het ogenblik daar is, dat hij in zijn consciëntie gerechtvaardigd moet worden, dan zijn hem alle gronden ontnomen, waarop hij zelf zijn hoop op behoudenis gebouwd heeft. Als het gericht zich dan gaat spannen, dan moet u aan een vierschaar denken van gericht in uw consciëntie, dan hebben wij:

1. de Rechter, 2. de gedaagde, 3. de getuigen of aanklagers, 4. een Voorspraak.

Wie is nu de Rechter? In orde, de eerste Persoon in het Gods-Wezen. Een Rechter der ganse aarde. Een Rechter die recht doet, Wiens ogen vuurvlammen zijn. Een Rechter die vertoornd is over de zonde. Hij, de gedaagde, staat daar voor het heilig aangezicht des Rechters. Hij bezit niets dan schuld en zonde en is waardig om verdoemd te worden. Hij heeft die Majesteit beledigd en onteerd, zijn consciëntie beschuldigt hem.

Daar komt er één aan zijn rechterhand staan, die niet geroepen is, dat is de duivel, Zach. 3, om hem te wederstaan, want hij is hem eens toegevalen, zie Jes. 49.

Hier hoort hij een stem, al van een Voorspraak. *Doch de Heere zeide tot de satan: de Heere schelde u gij satan, ja de Heere schelde u, die Jeruzalem verkiest, is deze niet een vuurbrand.* Let op, geen brandhout, maar een vuurbrand, *uit het vuur gerukt?* Hier mag satan niet bij blijven, die wordt als een bliksem uit de hemel weggejaagd.

Daar staat de gedagvaarde zondaar met een gesloten mond en een veroordeelde consciëntie tegenover een heilige, vlekkeloze Majesteit, Die zwijgt en niet veroordeelt. Maar nu staan aan de zijde des Rechters de getuigen. Wie is nu de aller-volmaaktste getuige? Dat is God, de Rechter, Zijn alwetendheid, en nu Zijn gevoelige Alomtegenwoordigheid.

Daarbij komt de heilige wet ons aanklagen, diezelfde heilige wet die ons tevoren had vervloekt, en die eens in de weg der ontsluiting een zwijgende wet was geworden. Die laat nu zijn aanklacht tegen ons horen, dat wij schuldig zijn aan al de geboden Gods. Niet één gebod volmaakt gehouden; op die aanklacht kan de zondaar niet antwoorden, als schuldig, als een overtreder der wet; de consciëntie getuigt, dat het de waarheid is. Niets is er in te brengen; de zondaar aanvaardt het vonnis, al lang tevoren uitgesproken. 'Ten dage als gij daarvan eet, zult gij de dood sterven'.

Nu krijgt de veroordeelde zo'n liefde in zijn ziel tot de Majesteit des Rechters, dat hij uit liefde zijn eigen vonnis aanvaardt en overneemt, als doodschuldig, en de Rechter niet om genade bidt, maar de Rechter in Zijn heilige en vlekkeloze Majesteit en blinkende Rechtvaardigheid lief krijgt en omhelst. De Rechter behoeft hier niet te veroordelen. Hij veroordeelt zichzelf, de eeuwige dood waard. Hierin eindigt hij met alles in de dood. Een ogenblik in Gods toorn.

Hier verliest hij levensverwachting, en toch, wonderlijk, hij kan hier zalig verloren gaan, zonder genade, en zonder een bewuste Borg. Hij wordt het eens met Gods heilig, voldoende, eisend recht.

De Rechter zwijgt maar geeft een wenk; daar is in de rechtszaal nog Eén, waar de omkomende zondaar niet van weet, dat is de Voorspraak. Die komt nu naar voren, en aan de omkomende zondaar, die met alles in de dood is geëindigd, openbaart Hij Zichzelf en spreekt: gij zijt Mijne. Hier wordt de zondaar achter het heilig recht Gods geëigend, door Christus als de Voorspraak, en de zondaar mag terug eigenen, en zegt: *Gij zijt ook de Mijne.* Daar laat de Voorspraak Zichzelf horen tegenover de Rechter, dat Hij voor deze heeft voldaan. Daar hij eens Zichzelf voor hem heeft overgegeven, en

door Zijn volmaakte Borggerechtigheid heeft Hij eenmaal aan de Rechter volmaakt voldaan. Hier gaat de Voorspraak de geëigende zondaar vrijmaken van al zijn schulden en banden. Hier krijgt de omgekomen en nu gevonden zondaar een volmaakte vrijmaking des Zoons. Hij ontvangt hier de toegerekende en nu geschonken en aannemende, volmaakte Borggerechtigheid, die hij nu ook mag toe-eigenen.

De Borg, Die hier zijn arbeid wil voortzetten, neemt deze zondaar mee naar de stilte der nooit begonnen eeuwigheid, en laat hem zien, dat hij daar al een gegevene des Vaders was, en dat Hij hem toen al geëigend had, voordat hij in de wereld was. Hij brengt hem mee, en gaat met hem in de tijd door heel Zijn lijdensgang, hier wordt de ziel één plant met Hem in de gelijkmaking des doods. Hij krijgt hier een schuldovernemende Borg, een schuldbetalende, en een schulduitdelgende Borg.

Op die personele vrijmaking des Zoons, wordt hij de vrijgemaakt persoon. Vrijgesproken door God, de eerste Persoon als Rechter, zodat de vergeving zijner zonden, hem door de mond van de nu verzoende Rechter, wordt gegeven. Hier wordt de zondaar rechterlijk vrijgesproken van zijn schuld, op grond van het Borgwerk van Christus als zijn Voorspraak. Hier wordt de zondaar met God verzoend door het dierbare, nu toegepaste bloed van Christus. Hier wordt dan onderwerpelijk de zondaar gerechtvaardigd in de vierschaar zijner consciëntie.

Hier wijkt Gods rechtvaardige toorn en gramschap, hier krijgt hij vrede met God, die alle verstand te boven gaat. Hij verneemt in zijn vrijspraak: 'Ik, Ik delg al uw zonden uit, en Ik gedenk ze niet meer, maar werp ze achter Mijn rug in een zee van eeuwige vergetelheid'.

De heilige wet komt nu tot hem als een verzoende wet, alle verdoemende kracht heeft hij afgelegd. Hier geen druppel water meer schuldig aan Gods wet, want Christus, zijn Voorspraak en Borg, heeft voor hem heel de wet voldaan en verheerlijkt. Al de volmaakte heilige deugden zijn nu voldaan door de Borg, nu is hij zalig geworden met behoud van de wet, niet zonder de wet; daar is nu geen veroordeling meer tegen hem.

Nu heeft hij vrede met God door Jezus Christus, nu toegepast door dat dierbare hartenbloed des Lams. Vrede met de heilige engelen, vrede zelfs met het gedierte des velds. Hij is onze vrede. Nu wordt God de eerste Persoon nooit meer zijn Rechter.

En weet u wat ook nog zo'n geheim is, nu zit er in dat rechtsgeding nog een waardige Persoon. Een Griffier, die heeft tot heden niets gesproken, maar alles opgeschreven, en die gaat aan het einde van dat waardig Godsgericht alle behandelde zaken voorlezen en Zijn goedkeurende zegel hangen aan deze gerechtszaak. Hij hangt het zegel van goedkeuring aan het werk van de Rechter. Zijn zegel aan het werk van de Voorspraak met volle goedkeuring. Zijn zegel zet Hij als een stempel van goedkeuring op de consciëntie van de vrijgemaakte en vrijgesproken zondaar.

Hij mag nu gaan uit die wondervolle gerechtzaal naar een bruiloftzaal, niet veroordeeld tot verdoemenis. Wat een eeuwig onverklaarbaar Godsgeheim. Nu heeft hij het onderscheid mogen leren tussen een rechtvaardiging in de Borg Christus de Heere, of gerechtvaardigd in zijn consciëntie, en dat door het geloof, hetwelk voor hem als een instrument, een ledige geloofshand was, waardoor hij heeft mogen aannemen wat hem geschonken is. Wat wordt Gods Kerk eerlijk zalig, enkel uit genade gezaligd.

Op 23 november heb ik gesproken uit Psalm 40:7, 8: 'Gij hebt geen lust gehad aan slachtoffer en spijsoffer; Gij hebt Mij de oren doorboord; brandoffer en zondoffer hebt Gij niet geëist. Toen zeide Ik: Zie, Ik kom; in de rol des boeks is van mij geschreven'. Een voorwoord uit Psalm 92:6: 'O Heere, hoe groot zijn Uw werken, zeer diep zijn Uw gedachten'.

Hier spreekt de psalmist als hij God aanspreekt: O Heere, hoe groot zijn Uw werken! Daar zijn de werken Gods van eeuwigheid als inblijvende daden. In de stilte der nooit begonnen eeuwigheid is er onder de grote werken, Gods eeuwig voornemen, voorkennis, de raad des vredes, het eeuwig verbond der genade en voorverordining, en soeverein welbehagen en uitverkiezing, allen werken Gods voor de aanvang des tijds, tussen de drie Goddelijke Personen. Daar is raad gehouden over de eeuwige staat des mensen. Zeer diep zijn Uw gedachten, eeuwige en onveranderlijke gedachten. De eeuwige Wijsheid heeft een weg uitgedacht om verloren liggende mensen te zaligen, te behouden, en te verlossen, en dat met behoud van Zijn heilige vlekkeloze deugden, en tot roem en verheerlijking Zijns naams.

Nu dat eeuwig onverklaarbaar wonder, dat nu de verlossing van de gevallen mens niet kon geschieden door engelen en schepselen, die er toen niet waren, maar naar Gods voornemen en besluiten, in de tijd zouden worden geschapen.

Maar dat er nu een Goddelijk Persoon, de tweede, in het eeuwig Gods-Wezen Knecht moest worden, om te kunnen verlossen. De Vader heeft Hem verordineerd naar Zijn Godheid en naar Zijn Mensheid als Middelaar en Knecht. 'Ziet Mijn Knecht, dien Ik uitverkoren heb'. De Borgstelling gaat uit van de Vader, naar Jer. 30: 'Ik zal Hem doen naderen, en Hij zal tot Mij genaken'. Een verborgenheid die alle geschapen verstand te boven gaat. Hij zou blijven wat Hij was in het Gods-Wezen, des Vaders Zoon, van gelijke macht en majesteit. Datzelfde leven, dat in de Vader was, zou ook in Hem zijn. Hij zou ook als Knecht des Vaders Zichzelf vrijwillig verbinden om des Vaders wil te doen. Hij heeft als Borg en Middelaar, en als Knecht, al de voorwaarden van het genadeverbond aanvaard.

Wat werd er nu geëist? Wel, een zoenofferande, een offer dat Gode zou behagen dat is: Zichzelf Gode Zijn Vader op te offeren. Daar moest betaald worden, daar moest aan Gods rechtvaardigheid voldaan worden, en dat was om Zijn menselijke natuur, die Hij eenmaal aan zou nemen, op te offeren. Daarom moest Hij Knecht worden, Hij bleef wat Hij was: *God te prijzen in der eeuwigheid, de tweede Persoon in het Gods-Wezen*. Hij is niet uitgetreden uit het Wezen. Het Gods-Wezen bestaat niet *uit* drie Personen, maar *in* dat Gods-Wezen *zijn* drie Personen. Zijn knechtschap is gegrond op Zijn kindschap. De Zoon Gods moest Zoon des mensen worden, om Zijn knechtschap uit te kunnen voeren. Zijn Goddelijke natuur was niet vatbaar voor lijden en sterven, daarom de noodzakelijkheid Zijner menswording.

Daar staat in Gods Woord aangetekend in Gen. 3: 'Ziet, de mens is geworden als Onze een, kennende het goed en het kwaad!' Daarom moest er nu Eén uit Ons mens worden, om die majesteitschennende daad te herstellen. Die breuk moest hersteld worden, en dat kon nu niet anders, dan langs zo'n weg, dat er Eén uit de Heilige Drie-eenheid ons gelijk moest worden, onze natuur aannemende in de gelijkheid des zondigen vleses, doch zonder zonde.

O, wat een diepe verborgenheid, dat nu die verordineerde en aangestelde Knecht des Vaders, dat nu vrijwillig wilde aannemen. Hij was voor Zijn aanneming vrij om het aan te nemen. 't Was enkel zuivere liefde tot de roem en de ere Gods, en tot de zaligheid Zijner in Hem uitverkoren Kerk. De waarheid meldt daarvan: *Vader, zij waren Uwe, wegens uitverkiezing, maar U hebt ze Mij gegeven tot vrijkoping en vrijmaking*. Zijn Knechtschap is geen taakwerk, maar een vermaakwerk naar Spreuken 8.

De Goddelijke majesteit was niet te verzoenen met het bloed van allerlei offerdieren of schaduwdiensten, maar alleen door Zijn volmaakt hartenbloed. Daarom zegt de waarheid in Psalm 40: 'Gij hebt Mij de oren doorboord.'

De waarheid meldt daarvan in het oude verbond, dat een Hebreeuwse knecht in het zevende jaar een vrij jaar kreeg, dan mocht hij vrij uitgaan. Maar indien die knecht zijn

heer, vrouw en kinderen liefhad, dan wilde hij niet weggaan, maar dan werd met een priem zijn oor doorboord in de deur van het huis, en wilde de dienstknecht blijven. Alzo heeft Christus Zijn oor laten doorboren om eeuwiglijk een vrijwillige Dienstknecht te zijn, in de weg der gehoorzaamheid, een dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid. Het zou Zijn spijs zijn om de wil des Vaders te doen, en te volbrengen wat Hij op Zich genomen had. Om door lijden naar ziel en lichaam het rantsoen te betalen aan Gods heilige en vlekkeloze rechtvaardigheid volgens de eis der wet. En door een volmaakt leven van dadelijke wetsgehoorzaamheid te verdienen en te verwerven genade hier, en hiernamaals het eeuwige leven. Zodat wij zalig mogen worden met behoud van de wet (dus niet zonder de wet).

Nu dat eeuwig wonder, dat nu al de gehoorzaamheid van deze Knecht, Gods Kerk wordt toegerekend, en dat wel zo, alsof zij zelf, het in alles volbracht heeft. Dat nu hun schuld en overtreding, ja al hun zonden, op rekening van de Borg was gegaan, door toerekening, en overneming van Gods zijde, als in het verbond vertegenwoordigd, als Rechter. En dat nu ook de toerekening van de Borg Zijn volmaakte gehoorzaamheid, op onze rekening komt; en dat zo volkomen, als hadden wijzelf in alles Gode voldaan, en heel de heilige wet volmaakt onderhouden. Een toerekening voor het geloof van Gods zijde; daar is ook een toerekening, wegschenking, aanneming en toe-eigening door het geloof aan onze zijde, zodat wij met geloofsbewustheid er de kracht van gevoelen.

Dan wordt het volmaakte werk van des Vaders Knecht ook in en aan ons geopenbaard en verheerlijkt na de levendmaking, om dan onderwerpelijk, bevindelijk, alleen door Zijn Borggerechtigheid zalig te worden.

De heilige apostel Paulus betuigt daarvan in de zendbrief aan de Filippensen: *'Die in de gestaltenis Gods zijnde, geen roef geacht heeft, Gode even gelijk te zijn. Maar heeft Zichzelf vernietigd.'* Dat woord 'vernietigd' betekent: Zijn majesteit, heerlijkheid als het uitgedrukte Beeld van des Vaders heerlijkheid, zo verborgen achter Zijn aangenomen mensheid, alsof zij er niet was, *de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende, en is de mensen gelijk geworden.* En in gedaante gevonden als een mens, heeft Hij Zichzelf vernederd, gehoorzaam geworden zijnde tot de dood, ja de dood des kruises. Een onbegrijpbare en onverklaarbare verborgenheid: Zijn knechtschap uitgevoerd in deze wereld, in Zijn vernedering, lijden, smaad en kruisdood. Dat was nu Zijn spijs om de wil Zijns Vaders te doen, en Zijn leven te geven voor Zijn schapen. 'Gelijkerwijs de Vader Mij kent, alzo ken Ik ook de Vader, en Ik stel Mijn leven voor Mijn schapen. Ik geef

hun het eeuwige leven, en zij zullen niet verloren gaan in eeuwigheid, en niemand zal ze uit Mijn hand rukken. Mijn Vader, Die ze Mij gegeven heeft is meerder dan allen en niemand kan ze rukken uit de hand Mijns Vaders. Ik en de Vader zijn Eén.'

Dan bedoelt Hij weer Zijn Goddelijke natuur in Wezen en macht enz. Zegt Hij op een andere plaats, *Mijn Vader is meerder dan Ik*, dan bedoelt Hij Zijn Knechtschap. O, wat is Christus toch een grote verborgenheid voor het ware geloofsleven.

In de rol des boeks is van Mij geschreven, eerst ziende op die oneigenlijke Verbondsrol van eeuwigheid, waar de geschreven rol van de Heilige Schrift maar een afschrift van is. Al de voorwaarden des genadeverbonds waren voor Christus als Middelaar en Knecht een werkverbond; daar moet u eens over doordenken.

Gods Majesteit moest verzoend worden met zondige, schuldige en walgelijke zondaars. Daar zegt de waarheid van in 2 Cor. 5: 'Want God was in Christus de wereld (der uitverkorenen) met Zichzelf verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende; en heeft het woord der verzoening in ons gelegd.'

Hieruit kunt gij weer beluisteren, de vrijkoping van de Kerk van eeuwigheid in Gods oordeel. Maar hun zonden zijn wel toegerekend aan de Borg en Middelaar, Die heeft ze

ook overgenomen. Nu wordt in de prediking van het Evangelie het woord der verzoening gelegd in de mond der apostelen en van Gods knechten. En Gods Geest legt het woord der verzoening in onze harten. Nu is het een onderscheid voor de ziel, of het woord in ons gelegd wordt, of dat wij de verzoening met God Zelf ontvangen in ons hart, door de dadelijke toepassing des Heilige Geestes, in gemeenschap met Christus als de voldoende Knecht des Vaders. Daar zegt de heilige apostel Paulus van in Rom. 5: 'Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door de dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven'. Dus let op! Een verzoend mens moet nog behouden worden, niet door zijn ervaring, maar door Zijn leven, dat volmaakte leven, dat Christus nu leeft bij de Vader. *Hij is ons Leven*. Tot hiertoe zijn de woorden van zijn geschrift in 1980.

Voorts heeft hij in 1981 altijd nog mogen spreken, wel eens met veel zwakheid, dan weer met meer kracht. In september 1981 heeft hij nog het Heilig Avondmaal mogen bedienen en nog 3 keer het sacrament van de Heilige Doop.

Met de Kerstdagen heeft hij ook 3 keer voor mogen gaan en donderdags met Oudejaarsavond sprak hij uit Lukas 12 vers 40: 'Gij dan, zijt ook bereid; want in welke ure gij het niet meent, zal de Zoon des mensen komen.'

Op Nieuwjaarsmorgen van het jaar 1982 heeft hij nog mogen spreken uit Filippensen 4 vers 6 en 7: 'Weest in geen ding bezorgd; maar laat uw begeerten in alles, door bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God; en de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus.'

Zaterdagavond 2 januari kreeg hij een hartaanval en maandagmiddag 4 januari 1982 is hij zacht en kalm de eeuwige heerlijkheid ingegaan.

Nu volgt er een schets van zijn begrafenis.

VERSLAG VAN DE BEGRAFENIS

Een kleine duizend personen waren vrijdag 8 januari 1982 aanwezig bij de begrafenis van ds. J.W. Slager op de Algemene Begraafplaats aan de Borcharenweg te Werkendam.

Voorafgaande aan deze plechtigheid werden op verschillende plaatsen rouwdiensten gehouden. In de aula op de begraafplaats spraken - in aanwezigheid van de familie en genodigden - achtereenvolgens **ds. A. van der Meer Sr.** en ds. W. Kamp. In de Ned. Hervormde Kerk sprak ds. C. Smits, terwijl in het eigen kerkgebouw aan de Tienhoven van de Bogerstraat ds. M. Pronk voorging.

Na afloop van de diensten begaven de aanwezigen zich te voet naar de begraafplaats waar ds. C. Smits en ouderling De Heer nog het woord voerden.

Hierbij treft u een verslag van de verschillende rouwdiensten, evenals een korte samenvatting van het gesprokene aan de geopende groeve.

Omstreeks één uur opende ds. A. van der Meer de rouwdienst in de aula met het zingen van psalm 89:19 en ging voor in gebed. Na het lezen van Filippensen 1:18 t/m 26 merkte hij ondermeer op dat de apostel Paulus niets anders wenste te weten, dan Jezus Christus en Dien gekruisigd. Dus van de mens geen enkele roem maar alles uit Hem, Door hem en tot Hem. Dat ds. Slager uit de wereld getrokken is, was niet uit hem, maar uit de verdienste van Jezus Christus. Ook in deze geldt: *Goed doet geen nut ten dage der verbolgenheid, maar alleen de gerechtigheid redt van de dood.*

Lieve vrienden, hebt u God ook al geliefd? Maar dat moet geleerd worden in een smartelijk gemis. Dan wordt het wonder verklaard van achter het recht. Het recht kan wel een wijle bedekt liggen, maar het ligt gekrenkt. Het komt op het werk van Christus aan. Hij heeft onschuldig geleden om de schuld van Zijn volk te betalen. De mens lijdt rechtvaardig. De mens heeft God beledigd, getergd. En er moet betaald worden. Zulk een offer voor de schuld heeft Christus gebracht. Hij is het ware offer en heeft Zich geofferd, tot een rantsoen voor velen.

Ik ga ds. Slager niet roemen en prijzen, want enkel Zijn Naam moet eeuwig d' eer ontvangen, maar we willen een ogenblik spreken over de tekst die op de rouwbrief staat: Fil. 1:21: *'Want het leven is mij Christus en het sterven is mij gewin.'*

Dat kan pas gezegd worden, als wij ten onder gaan. Wat is dat: ondergaan? Dat is alles als grond in zichzelf verliezen en de enige grond in Hem vinden, om daar zichzelf in te verliezen. Zielen, onderzoekt uzelfen nauw, ja zeer nauw, want velen hebben reeds gedacht in te gaan en hebben niet gekund. De afsnijding, het ondergaan, geschiedt niet vanuit de aarde, maar vanuit de verborgenheid Gods. De rechtspraak vindt plaats in de vierschaar der consciëntie. Dan worden ze opgevangen door Christus' doorboorde handen. Het Lam Gods heeft de diepste helleangsten doorleefd en de Kerk ontvangt het leven door de wassingen in Zijn bloed. 'Het leven is mij Christus'. Hij is zo laag gedaald om doemelingen op te halen. De Kerk leert Hem kennen, ten eerste in Zijn Profetisch ambt, dan in Zijn Priesterlijk ambt en ten laatste in Zijn Koninklijk ambt. De Heere mocht ons willen gedenken, want het komt op die grond van de gerechtigheid van Christus aan. 'Het leven is mij Christus en het sterven is mij gewin', want dan ben ik eeuwig Thuis, eeuwig afgelost. O, daar riep de apostel van uit: *Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?*

Wat zal dat voor ds. Slager een meevaller geweest zijn. Geen nagelschrap van hemzelfen daarbij, maar alles uit Hem. Voor Gods Kerk is de dood eigenlijk geen sterven, maar slechts een inzameling. Daar raken ze de grootste vijand kwijt. Daar raken

ze een lichaam der zonde kwijt. Wat zal dat toch voor die Kerk meevallen. Daar zal eeuwige verwondering zijn, omdat God Zijn Liefde voor hen gegeven heeft. 'Het sterven mij gewin'. Het zal voor hem, waar hij nu mag verkeren, een eeuwige feestdag zijn. Ontdaan van zichzelf, eeuwig drinken uit die rivier, eeuwig gelest worden uit die rivier. Daar zal eeuwige verzadiging hun deel zijn. De Heere mocht ons allen nog willen gedenken en schenke ons een Bijbelse bekering. De Heere ondersteune de weduwe en de rouwdragende familie. De Heere mocht ons allen willen gedenken. Wat een slag in onze Oud-Gereformeerde gemeenten. O, het komt aan op Die enige Naam. Ben ik bereid? Bent u bereid? De Heere mocht ons gedenken om Zijns groten Naams wille. Amen.

Na het zingen van psalm 17:8 sprak **ds. W. Kamp** over de tekstwoorden uit Psalm 37:37: 'Let op de vrome en zie naar de oprechte; want het einde van die man zal vrede zijn'.

Aan de hand van deze tekst stond ds. Kamp stil bij: de vromen en de oprechten; het einde van deze mensen en dat daar vrede voor wordt verkondigd.

'De dichter', aldus ds. Kamp, 'van deze psalm is David. Hij zegt hier: Let er op. Let er op, dat er voor Gods volk en kinderen een eeuwig wél te wachten staat. We hebben hier op aarde geen blijvende stad. De mens gaat naar zijn eeuwig huis.

Van die vromen en oprechten worden er op aarde weinige gevonden. In dit leven komen we ook schijn-vromen en geveinsdheid tegen. Jozefs broeders noemden zich ook vroom. Zo zijn er velen in dit leven die denken dat ze vroom zijn, ja veel meer dan er waarlijk vroom zijn. Ware vroomheid komt in de smeltkroes, en daar heeft gemaakte vroomheid, schijn-vroomheid en geveinsdheid geen kennis aan. Van onszelfen zijn we niet vroom noch oprecht, omdat we van Adam afstammen. Och, dat we toch op de vromen en oprechten letten mogen op aarde. We komen wel door de tijd, maar hoe komen we er uit? Hoe zal dat wezen? Daar zal waarachtige bekering voor nodig zijn, gelijk we lezen van Paulus op weg naar Damascus. Zie hij bidt. Paulus wordt ontdekt. Zo worden alle vromen en oprechten ontdekt. Dan wordt het: Ik zal Mijn Rechter om genade bidden.

We houden hier een rouwdienst voor vriend Slager. Hij heeft het ook zo geleerd. God is hem te sterk geworden, God heeft hem geleerd wie hij was. Dan gaat Gods Kerk anders wandelen dan de wereld. Daar roept David van uit, dat hij een vreemd'ling hier beneên was, maar op een andere tijd moest hij uitroepen: *Hoe kleeft mijn ziel aan het stof*. Al Gods volk leert wat van die vroomheid en oprechtheid, de een wat meer, de ander wat minder.

Ze gaan vragen naar Gods wil. Ze worden oprecht voor God in 't verborgen. God houdt niet van lippendienst, Hij ziet het hart aan. De vromen en oprechten zijn door God onderscheiden. Hij maakt onderscheid. 'Was niet Ezau Jakobs broeder?', spreekt de Heere, nochtans heb Ik Jakob liefgehad.'

We mogen ook op vriend Slager zien als een man, die door God onderscheiden is, waar van nature geen onderscheid was. We liggen allen in Adam verloren, allen afgekeurd, niemand heeft God nodig. Maar sommigen worden uit dat afgefallen geslacht door God getrokken. Daar kan dan van getuigd worden: *want het einde van die man zal vrede zijn*. Vrouw Slager en de familie hebben het ervaren. De lemen hut van ds. Slager is ingestort. In een ogenblik tijds was het einde daar, maar het einde van die man mocht vrede zijn. Och, dat wij zo'n man, vrouw, jongeling of jongedochter mochten zijn. Gods volk leert hier al in beginsel vrede kennen in dit leven. Een vrede die God door Christus heeft teweeg gebracht, volgens Rom. 5:1: 'Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onze Heere Jezus Christus.'

Dat gaat dan door en in de weg van genade en recht. Die vromen en oprechten zullen ingaan door die poorten der stad die fundamenteën heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is. Daar zal geen inwoner meer zeggen: Ik ben ziek. Maar ze moeten vroom en oprecht zijn om in te gaan.

In die tijd scheidt Hij Zijn volk af van anderen, van zonde en wereld. Ze willen Gode behagen. Ze gaan vragen: wat wilt Gij dat ik doen zal? De Geest zal ze overtuigen van zonde en gerechtigheid. De gerechtigheid mag ze door Jezus Christus geworden. Weduwe en familie, we gaan geen mens verheerlijken. Toen Calvijn gestorven was en enige studenten enkele weken later zijn graf op wilden zoeken, konden ze dat niet vinden. Hij was altijd wars van menselijke roem geweest. *Niet die zichzelf prijst, maar die den Heere prijst, die is beproefd.*

Familie en gemeente, de Heere geve u ondersteuning. Het woord van ds. Slager zal nog tot gedachtenis blijven, misschien nog tot zegen van de een of ander. De Heere vervulle al onze begeerten.

Na het zingen van Psalm 84:6 sloot ds. Kamp deze rouwdienst met gebed.

Nederlands Hervormde Kerk

In de Ned. Herv. Kerk sprak **ds. Smits**. Toen deze de overledene een jaar geleden bezocht, verwachtte hij niet, dat ds. Slager ooit nog weer preken zou, doch - hoewel met een zwak lichaam - hij heeft toch nog weer een jaartje mogen voorgaan. Nu echter kwam toch zijn einde. Zo komt er voor ons allen ook eens ons levenseinde, want daarin is een predikant niet onderscheiden van iemand anders. Alleen God maakt onderscheid, dat de dood voor ds. Slager en voor elk kind van God geen straf is op de zonde, doch slechts een doorgang tot het eeuwige leven.

Ds. Smits sprak voorts n.a.v. 2 Cor. 5:1: *Want wij weten, dat, zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen.*

'Wij weten'. Dat is geen weten, dat uit de hersenen voortkomt, maar een zalige geloofswetenschap. Inplaats van zijn vroegere wetenschap had Paulus bij Damascus deze wijsheid leren kennen. Daar verkondigde hij immers na drie dagen Christus en Christus is toch bij uitnemendheid 'de Wijsheid Gods' (Spr. 8). 'Zo ons aardse huis gebroken wordt'. Wat zijn we door de zonde onderworpen: ziekte en plagen en de dood. Hoe zijn we dan geneigd om raad te zoeken bij dokters! Voor Gods volk is ziekte en dood geen betaling voor hun zonden, omdat Christus borgtochtelijk voor hen uitriep: 'Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?' De Kerk heeft gemeenschap aan Christus in Zijn lijden. Zij volgen Hem in de dood, in het graf, doch ook in Zijn heerlijkheid.

'Een huis, niet met handen gemaakt'. Christus sprak: *In het huis Mijns Vaders zijn vele woningen, Ik ga heen om u plaats te bereiden.* Paulus kende als tentenmaker heel goed de zwakheid en vergankelijkheid van het aardse huis. Doch het huis, waar hij hier van sprak, had een onvergankelijk fundament: 'eeuwig in de hemelen'. Wat alle mensenkrachten niet konden, dat hebben twee doorboorde handen gemaakt. Wij mochten uit dit sterven leren sterven.

In weinig tijd zijn nu zes Oud Gereformeerde leraren heengegaan; zouden we dat niet moeten zien als een oordeel over de gemeenten?

Ds. Slager was een godzalig mens en hij heeft een nauw leven gehad. Nu mag hij God dienen in dat huis, dat niet met handen gemaakt is; daar mag hij zich nu buigen voor het Lam, dat ook hem gekocht heeft met Zijn dierbaar bloed.

Oud Gereformeerde Kerk

Ds. M. Pronk sprak in het kerkgebouw van de Oud Gereformeerde Gemeente over de tekstwoorden uit 2 Cor. 5:1. De apostel Paulus gewaagt in dit Schriftgedeelte van de verdrukking der Kerk. In het zeventiende vers van het vierde hoofdstuk zegt hij: *'Want deze lichte verdrukking, die zeer haast voorbijgaat.'*

Niet dat de verdrukking licht is. Neen. Christus heeft bij Zijn hemelvaart de Zijnen achtergelaten onder de wolk en hen toegezegd: *In de wereld zult gij verdrukking hebben.* Er zijn de vele moeiten van het leven. Er is de druk van buitenaf. Wie denkt niet aan de vijandschap dezer wereld. De Borg en Middelaar, de Koning Zijner Kerk, is in de wereld bespot, gehoond en omringd geweest door vele vijanden. Zou Zijn Kerk dit voorbijgaan? Er is de verdrukking binnen de vesting. Die doodsvijanden, wereld, zonde, vlees en satan. Neen, die verdrukking is niet licht. Doch, het lijden van deze tegenwoordige wereld is niet te waarden tegen de heerlijkheid die straks aan de Kerk geopenbaard zal worden.

Paulus spreekt hier ook van *een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid.* En met het oog op de heerlijkheid die aan al Gods kinderen geopenbaard zal worden is de verdrukking op aarde maar licht en gaat zeer spoedig voorbij. Gij zult maar een verdrukking hebben van tien dagen. Immers heeft Christus de vijanden overwonnen en zal Zijn Kerk brengen waar Hij is. Van deze zaken spreekt ook dit eerste vers uit het vijfde hoofdstuk van deze brief. De apostel gewaagt van ons aardse huis dezes tabernakels. Met dit huis waarin wij wonen heeft hij het oog op het ganse leven op aarde. Ja, dit is een aards huis, dat wil zeggen, dat het voorbijgaand is; we zijn immers sterfelijk; en het ligt onder de vloek vanwege de breuk in Adam.

Dit aardse huis is een tabernakel. We wonen hier in tenten. Straks zal in het uur van het sterven ons tentje worden opgerold. En ach, als er een storm opsteekt, geeft een tent geen veiligheid. Die wordt opgenomen en verwaait. Zo geeft ons levenshuis geen veiligheid en zekerheid. Deze wereld gaat voorbij. Dit geldt voor elk gevallen menskind. Wat biedt het leven? Het uitnemendste is moeite en verdriet en wij vliegen daarheen. In de weg der zielsontdekking komt Gods volk er achter dat we hier maar een aards tenthuis bewonen. Wat wordt dat verstaan wanneer meer en meer ons doodsbestaan wordt opgelegd en de ziel moet inleven dat in mij geen goeds woont. Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes dood? Ons bestaan is vleselijk en verkocht onder de zonden.

"Maar wij weten". Dat is het weten des geloofs. De Heere geeft de Zijnen wel eens de verrekijker des geloofs en der hoop in handen. Wij weten. Dat is in en door Christus geldende voor allen die zijn opgeraapt van het vlakke van het veld en gewassen zijn door het bloed van Christus. Wij weten dat als ons aardse huis dezes tabernakel gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen. Welk een heerlijkheid is er bereid voor degenen die de Heere vrezen. *Wat geen oor heeft gehoord en geen oog heeft gezien en in het hart niet is opgeklommen, hetgeen God bereid heeft dien, die Hem liefhebben.* Eerst wijst de Schrift op de oorsprong der heerlijkheid. Een gebouw 'van God'. Het is alles uit Hem en door Hem. Er is niemand die naar God vraagt. De Kerk wordt zalig en zal Boven komen, omdat God het wil en God het bereid heeft.

Dat heeft ook ds. Slager in zijn leven mogen leren. Het grote wonder dat de Heere nog helwaardigen en doemelingen wil zaligen. Het is vanuit Gods eeuwig welbehagen en op grond van de volbrachte Middelaarsarbeid van Christus dat er in het huis des Vaders vele woningen zijn. Voorts wordt gewezen op de plaats der heerlijkheid, niet op de aarde maar 'in de hemelen'. Eeuwig wonder als de Kerk daar mag komen waar God alles is en in allen. Tenslotte wordt er van de duurzaamheid en vastigheid gesproken. Een

gebouw niet met handen gemaakt. En het is een eeuwig gebouw. De Kerk wordt hier op aarde tot vreemdelingen gemaakt. Hun burgerschap is in de hemelen. Alles op aarde is vergankelijk, doch de voor de Kerk bereide heerlijkheid is vast en zeker. Zij verwachten de stad die fundamenten heeft, welks Kunstenaar en Bouwmeester God is.

Het is voor ons de grote vraag waar we heenreizen. Eeuwig wél of eeuwig wee brengt God op Zijn weegschaal mee. Haast u om uws levens wil. Het is nodig om te sterven en het leven te vinden in de Ander.

Begraafplaats

Een koude strakke wind blies over het vlakke land van de Algemene Begraafplaats van Werkendam, toen ds. Smits zich richtte tot de verzamelde schare. Hij wees er ook hier op dat men was samengekomen om een man ten grave te dragen, die van dit sterven alleen maar beter is geworden. 'Voor hem is het slechts een doorgang tot het eeuwige leven. Gods volk wordt van het sterven alleen maar 'beter'. Er zijn voor dat volk drie veranderingen waardoor ze 'beter' worden. Dat is in de eerste plaats 'voor het sterven' als ze genade mogen deelachtig worden. Dat is voorts 'in het sterven' als zijnde een doorgang tot het, eeuwige leven.

Tenslotte is het 'na het sterven' als zij mogen zijn in de eeuwige heerlijkheid.'

Ds. Smits onderstreepte dat ds. Slager ook een mens was van vlees en bloed. 'Hij zal ook meerdere malen hebben moeten belijden: *Ik ben vleselijk, verkócht onder zonde.*' Die zonde en strijd is hij nu eeuwig te boven. Hij is heengegaan. Heeft zijn prediking onder ons nog iets nagelaten?

Ds. Smits merkte op dat het getal van de leraars in korte tijd is gehalveerd. Hij zag het als een oordeel over ons zinkend vaderland en wegstervende wereld. 'Wie zal van ons nu de eerste zijn? Dat we dan leerden sterven voordat het sterven wordt. Zodat als straks de dood komt, we daar niet onvoorbereid zullen staan', aldus ds. Smits.

Na hem werd nog het woord gevoerd door **ouderling De Heer** van de gemeente Werkendam. Hij vertelde in het kort iets uit het leven van ds. Slager. Hoe hij enige tijd in de wereld had geleefd, maar door genade daaruit was gehaald.

De gemeente Werkendam riep hij voorts om bijeen te blijven; trouw op te komen naar Gods huis.

Een vermanend woord sprak hij tot de catechisanten.

Met een kort dankwoord richtte hij zich - mede namens de familie - tot alle aanwezigen, waarna deze droeve plechtigheid werd beëindigd.

Het boekje *Een verkregen erfenis* wordt afgesloten met een preek die ds. Slager gehouden heeft na het overlijden van ds. Van der Poel. Deze preek is te vinden op de site: theologienet.nl *Oud Ger. Gemeenten in Nederland, Die u het Woord Gods gesproken hebben, 12 predikanten.*

In het voorwoord van deze preek schrijft dhr. J. C. Schouten namens de kerkenraad van Werkendam:

... Verder mogen we hier ook wel schrijven, dat er in het leven van Ds. Joh. van der Poel en onze geliefde leraar een bijzondere band lag, niet alleen uit één kerkverband, maar bijzonder een band uit het Verbond vandaan. We zijn hier getuigen van geweest als kerkenraad tijdens een bezoek met onze leraar en zijn echtgenote. Wat we daar gezien en gehoord hebben, is niet onder woorden te brengen: welk een band van liefde daar lag, geen vleselijke liefde, maar een liefde die mee gaat over dood en graf! De

zondag na het heengaan van Ds. Joh. van der Poel mocht onze leraar dan ook spreken uit de brief van Paulus aan die van de Hebreëen, hoofdstuk 4 vers 9: *'Er blijft dan een rust over voor het volk Gods'*, hetwelk u kunt lezen in dit boekje.

Van de hand van ds. Slager verschenen verschillende boeken en andere uitgaven, waaronder:

- Christus de ware vrijstad. Romijn & Van der Hoff, 1955; 2e druk 1978;
- Uit het leven van Leen Potappel, voorganger van de Oud-Geref. Gemeente van Stavenisse. J.P. van den Tol, 1956;
- De gangen des Konings naar het heiligdom. Uitgeverij C. van Velzen, 1965;
- Gekroonde stenen als een banier opgericht. 1974.
- Gij hebt mijn rechterhand gevat. Uitgeverij De Groot Goudriaan.
- Een welgeboren man en zijn volmaakt werk. Uitgeverij Kleppe, 1980.
- Een verkregen erfenis. Uitgeverij Kleppe. 1982.
- Nafthalie een losgelaten hinde. Uitgeverij Kleppe, 1977.
- Sions gebondenen vrijgemaakt. Den Hertog's Uitgeverij, Utrecht, 1968.
- De heilige stad en de heilige linie. 1966. Uitgever: De Boekenkamer
- Enige herinneringen en enige overdenkingen. Den Hertog's Uitgeverij, 1968.

Wikipedia